

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige
universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske studier

Haakon Sperle

Fra patricius til magister militum

Historien om Ricimer og Aspar

Masteroppgave i historie

Trondheim, våren 2014

Fra patricius til magister militum

Historien om Ricimer og Aspar

Haakon Sperle

Masteroppgave i historie

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Det humanistiske fakultet

Institutt for historiske studier

Våren 2014

Forord

De siste to årenes arbeid med denne oppgaven har vært spennende, utfordrende, givende og lærerikt. Det har vært perioder der det følte ut som om oppgaven aldri ville bli ferdig, men nå som jeg endelig har kommet i mål, ønsker jeg å takke alle de som har hjulpet meg på veien.

Først og fremst sender jeg en stor takk til min veileder, Staffan Wahlgren, for hans tålmodighet og engasjement. Hadde det ikke vært for hans konstruktive tilbakemeldinger, samt alle de rådene og tipsene han har gitt meg underveis, ville oppgaven blitt langt svakere enn det den er i dag.

Jeg vil også takke min søster Christine for hjelp til korrekturlesing og setningsformulering. Hennes bidrag har vært til stor nytte, og har vært med på å løfte oppgaven kvalitetsmessig. Min samboer Elin fortjener også stor takk, for å ha holdt ut med meg i de to årene arbeidet har pågått. Vil også takke familien hjemme for deres støtte.

Takk til alle mine venner og medstudenter, ikke minst de på lesesal 6381. Dere har bidratt til et særdeles hyggelig og trivelig miljø, i tillegg til at dere alle har vært villige til å trå hjelpende til dersom det var behov for det. Uten dere ville arbeidet med masteroppgaven blitt langt kjedeligere. En ekstra takk til Rosemarie for hennes støtte og gode humør. Det har vært mange konstruktive samtaler og mye latter, noe som har vært motiverende mens arbeidet har pågått.

Haakon Sperle

Dragvoll 12. mai 2014

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
1.1 Historisk ramme	1
1.2 Problemstilling og avgrensing	1
1.3 Primærkilder	3
1.3.1 Chronicon Paschale.....	3
1.3.2 Priscus av Panium	3
1.3.3 Marius av Avenches.....	4
1.3.4 Sidonius Apollinaris.....	4
1.3.5 Candidus av Isauria	5
1.3.6 Chronica Gallica av 511.....	5
1.3.7 Malchus av Philadelphia	6
1.3.8 Hydatius.....	6
1.3.9 Marcellinus Comes	7
1.3.10 Johannes Malalas	7
1.3.11 Evagrius Scholasticus.....	8
1.3.12 Theophanes Bekjenneren	8
1.4 Forskningslitteratur	8
1.4.1 J.B. Bury	9
1.4.2 Edward Gibbon	10
1.4.3 Guy Halsall	10
1.4.4 Peter Heather	11
1.4.5 A.H.M. Jones	12
1.4.6 Penny MacGeorge	12
1.4.7 Warren Treadgold.....	12
1.4.8 Bryan Ward-Perkins.....	13
1.5 Metode	13
1.6 Bakgrunnshistorie for oppgaven	14
1.6.1 Østromerriket	14
1.6.2 Vestromerriket.....	16
2 Flavius Ricimer	19
2.1 Flavius Ricimer: Karriere og bakgrunn	19
2.2 Majorians regjeringsperiode	20
2.2.1 Avitus' vei til keisertronen	20
2.2.2 Majorians og Ricimers statskupp.....	21
2.2.3 Majorian som <i>magister militum</i> og forsvaret av Italia	22
2.2.4 Majorians konsolidering av Gallia.....	23
2.2.5 Majorians ekspedisjon og fall	24
2.3 Severus' regjeringsperiode og Ricimers dominans	26
2.3.1 Severus' bakgrunn og kroning	26
2.3.2 Urolighetene i Gallia og Dalmatia.....	27

2.3.3	Relasjonene mellom vandalene og vestromerne under Severus.....	28
2.3.4	Severus' død og forholdet til Østromerriket	28
2.4	Anthemius' regjeringsperiode og flåteekspedisjonen til Nord-Afrika.....	30
2.4.1	Ricimer som enehersker og Anthemius' kroning	30
2.4.2	Felttoget mot vandalene	31
2.4.3	Situasjonen i Gallia og konflikten mellom Anthemius og Ricimer.....	32
2.5	Ricimers motiver og ambisjoner.....	34
2.5.1	Ambisjoner og motiver	34
2.5.2	Var Ricimer barbar eller romer?.....	37
2.5.3	Hvilken grad av innflytelse hadde Ricimer?.....	38
2.5.4	Hva sier kildene om Ricimer?	39
3	Flavius Ardabur Aspar	41
3.1	Flavius Ardabur Aspar: Karriere og bakgrunn	41
3.2	Marcians regjeringsperiode	42
3.2.1	Theodosius' død og kroningen av Marcian.....	42
3.2.2	Marcians politikk	44
3.2.3	Forholdet til Vestromerriket i Marcians regjeringstid	45
3.3	Leos regjeringsperiode	46
3.3.1	Leos kroning.....	46
3.3.2	Leos politikk og konflikten med Aspar.....	48
3.4	Aspars motiver og ambisjoner	54
3.4.1	Motiver og ambisjoner	54
3.4.2	Var Aspar barbar eller romer?.....	58
3.4.3	Hvilken grad av innflytelse hadde Aspar?.....	60
3.4.4	Hva sier kildene om Aspar?	61
4	Sammenlikning og analyse	63
4.1	Karriere og bakgrunn.....	63
4.2	Veien til makten på 450-tallet.....	64
4.3	Innflytelse og kontroll hos Ricimer og Aspar.....	65
4.4	Motiver og ambisjoner	69
4.5	Religion og bakgrunn – en hindring?	71
5	Konklusjon	73
6	Bibliografi	75
6.1	Primærkilder:.....	75
6.2	Forskningslitteratur:.....	76
7	Kart over Vestromerriket 455 og 470	78
8	Kart over Vest- og Østromerriket i det 5. århundre	79
9	Slektstre Theodosius I og Leo.....	80

1 Innledning

1.1 Historisk ramme

Det femte århundret var en svært turbulent og begivenhetsrik periode for det romerske Europa. Det en gang så mektige Romerriket var på denne tiden splittet i en østlig og en vestlig del, som ble regjert av hver sin keiser. I tiden frem mot 500-tallet evt. opplevde disse to rikene flere perioder med konflikter og stor uro, forårsaket av både interne stridigheter og eksterne trusler. En rekke ulike stammefolk beveget seg inn og bosatte seg på romersk territorium på begynnelsen av 400-tallet¹, og den vestromerske hovedstaden ble plyndret i år 410.² Ikke minst skulle Vest- og Østromerriket overleve en av sine største kriser, da hunerne under Attila ved flere anledninger invaderte Vest-Europa på midten av 400-tallet.³

Etter en lang døds kamp var det derfor nesten et antiklimaks at Vestromerriket offisielt gikk til grunne da germaneren Odovakar ganske enkelt avsatte den unge Romulus i 476.⁴ Østromerriket, derimot, skulle bestå i enda tusen år.

1.2 Problemstilling og avgrensning

Oppgaven vil i all hovedsak handle om de to mennene Flavius Ardabur Aspar og Flavius Ricimer. Disse to var av ikke-romersk bakgrunn, og begge ville etter hvert få stor innflytelse og makt ved henholdsvis det øst- og vestromerske hoffet. De gikk begge i romersk militær tjeneste i ung alder, og fikk med tiden stadig større ansvar og makt. På 450-tallet evt. trådte de inn i rollen som kongemakere ved det øst- og vestromerske hoffet, da de begge benyttet seg av sin militære posisjon og styrke for å kontrollere og påvirke keisertronen.

Hovedmålet med oppgaven er å undersøke og sammenlikne hvor mye innflytelse de to generalene Flavius Ardabur Aspar og Flavius Ricimer hadde på de øst- og vestromerske keiserne. I tillegg ønsker jeg å se om det var noen grunnleggende idéer som fremmet eller begrenset muligheten for disse to individene til å komme seg frem, samt hva som motiverte dem. For øvrig vil det være interessant å se hvordan de ulike kildene fremstilte disse to generalene.

---

¹ Averil Cameron, Bryan Ward-Perkins, Michael Whitby, *The Cambridge Ancient History Volume XIV*, Cambridge 2006 s. 2

² A.H.M. Jones, *The Later Roman Empire 284-602*, Oxford 1964 s. 186

³ Cameron s. 17

⁴ Guy Halsall, *Barbarian Migrations and the Roman West 376-568*, Cambridge 2007 s. 281

Det er flere grunner til at valget falt på akkurat disse to personene. For det første levde de to i omtrent samme tidsrom. De kom til makten med få års mellomrom, og døde omtrent samtidig. Begge to var av ikke-romersk bakgrunn og fulgte den arianske⁵ retningen innenfor kristendommen. Til slutt må det nevnes at de begge holdt en høy militær stilling, og hadde stor makt og innflytelse ved det øst- og vestromerske hoffet. Det kan med andre ord trekkes en rekke paralleller mellom Ricimer og Aspar, og det kan av den grunn være interessant å sammenlikne deres politiske og militære karriere, samt personlige liv og skjebne.

Med tanke på tidsperspektiv vil oppgaven forholde seg til tiden mellom begynnelse av 450-årene, til starten av 470-tallet evt., ettersom det var på 450-tallet at de for alvor begynte å gjøre seg gjeldene ved det øst- og vestromerske hoffet gjennom sine handlinger. Både Flavius Ardabur Aspar og Flavius Ricimer hadde sin storhetstid i dette tidsrommet.

Geografisk sett vil oppgaven forholde seg til områdene som utgjorde henholdsvis Vest- og Østromerriket. For Vestromerriket betyr dette i hovedsak Gallia og Italia, samt deler av den nord-afrikanske kysten. I Østromerriket vil oppgaven fokusere mest på provinsene på Balkan, især områdene rundt hovedstaden Konstantinopel. Det er disse områdene de ulike kildene forteller mest om, og det er derfor naturlig at oppgaven i hovedsak vil forholde seg geografisk til disse områdene.

I og med at det fantes to romerske keiserriket på denne tiden, vil det være naturlig å skille mellom de to. I oppgaven vil jeg derfor bruke betegnelsen Vestromerriket om keiserdømmet vest i Europa, og Østromerriket om områdene øst i Middelhavsregionen. Jeg vil også være restriktiv i forhold til det å omtale de ulike ikke-romerske stammefolkene som barbarer. Dette var en romersk betegnelse som ble brukt om mennesker som kom utenfra Romerrikets grenser, og som veldig ofte ble brukt negativt. På en annen side kan begrepet også være en praktisk fellesbetegnelse på folkegrupper som ikke var romerske.

For å gjøre oppgavene så oversiktlig som mulig har jeg valgt å skrive et kapittel der jeg tar for meg Ricimers liv og virke, og et liknende kapittel om Aspar. Deretter følger et kapittel der jeg analyserer og sammenlikner innholdet i kapitlene om Ricimer og Aspar. Oppgaven rundes av med et kort konklusjonskapittel.

---

⁵ Arianismen er en retning innenfor kristendommen med bakgrunn i presbyteren Arius fra Alexandria. Arianerne mente at Jesus var guddommelig, men det var bare Gud som var fullkommen. Jesus, i likhet med Den Hellige Ånd, var underlagt Gud(Faderen). Dette var i konflikt med Treenighetsbegrepet som den ortodokse kirken fulgte. Her ble Gud definert som ett vesen, men i tre personer eller former: Faderen, Sønnen og Den Hellige Ånd. *Oxford Dictionary of Byzantium*, Oxford 1991 s. 167 (heretter ODB)

1.3 Primærkilder

Kildene som benyttes i oppgaven er av varierende kvalitet og pålitelighet. Enkelte av kildene er skrevet under eller i nær ettertid av de hendelsene de beskriver, mens andre kilder er skrevet ned en god stund senere. Disse nyere kildene støtter seg ofte på eldre kilder som er skrevet tidligere, og som derfor kan regnes som mer primære. Dette gjelder spesielt de ulike krønिकene, som ofte beskriver hendelsesforløpet over en periode på flere titalls eller hundretalls år. Det er også viktig å ta hensyn til forfatterens bakgrunn, religion og motiver, da disse er med på å farge teksten. Flere av kildene er også skrevet i propagandaøyemed og kan som en følge av dette oppleves som sterkt subjektive. Det er derfor nødvendig med grunnleggende kunnskaper om forfatterne, slik at en unngår å gjenta forfatterens subjektivitet.

Kildene som er brukt i denne oppgaven var opprinnelig skrevet på gresk og latin. På grunn av manglende kunnskaper innenfor disse to språkene, har det derfor vært nødvendig å benytte seg av engelske oversettelser av disse tekstene. Det er selvfølgelig fare for at noe av innholdet har gått tapt eller blitt ukorrekt oversatt, men jeg finner det rimelig å tro at det aller meste av innholdet har blitt bevart i de engelske oversettelsene.

1.3.1 Chronicon Paschale

Chronicon Paschale, eller *Påskekrøniken* ble skrevet tidlig på 600-tallet av en anonym forfatter. Verket beskriver hendelser fra keiser Diocletians kroning i 284 til år 628. Forfatteren har brukt mye energi på å beskrive religiøse og kirkelige hendelser, og er nøye med tanke på religiøse merkedager og høytider, spesielt Påsken.⁶ På tross av dette er krøniken i hovedsak et verk som tar for seg verdslige hendelser. Mye av informasjonen omhandler keiserne og det offentlige liv i hovedstaden Konstantinopel. Affærer innenfor den keiserlige familien og kirken vies mye plass. Samt oppføringen av nye bygninger, naturkatastrofer, opprør og annet.

Det finnes ingen ekstern informasjon om forfatteren, og det står lite om han i selve krøniken. Spekulasjoner om forfatterens liv og personlighet må derfor baseres på det han selv har skrevet i verket sitt.⁷

1.3.2 Priscus av Panium

Historikeren, diplomaten og sofisten⁸ Priscus kom opprinnelig fra Panium i den romerske provinsen Trakia. Det antas at han ble født ca. år 420 og døde en gang i løpet av 470-årene.

---

⁶ Michael Whitby, Mary Whitby, Introduksjon til *Chronicon Paschale* s. ix

⁷ Whitby s. x

Dette gjør at vi kan regne Priscus som et samtidsvitne og en av oppgavens mer primære kilder. Som følge av at han var en diplomat i offentlig tjeneste, ble Priscus ved flere anledninger sendt på oppdrag utenfor rikets grenser. Erfaringene og beretningene fra disse reise kan gi leseren verdifulle innblikk i hvordan romerne så og tenkte om Romerrikets naboer.⁹

Verket hans, som bare finnes i form av en rekke fragmenter, har ikke noe entydig navn, men blir av flere kilder bare omtalt som *Historien*. Perioden verket dekker er også noe uklart. Det tidligst daterbare beskriver døden til den huniske kongen Rua, noe som skjedde i 433 eller 434. Det siste fragmentet som man er sikker på stammer fra Priscus, beskriver drapet på generalen Aspar i 471.¹⁰

1.3.3 Marius av Avenches

Marius var biskop i byen Avenches i perioden mellom 574 og 594. Byen var på denne tiden en del av det burgundiske kongedømmet nordvest for Italia. Det er lite man vet om Marius, annet enn at han mest sannsynlig var født inn i en av de mer velstående familiene i byen.

Hans krønike beskriver hendelser som fant sted mellom 455 og 581. Det er derfor bare en mindre del av hans krønike som er relevant for oppgaven. Marius skrev for det meste om hendelser som fant sted etter oppgavens tidsramme, og fokuserte for det meste på hendelser som fant sted i Vest-Europa, spesielt de som var knyttet til de burgundiske og frankiske kongedømmene.¹¹

1.3.4 Sidonius Apollinaris

Gaius Sollius Modestus Apollinaris Sidonius ble født inn i en høytstående familie i Lugdunum(Lyons) i år 430.¹² Sidonius fikk en grundig og allsidig utdannelse i blant annet grammatikk, retorikk, litteratur, filosofi og jus. Det er dog uvisst nøyaktig hvor han ble utdannet, men det kan ha vært i hjembyen Lugdunum, eller i Arles.¹³

Senere giftet han seg med Papianilla, datter av Avitus, som senere skulle bli keiser.¹⁴ Tidlig i 456. skrev han og fremførte en panegyrikk¹⁵ til ære for keiser Avitus, noe som ble

---

⁸ Sofister var profesjonelle lærere som reiste rundt og underviste mot betaling. Sentralt i deres undervisningslære var retorikk. *Store Norske Leksikon*: <http://snl.no/sofist>

⁹ David Rohrbacher, *The Historians of Late Antiquity*, London 2002 s. 82

¹⁰ Rohrbacher s. 88

¹¹ Alexander Callander Murray, *From Roman to Merovingian Gaul*, Peterborough 2000 s. 19

¹² W.B. Anderson, Introduksjon til Sidonius s. xxxii

¹³ W.B. Anderson s. xxxiii

¹⁴ W.B. Anderson s. xxxvi

godt mottatt. Gleden ble kortvarig da Avitus ble styrtet av Majorian og Ricimer kort etter. Takket være sitt rykte som poet, ble Sidonius benådet for å være en av Avitus' støttespillere. Sidonius fremførte en ny panegyrikk til ære for Majorian da han ankom Lugdunum i 458.¹⁶ Tidlig i 468 forfattet han en ny panegyrikk, denne gangen til ære for Anthemius, og ble belønnet med en høyere politisk og administrativ stilling. Han ble senere utnevnt til senator.¹⁷ I 469 eller 470 ble han utnevnt til biskop av Clermont.¹⁸ En stilling som han holdt til sin død.

Sidonius etterlot seg en rekke dikt og brev da han døde. Blant disse er det de tre panegyrikkene han skrev til keiserne Avitus, Majorian og Anthemius som er det mest relevant og verdifulle for oppgaven. De tre lovtalene bidrar med mye informasjon som ikke er å finne annensteds. Sidonius kan regnes som et samtidsvitne da han levde innenfor oppgavens tidsramme, noe som er med på å gjøre han mer troverdig og verdifull som kilde. I tillegg hadde han innsyn i de vestromerske keiserens politikk og administrasjon, ettersom han selv holdt høye politiske og administrative verv ved flere anledninger.

1.3.5 Candidus av Isauria

Candidus levde og virket i siste halvdel av 400-tallet. Av de historiske verkene hans er det bare noen ganske få fragmenter som har overlevd frem til våre dager. Disse fragmentene dekker perioden fra Keiser Leos kroning på 450-tallet til slutten av 490-tallet. Teksten har ikke så mange relevante opplysninger å komme med, men beskriver blant annet hvordan keiserne Leo og Zeno kom til makten, samt deler av konflikten mellom keiser Leo og Aspar. Teksten kan beskrives som litt ordknapp.¹⁹

1.3.6 Chronica Gallica av 511

Krøniken ble skrevet av en anonym forfatter og beskriver hendelser som fant sted i tidsrommet 379 til 511, men av disse er det bare nedtegnelsene for hendelser i årene 461-472 som er relevante. Nedtegnelsene er korte og konsise, og nevner for det meste hendelser som fant sted i Gallia og Italia i Vestromerriket.²⁰

---

¹⁵ En panegyrikk er en tale eller skrift der en person eller sak lovprises, ofte på høystemt og overdrevent vis. ODB s. 700

¹⁶ W.B. Anderson s. xxxvii

¹⁷ W.B. Anderson s. xl

¹⁸ W.B. Anderson s. xxxiii

¹⁹ Candidus (Blockley), s. 465

²⁰ Murray s. 98

1.3.7 Malchus av Philadelphia

Det er lite vi vet om Malchus i dag, men i følge historikeren Photius kom han fra Philadelphia. Ettersom Malchus er et semitisk navn, regner en med at det er snakk om Philadelphia i Syria. Photius skriver også at Malchus var en sofist, noe som tyder på at han var utdannet. Han skal også ha utmerket seg i retorikk.

Det som har overlevd av Malchus sitt verk tar for seg perioden mellom keiser Leos død i 473/474 til 480, men skal visstnok ha vært del av et mer omfattende historisk verk. Det er ikke mulig å fastslå et nøyaktig utgivelsesår, men det hendte trolig etter keiser Zenons død i 491, ettersom Malchus var fiendtlig innstilt overfor Zenon. Man regner med at verket ble publisert under Anastasios' regjeringsperiode (491-518). Malchus beskriver for det meste hendelser som fant sted på Balkan, i Lilleasia og i hovedstaden Konstantinopel.²¹ Selv om mesteparten av verket tar for seg hendelser som fant sted utenfor oppgavens tidsramme, beskriver den hendelser som er knyttet til Aspars død i 471, og hans relasjoner til goterne som befant seg i Trakia på denne tiden.

1.3.8 Hydatius

Hydatius var biskop i Galicia i det som i dag er det nordvestlige Spania.²² Han ble født en gang på 390-tallet, og tilhørte sannsynligvis en relativt velstående familie.²³ Han virket i siste halvdel av 400-tallet, og gjorde ferdig verket sitt rett før han døde sent på 460-tallet²⁴ og kan derfor regnes som et samtidsvitne og primærkilde til oppgaven.

Hydatius' krønike tar for seg årene 379²⁵ til 468²⁶ og regnes som den beste kilden om det romerske Spania i det femte århundre. Kilden er på sitt beste fra 450-tallet og utover. Ironisk nok er det i nettopp denne perioden at krøniken inneholder mest kronologiske feil.

Under Hydatius levetid ble det romerske Spania erobret av ulike germanske stammer, og opplevde av den grunn mye uro. Dette har satt sitt preg på krøniken, som ofte kan oppleves som pessimistisk. Hydatius skildret forholdet mellom romerne og barbarene, samt spredningen av kjettersk kristendom som en følge av de germanske erobringene. Hydatius var

---

²¹ R.C. Blockley, *The Fragmentary Classicising Historians of the Later Roman Empire, Eunapius, Olympiodorus, Priscus and Malchus, Vol. I*, Liverpool 1981 s. 71-73

²² Steven Muhlberger, *The Fifth-century Chroniclers*, Cambridge 2006 s. 193

²³ Muhlberger s. 197

²⁴ Muhlberger s. 193

²⁵ Hydatius (Burgess), s. 75

²⁶ Hydatius (Burgess), s. 121

også svært opptatt av å beskrive forholdene på den Iberiske halvøy generelt, spesielt hjemprovinsen Galicia.²⁷

1.3.9 Marcellinus Comes

Det er ikke så mye vi vet om Marcellinus. I følge senatoren Cassiodorus stammet han fra Illyria, en av de latinskspråklige provinsene på Balkan. Marcellinus ble sannsynligvis født mot slutten av 400-tallet, og rundt år 500 flyttet han til hovedstaden i Østromerriket, Konstantinopel. I år 520 sikret han seg en prestisjefylt stilling hos Justinian, som senere skulle bli keiser. Det antas at han forlot denne stilling en gang før 527.

Marcellinus' krønike omhandler årene fra 379 til 534.²⁸ Den beskriver verdslige og ekklesiastiske hendelser fra hele det romerske Europa, men fokuserer spesielt på den østromerske hovedstaden Konstantinopel, og forfatterens hjemtrakter i Illyria. Marcellinus er spesielt detaljert når han beskriver hendelser fra Illyria på Balkan, noe som tyder på betydelige kjennskaper til lokale hendelser og geografi.²⁹ Med tanke på at Marcellinus levde og virket på 500-tallet, kan han ikke regnes som en samtidig kilde til oppgaven, og må derfor leses med et kritisk blick.

1.3.10 Johannes Malalas

Johannes Malalas antas å ha blitt født en gang rundt år 490. Han ble utdannet i Antioch, og hadde sannsynligvis en høyere byråkratisk stilling i byen. Han flyttet senere til hovedstaden Konstantinopel rundt år 540, og fortsatte sitt arbeid som offentlig byråkrat der. Han døde i 570-årene.³⁰

Johannes' krønike tar for seg historien fra Adam og Evas liv, til slutten av Justinians regjeringsperiode i 565. Historien er fordelt på 18 bøker, der bok nummer XIV er aktuell for oppgaven.³¹ Krøniken beskriver hendelser som fant sted i hele Europa, men er mest detaljert med tanke på hendelser som fant sted i Østromerriket. Johannes skriver en del om Antioch, noe som antyder en viss tilknytning til denne byen.

I og med at Johannes levde og virket i etterkant av tidsperioden oppgaven fokuserer på, kan han ikke regnes som et samtidig vitne til hendelsene han beskriver i bok 14. Han levde

---

²⁷ Muhlberger s. 194

²⁸ Brian Croke, Introduksjon til Marcellinus Comes s. xix

²⁹ Croke s. xx

³⁰ Elizabeth Jeffreys, Michael Jeffreys, Roger Scott, Introduksjon til Malalas s. xxii

³¹ Jeffreys s. xxi

dog ikke så lenge etter at de fant sted, og kan brukes som kilde der han bidrar med informasjon som ikke finnes i andre kilder.

1.3.11 Evagrius Scholasticus

Evagrius levde og virket på 500-tallet, og det antas at han ble født en gang på 530-tallet i Epiphania i Syria. Verket av hans, som beskriver den Østromerske historien fra konsilet i Efesos i 431 til 590-årene, fokuserer for det meste på kirkelige og religiøse affærer, men beskriver også en hel del verdslige hendelser. Siden han levde og virket i Syria, skriver han ofte svært detaljert om det som skjedde i de østlige provinsene i Østromerriket, og da spesielt ved grensen til Perserriket i øst. De østromerske provinsene på Balkan nevnes dog lite.³²

Siden Evagrius ble født på 500-tallet, kan han ikke regnes som et samtidsvitne til hendelsene han beskriver i tidsrommet 450-årene til 470-årene. Han skriver dog en hel del om kristendommen og arianismen. Verket hans er delt inn i seks bøker, og av disse er det de to første som er aktuelle for denne oppgaven.

1.3.12 Theophanes Bekjenneren

Theophanes levde i tidsrommet 759/760 til år 818. Han ble født inn i en relativt velstående familie, og ble giftet bort i ung alder. Tidlig i tyvårene valgte han å gå i kloster.³³

Theophanes tar for seg europeisk historie i tidsrommet 284 til 813, men beskriver også hendelser som fant sted i Midtøsten. I perioden opp til år 602 har Theophanes for det meste benyttet seg av kilder som i stor grad er tilgjengelige for oss i dag. Dersom en tar det lange tidsspennet mellom Theophanes' levetid og oppgavens tidsramme i betraktning, er det mest fornuftig å bruke Theophanes som kilde der han kommer med opplysninger som vi ikke kan finne annensteds. Dette er fordi han hadde tilgang til kilder og dokumenter som har gått tapt for ettertiden.³⁴

1.4 Forskningslitteratur

En av de mest sentrale forfatterne som har forsket og skrevet om senantikken er Peter Heather, som har skrevet en rekke bøker om denne perioden. Andre viktige forfattere på området er Bryan Ward-Perkins og Guy Halsall. A.H. M. Jones må også nevnes som en viktig forfatter og bidragsyter til nyere forskning på senantikken. Det berømte verket *The History of*

---

³² Bryan Ward-Perkins, *The Fall of Rome and the End of Civilization*, Oxford 2005 s. 133

³³ Theophanes, Forord til krønike

³⁴ Cyril Mango, Roger Scott, Introduksjon til Theophanes s. v

the Decline and Fall of the Roman Empire, skrevet av historikeren Edward Gibbon på slutten av 1700-tallet, er også sentralt, selv om det begynner å merke tidens tann.

Blant historikere som har skrevet om senantikken, har de ulike teoriene rundt Vestromerrikets fall på slutten av 400-tallet vært et yndet tema, og det har blitt publisert en rekke ulike teorier om dette opp gjennom årenes løp. Historikerne fra gammelt av har hatt en tendens til å fokusere på en enkelt årsak, mens moderne historikere ofte er mer nyanserte og reflekterte. De forskjellige teoriene tar for seg alt fra moralsk forfall og dekadens til militære årsaker.

Det bør også nevnes at historikere i tidlig nytid ofte så negativt på Østromerriket. Dette synet hang igjen fra renessansehistorikere, som på 1400- og 1500-tallet mente at sivilisasjonene endelig var på samme nivå og status som det gamle Hellas og Romerriket i Antikken. Dette synet passet dårlig med at den romerske sivilisasjonen fremdeles eksisterte i Lilleasia, i form av byen Konstantinopel og det lille som var igjen av det Bysantinske riket. Opplysningstidens historikere var også preget av sin tid, noe som gjenspeilte seg i et negativt syn på alt som hadde med religion å gjøre. Historikeren Edward Gibbon beskriver blant annet bysantinerne i 1453 som en rase av degenererte fyrster som smykket seg med romerske titler, enda riket deres kun bestod av en enkelt by der språket og tradisjonene fra det gamle Romerriket for lengst var glemt.³⁵

1.4.1 J.B. Bury

J.B. Burys bok *History of the Later Roman Empire* ble gitt i 1958 som et tobindsverk. Det er verkets første bind som er mest relevant for oppgaven da det beskriver vest- og østromersk historie fra slutten av 300-tallet til slutten av 400-tallet. Boken tar ikke bare for seg den politiske historien i dette tidsrommet, men beskriver også Vest- og Østromerrikets militære og sivile administrasjon, samt rikenes økonomiske og ekklesiastiske politikk. J.B. Burys verk tar med andre for seg et vidt temaområde, og kan derfor ikke være svært detaljert på hvert enkelt tema.

I *History of the Later Roman Empire* er det kapittel 7 og 10 som er mest relevante for oppgaven. Kapittel 7 redegjør for Theodosius' II politikk og liv, samt de årene der Marcian var keiser i Østromerriket. Kapittel 10 tar for seg keiser Leos regjeringstid i øst, samt de ulike keiserne som var under Ricimers innflytelse i Vestromerriket. Begge kapitlene gir et godt og oversiktlig bilde over den politiske og militære situasjonen i øst og vest fra midten av 450-

---

³⁵ Edward Gibbon, *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*, Vol. I, London 1776 s. 14

tallet til begynnelsen av 470-tallet, samt forholdet mellom Aspar og Ricimer og de ulike keiserne.

1.4.2 Edward Gibbon

Edward Gibbons mest berømte verk er *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*. Som tittelen tilsier handler dette verket om nettopp Romerrikets lange nedgangsperiode. Verket ble utgitt i seks ulike bind som tar for seg romersk historie fra keiser Trajans regjeringstid, til Konstantinopels fall til de ottomanske tyrkerne i 1453.

I verkets siste kapittel redegjør Gibbon for fire ulike årsaker som han mener er utslagsgivende for det romerske rikets undergang: fysisk ødeleggelse gjennom brann og andre naturkatastrofer, angrep fra barbarer og kristne grupperinger, bruken av romerske bygninger og monumenter som byggemateriale, og konflikter innad i Romerriket. Gibbon legger i sitt verk spesiell vekt på kristendommen som en av de viktigste årsakene til Romerrikets nedgang og fall. Blant annet skal kristendommen ha bidratt til militær nedgang i riket gjennom en slags feminisering av samfunnet. Romerske borgere var ikke lenger villige til å leve gjennom en tøffere og mer militær livstil, på grunn av den kristne, pasifistiske tankegangen. Dette førte igjen til at romerske herskere i økende grad støttet seg til germanske leiesoldater for å forsvare rikets grenser.³⁶ Videre argumenterer han for at løftet om et bedre liv i den kristne himmelen gjorde folk passive, de var ikke lenger like villige til å forsvare riket.³⁷

Disse teoriene om kristendommen som årsak til rikets fall har senere møtt motbør fra andre historikere. Spesielt har blir Gibbon kritisert for å ha vektlagt en enkelt årsak i så stort grad, da nyere historikere ofte mener at årsakene til Romerrikets undergang var langt mer komplekse og sammensatte. Videre skal det sies at Gibbon fremstiller kristendommen på negativt vis i verket sitt. Kristendommen skildres ofte av Gibbon som nærmest tyrannisk og undertrykkende, mens den gamle hedenske gudetroen er beskrevet som mye mer tolerant. Nyere historikere vektlegger på sin side ofte de mange borgerkrigene og konfliktene som fant sted innad i Vest- og Østromerriket som en viktig årsak til rikets fall. Andre årsaker, som befolkningsnedgang, økonomiske kriser og folkevandring blir også hyppig omtalt.

1.4.3 Guy Halsall

I verket *Barbarian Invasions and the Roman West 376-568* retter Guy Halsall i hovedsak blikket mot folkevandringstiden og de såkalte ulike stammefolkene, samtidig som han

---

³⁶ Gibbon, Vol. III, s. 575-6

³⁷ Gibbon, Vol. I, s. 556

forklarer hvordan de vestromerske keiserne forsøkte å takle de ulike invasjonene, og hvilke syn de hadde på de ulike stammefolkene. Ikke minst legger han vekt på samhandlinger og relasjoner mellom romerne og menneskene som bodde utenfor Romerrikets grenser. Det er først og fremst bokens niende kapittel som er relevant for oppgaven, da dette tar for seg og beskriver regjeringstiden til de ulike vestromerske keiserne i oppgavens tidsramme, samt deres forhold til generalen Ricimer.

Guy Halsall skiller seg litt ut ifra andre historikere da han mener at Vestromerrikets fall ikke skyldtes invasjoner og folkevandring, men at Vestromerrikets fall gjorde folkevandringene inn i Europa mulig. Halsall vektlegger at romerne var militært overlegne i grensestridigheter, men at handel med romerne gjorde sentralisering og konsolidering av makt mulig for lederne blant de ulike folkene utenfor grensene. Gjennom kontakt med romerne ble de ulike folkene stadig mer sofistikerte og sterkere.³⁸

1.4.4 Peter Heather

En av de historikerne som har forsket mest på senantikken og perioden rundt Vestromerrikets fall er Peter Heather. Han har skrevet en rekke verk som handler om denne perioden, blant annet *The Fall of the Roman Empire, A New History* og *Empires and Barbarians, Migration, Development and the Birth of Europe*. Av disse to bøkene er det førstnevnte som ble funnet mest relevant med tanke på oppgavens innhold. Det er spesielt niende kapittel i bokens tredje del som er interessant. I dette kapittelet, som lyder navnet *End of Empire*, beskriver Heather ikke bare det politiske hendelsesforløpet i den vestromerske verdenen, men også hvordan Vestromerriket og dets provinser selv ble administrert. I forhold til opplysningstidens historikere har Peter Heather et mye mer nyansert syn på Vestromerrikets fall og senantikken generelt. Det er i følge Heather ikke bare en årsak til Romerrikets nedgang, men mange.

Heather nevner for eksempel Perserriket under Sasanidene som en av de første indikasjonene og årsakene til romersk nedgang. Sasanid-dynastiet kom til makten i Perserriket på 200-tallet, men vedvarte som trussel i lang tid fremover. Det krevde mye ressurser fra romernes side for å trygge grensen mot perserne, noe som igjen la en stor økonomisk byrde på de resterende provinsene i årene fremover.³⁹

Peter Heather kritiserer også Edward Gibbon for å legge skylden på kristendommen og moralsk forfall, og peker heller på rent militære årsaker for romernes vanskeligheter, samt

---

³⁸ Halsall s. 161

³⁹ Peter Heather, *The Fall of the Roman Empire, A New History*, London 2006 s. 98-99

politisk splid og stridigheter innad i Romerriket som noen av de viktigste årsakene til at romerne hadde problemer med å møte trusler som kom utenfra.

1.4.5 A.H.M. Jones

En annen viktig bidragsyter til forskning på senantikken er A.H.M. Jones, som står bak tobindsverket *The Later Roman Empire 284-602*. Som han selv skriver i forordet, er ikke bøkene ment å fortelle historien om Romerriket, men å beskrive de ulike sosiale, økonomiske og administrative sidene ved Romerriket. Jones skriver derfor lite om politikk og kriger, men har for eksempel mye å si om den romerske overklassen, hvordan riket ble administrert og hvordan hæren ble utstyrt og vedlikeholdt.⁴⁰

Jones innleder hvert kapittel med en gjennomgang av de aktuelle primærkildene, noe som kan være et nyttig verktøy for leseren. Blant annet blir det historiske verket til Priscus av Panium beskrevet som pålitelig og av god kvalitet, i hvert fall ut ifra gjenlevende fragmentene å dømme. Krøniken skrevet av Johannes Malalas blir på sin side omtalt som pittoresk, men svært upålitelig, i likhet med flere andre bysantinske historikere.⁴¹

1.4.6 Penny MacGeorge

I boka *Late Roman Warlords* undersøker og drøfter forfatteren Penny MacGeorge livene til en rekke vestromerske generaler og krigsherrer i senantikken tid. Hun tar også en grundig titt på aktuelle primærkilder, og drøfter hva de kan fortelle oss.

Selv om verket *Late Roman Warlords* ikke er viet til å beskrive den politiske situasjonen i den romerske verdenen, har det allikevel vært en svært nyttig kilde. MacGeorge skriver i bokens tredje del utfyllende om Ricimers liv og styre i Vestromerriket. De aller fleste aspektene ved Ricimer blir beskrevet og drøftet, og det blir i tillegg trukket paralleller til Aspar i Østromerriket.

1.4.7 Warren Treadgold

Warren Treadgolds verk, *A History of the Byzantine State and Society*, ble gitt ut i 1997 og dekker en tidsperiode på over 1000 år. Som navnet på verket tilsier fokuserer Treadgold på hendelser som fant sted i Østromerriket og de ulike østromerske keiserne, men dette betyr ikke at boken også tar for seg det politiske bildet i det vestromerske riket og knytter disse opp mot det som foregikk i øst. På grunn av den lange tidsrammen, går ikke Treadgold i detalj når

---

⁴⁰ Jones s. v

⁴¹ Jones s. 170

han beskriver de ulike keisernes regjeringstid og liv, men han klare allikevel å gi leseren et godt inntrykk av datidens politiske situasjon.

Det er spesielt kapittel 3 og 5 i bokens første og andre del som er relevante for oppgaven. I kapittel 3, som har tittelen *The Danger of Barbarization, 395-457*, beskriver Treadgold konflikten mellom hunerne og romerne, samt Aspars rolle under kroningen av keiser Marcian. Kapittel 5, under navnet *The Eastern Recovery, 457-518*, handler blant annet om omstendighetene rundt kroningen av keiser Leo, Aspars innflytelse på den østromerske tronen og ikke minst om konflikten med vandalene under Geiseric i vest.

1.4.8 Bryan Ward-Perkins

I likhet med Peter Heather går Bryan Ward-Perkins også kritisk til verks mot Gibbons teori om kristendommen og moralsk forfall, samtidig som han selv har et ganske så tradisjonelt, men nyansert syn på Romerrikets nedgang. I verket *The Fall of Rome, and the End of Civilization* tar Ward-Perkins for seg de store historiske linjer, og peker blant annet på økonomiske problemer, politisk ustabilitet og borgerkriger, samt invasjoner utenfra, som viktige årsaker til nedgangen. Selv om Ward-Perkins ikke går i detalj med tanke på Ricimer eller de ulike vestromerske keiserne i oppgavens tidsramme, gir han allikevel et oversiktlig og nyttig bilde av situasjonen i Vestromerriket på 400-tallet.

Bryan Ward-Perkins trekker frem de romerske skattebetalerne som nøkkelelement til Romerrikets evne til å forsvare sine egne grenser. Kriger og herjinger gikk ofte utover store landområder i provinsene og de menneskene som bodde der, noe som rammet skatteinntektene på lang sikt. I motsetning til enkelte historikere som mener at Vestromerrikets fall ikke nødvendigvis betydde så mye for vanlige folk, mener Ward-Perkins at det i stor grad ble oppfattet som en sann katastrofe i sin tid av samtidens mennesker.⁴²

1.5 Metode

Min metode for denne oppgaven er i sin helhet ganske enkel, og vil i stor grad være i tråd med såkalt *komparativ metode* som Knut Kjeldstadli beskriver i sin bok. Som nevnt tidligere i innledningen ønsker jeg å ta utgangspunkt i de to generalene Flavius Ricimer og Flavius Ardabur Aspar. Oppgaven skildrer ikke bare deres liv og karriere, men forsøker også å finne ut hva som drev disse til sine handlinger. De to skikkelsene stilles opp mot hverandre og sammenliknes. Den komparative metoden er spesielt nyttig da oppgaven også forsøker å finne

---

⁴² Ward-Perkins s. 41

ut om det var noen grunnleggende idéer som fremmet eller begrenset Aspars og Ricimers muligheter for å bevege seg oppover den sosiale rangstigen i den senromerske verdenen. Det kan av den grunn være praktisk å anvende denne underproblemstillingen til to parallelle fenomener, eller skikkelser.⁴³ Hensikten vil være finne generell kunnskap om dette emnet, og i beste fall kan metoden anvendes til å oppdage generelle likheter og forskjeller mellom de to skikkelsene. Man stiller med andre ord like spørsmål til to ulikheter, og kan med dette oppdage visse særegenheter.⁴⁴

Siden oppgaven på generell basis forsøker å finne ut mer om Aspars og Ricimers liv og virke, i tillegg til at den bygges på primærkilder som kan være både svært gamle og sparsomme, er det viktig å ha en *hermeneutisk* tilnærming til det hele. Ricimer og Aspar levde i en helt annen tid enn vår egen. Det er derfor viktig at vi bringer med oss vår egen forhåndsforståelse når vi møter de antikke kildene. Våre egne forutsetninger er med på å forme de spørsmålene vi stiller, og de svarene vi får.⁴⁵ Når vi forsker på personer som Ricimer og Aspar, minsker vi avstanden i forståelsen mellom oss selv og mennesker som levde i en helt annen tid. Vi blir tvunget til å ta utgangspunkt i vår egen forhåndsforståelse av Ricimer og Aspar, men kan ikke forbli der. Dersom man ønsker å oppnå forståelse av noe fra en annen tid, er vi nødt til å endre vår egen horisont.⁴⁶ Om vi skal oppnå noen forståelse av Ricimers og Aspars handlinger og motiver, er det viktig å sette seg inn i deres ståsted. De to hadde helt andre kunnskaper og et helt annet syn på verdenen de levde i. De som kan fremstå som uforståelig for oss, kan ha vært en rasjonell handling fra Ricimers og Aspars side. Dersom vi gjenskaper ulike situasjoner de to befant seg i, kan vi kanskje begripe hvordan gitte handlinger eller avgjørelser kan ha fortont seg rasjonelle fra dette ståstedet. En er med andre ord nødt til å forstå Ricimers og Aspars handlinger som intensjonelle, selv om de kanskje ikke virker rasjonelle eller fornuftige fra vårt eget ståsted.⁴⁷

1.6 Bakgrunnshistorie for oppgaven

1.6.1 Østromerriket

I Østromerriket overtok den syv år gamle Theodosius II keisertronen i år 408 etter sin far, Arcadius. I og med at Theodosius var så ung da han arvet keisertronen, ble Østromerriket i

---

⁴³ Knut Kjeldstadli, *Fortiden er ikke hva den en gang var*, Oslo 2003 s. 263

⁴⁴ Kjeldstadli s. 263

⁴⁵ Kjeldstadli s. 40

⁴⁶ Kjeldstadli s. 41

⁴⁷ Kjeldstadli s. 123

realiteten regjert av rådgiveren Anthemius.⁴⁸ Allerede samme år beveget en hunerhær under ledelse av Uldin seg inn på de romerske landområdene på Balkan. Uldin ble etter hvert tvunget til å flykte fra området, da flere av hans offiserer lot seg bestikke med romersk gull.⁴⁹ Hunerne fortsatte dog å utgjøre en trussel mot provinsene på Balkan, og ikke minst hovedstaden Konstantinopel, noe som motiverte Anthemius til å sette i gang konstruksjonen av de Theodosiske Murer; en ny forsvarsmur som skulle sørge for at Konstantinopel ikke kunne inntas fra landsiden.⁵⁰

Anthemius døde kort tid etter at arbeidet med murene var påbegynt, og mye av hans makt tilfalt nå keiserens 16 år gamle søster, Pulcheria, som i stor grad støttet seg på mannlige rådgivere. Pulcheria, som var en from kristen, overtalte broren til å forby hedninger til å ta stillinger som offentlige tjenestemenn. Keiseren selv skulle med tiden engasjere seg stadig mer i religiøse affærer. I år 421 erklærte han krig mot perserriket i Øst, da den nye persiske kongen, Bahram V, begynte å forfølge kristne grupper i landet. Krigen gikk stort sett bra for romerne, men måtte oppgis da hunerne under kong Rua benyttet anledningen til å plyndre Dokia og Trakia på Balkan.⁵¹ I 424 ble den alanske generalen Ardabur og hans sønn Aspar satt til å lede en ekspedisjon til Vestromerriket for å hjelpe Valentinian III med å gjenvinne tronen, noe de lyktes med. Alliansen mellom Vest- og Østromerriket ble forseglet med en forlovelse mellom Valentinian III og Theodosius' datter, Eudoxia.

Så langt hadde Theodosius regjert Østromerriket på en god måte. Det var lite som var blitt vunnet ute i felten, men i motsetning til vestromerne hadde Østromerriket heller ikke mistet store områder. Flere av Balkanprovinsene hadde (riktignok) blitt utsatt for omfattende plyndring av hunerne gjennom 440-årene, og romerne hadde måttet betale store mengder gull for å få fred. Hunerriket fortsatte å utgjøre en trussel mot Østromerriket helt frem til Attilas død i år 453.

I tillegg hadde man klart å unngå intern splittelse.⁵² Theodosius sendte også flåte- og hærstyrker for å hjelpe Vestromerriket i kampen mot vandalene i Nord-Afrika og for å delta i ekspedisjonen som ble organisert på Sicilia. Perserriket invaderte i begynnelsen av 440-tallet de østlige provinsene, og også her måtte romerne gå med på å betale tributt i form av gull.⁵³ Theodosius II døde i 450 etter å ha falt av hesteryggen og pådratt seg en ryggskade. Keiseren

---

⁴⁸ Warren Treadgold, *A History of the Byzantine State and Society*, Stanford 1997, s. 87

⁴⁹ Treadgold s. 88

⁵⁰ Treadgold s. 89

⁵¹ Treadgold s. 90

⁵² Treadgold s. 91

⁵³ Treadgold s. 95

var barnløs da han gikk bort, noe som åpnet for en omfattende maktkamp blant keiserens støttespillere og rådgivere.⁵⁴

1.6.2 Vestromerriket

Den 23. oktober i år 425 var en triumf for det Theodosiske dynastiet i Vestromerriket. Dette året ble den da seks år gamle Valentinian III installert på den vestromerske keisertronen ved hjelp av en hærstyrke sendt av den romerske keiseren i Øst, Theodosius II.⁵⁵ På dette tidspunktet hadde Vestromerriket allerede vært igjennom en svært turbulent periode. Lokale, separatistiske grupper i Armorica (dagens Bretagne i Frankrike) og på de britiske øyer hadde forårsaket problemer, og de britiske øyene gikk tapt for Vestromerriket i år 410. Germanske stammer truet riket langs elva Rhinen, og en gruppe vestgotere hadde slått seg ned i det som i dag er det sørvestlige Frankrike. Den iberiske halvøya (dagens Spania og Portugal) var blitt erobret av svebere, alanere og vandaler. Sistnevnte hadde på dette tidspunktet krysset over til det nordvestlige Afrika. Sist, men ikke minst, hadde hunerne bosatt seg på de ungarske slettene ved elva Donau.⁵⁶

Som seksåring var Valentinian for ung til å styre, noe som utløste en maktkamp i det vestromerske riket. Generalen Aetius gikk seirende ut av denne kampen, og kontrollerte i 435 hele Vestromerriket. I de påfølgende årene brukte Aetius sine militære ressurser for å holde på de gjenværende vestromerske provinsene, og for å slå ned på opprør.⁵⁷ Det neste store nederlaget for vestromerne kom i 439 da vandalene erobret byen Kartago og de rikeste provinsene i Nord-Afrika, som var svært viktige for den romerske kornforsyningen til Roma. Allerede året etter begynte vandalske flåter å plyndre Sicilia. Som svar ble en stor romersk styrke samlet på Sicilia i 441. På grunn av en invasjon igangsatt av hunerne, kom ikke denne styrken noe lengre, og de afrikanske provinsene måtte oppgis.⁵⁸

Konflikter med hunerne skulle vise seg å legge beslag på mesteparten av Aetius oppmerksomhet og innsats opp gjennom 440-årene.⁵⁹ Skandaler ved det vestromerske hoffet ga hunerkongen Attila en unnskyldning til å invadere Vestromerriket, noe han gjorde i år 451. Aetius samlet det han kunne av militære styrker, og vant en knapp seier mot hunerne i et stort slag i Gallia i månedsskifte juni/juli samme år. Attila trakk seg tilbake til Pannonia, men

---

⁵⁴ Treadgold s. 97

⁵⁵ Cameron s. 1

⁵⁶ Cameron s. 2

⁵⁷ Cameron s. 6

⁵⁸ Cameron s. 11

⁵⁹ Cameron s. 15

invaderte Italia året etter.⁶⁰ En rekke byer ble plyndret, men sykdom satte sitt preg på Attilas hær. Samtidig hadde den nye østromerske keiseren, Marcian, satt i gang et angrep på Attilas ubeskyttede hjemland. Dette tvang Attila til å trekke hæren sin ut av Italia, og i år 453 døde han under et av sine mange bryllup. Dette utløste en voldsom maktkamp mellom sønnene hans. Mange av de folkene hunerne hadde lagt under seg, benyttet seg av anledningen til å gjøre opprør og kvitte seg med det huniske herredømmet.

Attilas død fikk også en annen viktig konsekvens. Vestromerske politikere og landholdere, deriblant senatoren Petronius Maximus, hadde sett seg lei av Aetius dominans, og siden han ikke lenger nødvendig for å stanse hunerne, oppmuntret de derfor den 35 år gamle Valentinian til å kvitte seg med Aetius ved å ta livet av ham, noe han gjorde den 21. eller 22. september i 454. Valentinian ble selv myrdet i mars det følgende året av to av Aetius tidligere livvakter, og Vestromerriket stod atter en gang uten en keiser.⁶¹

Etter Valentinians død i år 455 fulgte en ny periode med uro i Vestromerriket. Keiseren hadde ikke etterlatt seg noen mannlig arving, og det fantes ingen sterk statsmann eller general som kunne ta styringen. De militære styrkene som var intakte var fordelt på ulike fraksjoner. En gruppe ønsket å gjøre senatoren Petronius Maximus til keiser. En annen gruppe støttet Maximian, som tidligere hadde tjenestegjort under generalen Aetius. Valentinians enke, keiserinnen Eudoxia, hadde sin egen kandidat i form av Majorian, som senere skulle bli keiser. Maximus brukte sin betydelige formue til å avgjøre saken i sin favør, og han ble utropt til keiser den 17. mars 455. I mellomtiden hadde Marcellinus, en romersk general lojal mot Aetius, gjort opprør og tatt kontrollen over provinsen Dalmatia. Marcellinus beholdt kontrollen over denne provinsen frem til sin død.⁶²

Maximus forsøkte å styrke sin posisjon ved å gifte seg med Eudoxia. Eudoxia likte dette svært dårlig, spesielt siden hun enten mistenkte eller visste at Maximus var innblandet i hennes manns død. Hun skal i følge enkelte kilder ha bedt om hjelp fra Geiseric, som var konge over vandalene i Kartago. Maximus hadde ikke bare giftet seg med Eudoxia, han hadde også tvangsgiftet hennes eldste datter, Eudocia, til sin egen sønn og arving, Palladius. Eudocia var i utgangspunktet lovet bort til Huneric, som var arving til den vandalske tronen. Dette kunne sees på som en fornærmelse mot Geiserics ære, og det var derfor ikke urimelig å tro at han ville komme til unnsetning. Denne historien kan derfor sies å være troverdig, selv om man ikke kan være sikker på at den er sann.

---

⁶⁰ Cameron s. 17

⁶¹ Cameron s. 18

⁶² Priscus (Blockley), s. 363

Geiseric og flåten hans satte seil mot Roma i mai. Nyheten om at vandalene nærmet seg byen med en flåte skapte panikk i Roma, og keiser Petronius Maximus ble drept av en mobb da han prøvde å flykte. Tre dager senere gikk vandalene inn i Roma, og byen ble grundig plyndret. Geiseric tok også med seg Eudoxia og hennes to døtre, Eudocia og Placidia, hjem til Kartago.⁶³

---

⁶³ Malalas (Jeffreys/Scott), s. 200

2 Flavius Ricimer

2.1 Flavius Ricimer: Karriere og bakgrunn

Til tross for at vi ikke vet noe om foreldrene hans, eller fødselsdatoen, finnes det likevel en del opplysninger om Flavius Ricimer. Sidonius Apollinaris forteller oss i sin panegyrikk til keiser Anthemius at Ricimer var av svebisk slekt på farsiden, og av gotisk slekt på morssiden. Videre omtaler han Ricimer som barnebarn av Wallia, som i følge Hydatius var vestgotisk konge i årene 416 til 418.⁶⁴ Ricimers mor var med andre ord en av Wallias døtre. Sidonius antyder også at den svebiske faren kan ha vært av kongelig slekt.⁶⁵

I artikkelen *The Birth of Ricimer* legger historikeren Andrew Gillett frem bevis som støtter teorien om at Ricimers far var av kongelig slekt. Han viser til forhandlinger mellom goterne og sveberne i år 418, samt disse to stammenes forhandlinger med Roma samme år. På denne tiden ble sveberne overlatt til seg selv i provinsen Galicia på den iberiske halvøy, og vestgoterne slo seg ned i Akvitania. Det er mulig at begge stammene hadde status som *foederati*⁶⁶ på dette tidspunktet, og det ville vært fordelaktig for romerne å oppmuntre til et kongelig ekteskap mellom de to stammene for å skape stabilitet i regionen.⁶⁷ En annen historiker, Penny MacGeorge, antyder også slektskap med de svebiske kongene Rechila (438-448) og Rechar(ius) (448-455) på grunn av likheter mellom navnene deres. Ricimers navn blir blant annet stavet «Ricemer», «Recimer» og «Rechimer».⁶⁸

Det at Ricimer gikk i romersk tjeneste kan også tolkes som et bevis på at han var av kongelig avstamning. Hans karriere i den romerske hæren kan sees på som et resultat av Wallias død i år 418, da et nytt dynasti overtok kongemakten blant vestgoterne i Akvitania. Som slektning av den avdøde kongen kan situasjonen ha fortonet seg som truende og utrygg for den unge Ricimer og hans mor. Han kan derfor ha valgt å gå i romersk tjeneste, noe som var vanlig blant de som tapte dynastiske konflikter i germanske stammer.⁶⁹ Det skal også nevnes at Ricimer fulgte den arianske retningen innenfor kristendommen, noe som var vanlig blant flere av de ulike germanske stammene på 400-tallet.⁷⁰

Om Ricimers karriere i den vestromerske hæren finnes det ikke så mye konkret informasjon, men han skal ha tjenestegjort under generalen Aetius da konflikten med

---

⁶⁴ Hydatius (Burgess), s. 85 og 87

⁶⁵ Sidonius, (Anderson), Vol. I, s. 39

⁶⁶ Uttrykk for barbariske eller germanske stammer som var allierte av Romerriket. ODB s. 794

⁶⁷ Andrew Gillett, *The Birth of Ricimer*, Stuttgart 1995 s. 383

⁶⁸ Penny MacGeorge, *Late Roman Warlords*, Oxford 2002 s. 178

⁶⁹ Gillett s. 382

⁷⁰ Halsall s. 469

hunerkongen Attila pågikk på 440- og 450-tallet. I sin panegyrikk til Majorian skriver Sidonius blant annet: “Moreover, there is linked with him in bonds of affection one who is armed with the great spirit of a royal grandfather.” Her bruker Sidonius uttrykket “royal grandfather” til å henvise til Ricimers bestefar, kong Wallia.⁷¹ Man vet ikke sikkert når Ricimer møtte den fremtidige keiseren Majorian, men det antas at de traff hverandre på denne tiden, ettersom Majorian også tjenestegjorde under Aetius.⁷²

2.2 Majorians regjeringsperiode

2.2.1 Avitus' vei til keisertronen

I løpet av sin regjeringsperiode hadde keiser Maximus utnevnt adelsmannen Marcus Maecilius Eparchius Avitus til militært øverstkommanderende i Vestromerriket og sent ham til provinsen Gallia. Maximus hadde forstått hvor viktig det var å ha et godt forhold til vestgoterne som holdt til der, og sendte Avitus for å forhandle med kongen deres, Theoderic II. Da nyheten om keiserens død nådde Avitus i juli 455, lot han goterne utrope ham til keiser, etter å ha blitt overtalt av Theoderic.⁷³ Avitus ble offisielt kronet til keiser i nærheten av byen Arles noe senere det året.⁷⁴ Selv om han ble anerkjent av keiser Marcian i Konstantinopel, ble han aldri populær i Italia, verken hos det romerske senatet, eller blant de romerske soldatene.⁷⁵

Den vandalske kongen Geiseric hadde helt siden Valentinians død utnyttet vanskelighetene som oppstod i Italia. Ikke bare hadde han plyndret Roma, men vandalene fortsatte å plyndre kysten av Italia og Sicilia. Avitus ønsket naturlig nok å stoppe ham, og det er på dette tidspunktet at Ricimer blir en aktiv deltaker i romersk politikk. Ricimer, som i mellomtiden må ha blitt utnevnt til *comes*^{76 77} av Avitus, ble sendt til Sicilia med en flåtestyrke.⁷⁸ I følge kildene klarte han å forhindre vandalene å gå i land ved byen Agrigentum, for deretter å forfølge dem til kysten av Korsika. Her beseiret han vandalene i et sjøslag⁷⁹ i år 456.⁸⁰ Samme året vant vestgoterne under Theoderic II, sammen med sine

---

⁷¹ Sidonius, (Anderson), Vol. I, s. 83

⁷² Sidonius, (Anderson), Vol. I, s. 77

⁷³ Sidonius, (Anderson), Vol. I, s. 163

⁷⁴ Sidonius, (Anderson), Vol. I, s. 167

⁷⁵ J.B. Bury, *History of the Later Roman Empire, Vol 1*, New York 1958 s. 326

⁷⁶ Militær tittel og offiserstilling. ODB s. 484-5

⁷⁷ Hydatius (Burgess), s. 109

⁷⁸ Priscus (Blockley), s. 335

⁷⁹ Sidonius, (Anderson), Vol. I, s. 41

⁸⁰ Hydatius (Burgess), s. 109

burgundiske allierte, en knusende seier over det svebiske kongedømmet i Nord-Spania. Selv om han tilsynelatende handlet ut i fra keiser Avitus' interesser og ordre, skal en ikke se bort ifra at Theoderic gjorde dette for å svekke sveberne, slik at vestgoterne etter hvert kunne ta kontroll over den iberiske halvøy.

2.2.2 Majorians og Ricimers statskupp

I løpet av sin korte regjeringstid hadde Avitus fått utrettet mye. Han gjorde god bruk av den vestgotiske hæren da han sendte den til Nord-Spania for å angripe sveberne, men han påførte også vandalene flere nederlag. Avitus fikk dog ikke gleden seg over disse seirene, ettersom han så seg nødt til å forlate Italia allerede før vestgoterne beseiret sveberne i Nord-Spania. Historikeren Priscus skriver at Roma var rammet av hungersnød, noe som kan ha kommet som en følge av vandalenes herjinger langs kysten. For å lette trykket på matforsyningene i byen, ble Avitus tvunget til å sende vekk de gotiske leiesoldatene han hadde brakt med seg fra Gallia. Avitus skal i følge Priscus ha solgt en mengde av byens bronsestatuer for å skaffe penger til å betale for goternes tjenester, noe som ikke var populært blant byens innbyggere. På omtrent samme tid skal Ricimer og Majorian ha gjort opprør, da de ikke lenger trengte å frykte Avitus' vestgotiske allierte, som nå befant seg i Spania. Av frykt for de interne stridighetene, samt trusselen fra vandalene, skal keiseren ha flyktet til Arles i Gallia. Da Avitus forsøkte å konfrontere opprørerne, skal han ha blitt beseiret av Majorian og Ricimer. Priscus forteller at Avitus ble holdt under beleiring til han døde av sult. Avitus døde sent i 456 eller tidlig i år 457.⁸¹

Det er uklart om Avitus satte kursen mot Gallia på grunn av urolighetene i Italia, eller om det var et mottrekk rettet mot vandalenes plyndringstokt i dette området. Avitus' fall er uansett et godt eksempel på hvordan den interne politiske situasjonen var i Vestromerriket i siste halvdel av 400-tallet. Vandalenes tilstedeværelse i Kartago, og den utstrakte plyndringen de bedrev, satte de romerske kjerneområdene i Italia i en utrygg situasjon. Keiseren kunne ikke lenger regjere fra provinser som var strategisk viktigere mens de overløt Italia til seg selv. Situasjonen krevde at en hærstyrke var stasjonert på halvøya til enhver tid. På en annen side var disse hærstyrkene også sårbare i forhold til politiske fraksjoner. Generalene deres kunne bestikkes eller kunne selv ønske å bruke styrkene til å fremme egne ambisjoner, slik som i Ricimers og Majorians tilfelle.

---

⁸¹ Priscus (Blockley), s. 335 og 337

Det er lite informasjon å finne om Ricimers og Majorians motiver med tanke på opprøret mot Avitus. Majorian var en av keiserkandidatene i år 455 etter at Valentinian III ble drept, men det var Petronius Maximus som endte opp som keiser.⁸² Sidonius Apollinaris skriver også at Majorian kjempet tappert da han tjenestegjorde under Aetius, og på denne måten vant stort ry. Aetius skal senere ha avskjediget Majorian, ettersom han fryktet hans voksende innflytelse. Majorian ble kalt tilbake til militær tjeneste av Valentinian etter at han hadde drept Aetius.⁸³ Det er derfor ikke utenkelig å tro at Majorian hadde ambisjoner om å bli keiser da Petronius Maximus ble drept i 455, men at han manglet den politiske støtten og de militære ressursene som skulle til. Kildene antyder at Ricimer og Majorian ikke hadde kommandoen over styrker som var sterke nok til å slå Avitus gotiske allierte, og de ser ut til å ha støttet Avitus da han lot seg utnevne til keiser, men gjorde senere opprør da han ble upopulær blant aristokratiet i Italia. Denne gangen var de tilsynelatende sterke nok og ut ifra det Priscus skriver(direkte referanse?) ser det ut til at begge to hadde høy rang, og militære styrker til rådighet. Dette tyder på at Avitus stolte på sine to generaler, ettersom han på omtrent samme tid sendte vekk sine gotiske allierte, og ga Ricimer og Majorian kommandoen over hæren i Italia. Det er dog vanskelig å si om det var Majorian og Ricimer som selv tok initiativ, eller om de ble oppmuntret av senatet eller aristokratiet i Roma, da ingen av kildene sier noe om dette. Selv om det ikke står skrevet noe om Ricimers og Majorians motiver i kildene, kan man nok trygt anta at personlige ambisjoner spilte en stor rolle hos begge to.⁸⁴

2.2.3 Majorian som *magister militum* og forsvaret av Italia

I månedene etter Avitus' død var situasjonen spent i Italia. En kunne regne med at vandalene ville gjenoppta plyndringen av den italienske kysten så fort det ble vår og været forbedret seg. Burgunderne, som hadde returnert fra Spania, gjorde opprør og okkuperte landområder i nærheten av byen Lyon, hvis borgere ser ut til å ha samarbeidet med burgunderne. Et annet opprør fant sted blant Avitus' tilhengere i Narbonne under ledelse av en mann ved navn Marcellus. I Spania kjempet ulike fraksjoner om kontrollen over det som var igjen av det svebiske kongedømmet, mens en vestgotisk hær plyndret fritt.⁸⁵

Majorian overtok ikke Avitus' plass som keiser umiddelbart. Fra årsskiftet 456-457 fulgte en kortere periode der Vestromerriket formelt stod uten en keiser. I teorien ble både Vest- og Østromerriket regjert av keiseren i Konstantinopel i dette tidsrommet. For å kunne

---

⁸² Priscus (Blockley), s. 327

⁸³ Sidonius, (Anderson), Vol. I, s. 87

⁸⁴ MacGeorge s. 192

⁸⁵ Halsall s. 262

regjere og forsvare Italia på en god måte var det viktig at et godt rammeverk ble lagt til rette for den nye keiseren, og dette avhang av at keiseren i vest ble anerkjent av keiseren i øst. Ricimer var sannsynligvis klar over dette, og det er rimelig å tro at han gjennom senatet i Roma kommuniserte med den østromerske keiseren Marcian. Marcian døde i januar 457, noe som antakeligvis bremsset forhandlingene noe tid. Etterfølgeren, Leo I, utnevnte Majorian til medkeiser kort etter at han overtok i Konstantinopel. Majorian ble trolig foreslått som kandidat av Ricimer og senatet i Roma. Majorian ble utropt til keiser av hæren sin i april 457, tilsynelatende med godkjennelse fra Leo I.⁸⁶ Marcellinus Comes skriver dog at Majorian ble gjort til keiser i Ravenna i slutten av august samme år, etter Leos ønske,⁸⁷ men Sidonius hevder at Majorian offisielt ble kronet i slutten av desember i år 457, og at han i mellomtiden fungerte som *magister militum*⁸⁸ sammen med Ricimer, som ble tildelt tittelen *patricius*⁸⁹ på omtrent samme tid. I mellomtiden skal Ricimer og Majorian ha stanset et mindre plyndringstokt ved Reatia, og etter kroningen skal de ha slått tilbake et vandalsk angrep mot Campania i Italia.⁹⁰

2.2.4 Majorians konsolidering av Gallia

Etter kroningen var det svært viktig for Majorian og Ricimer å sikre sin posisjon. De opprørske elementene i Gallia måtte stanses, og det var viktig for den nye keiseren å bringe de urolige områdene i Gallia tilbake under keiserens kontroll. I år 458, etter å ha slått tilbake det vandalske angrepet på Campania, satte Majorian derfor kursen mot Gallia med en hær hovedsakelig bestående av germanske leiesoldater.⁹¹ Byen Lyon og burgunderne ble overtalt til å overgi seg. Selv om de hadde gjort opprør ble borgerne av byen Lyon behandlet relativt pent: de ble ganske enkelt pålagt en ekstra skatt som straff for sin ulydighet. Burgunderne, på sin side, fikk lov til å slå seg ned i områdene rundt Lyon.⁹² Opprørerne i Narbonne overga seg uten motstand. Marcellus og de andre politiske lederne i byen ble fratatt sine titler og stillinger. Generøs distribuering av titler og gaver til aristokratiet i Gallia hjalp Majorian med å få kontroll på området.⁹³

---

⁸⁶ Bury s. 329

⁸⁷ Marcellinus Comes (Croke) s. 22

⁸⁸ Øverstkommanderende for de militære styrkene. ODB s. 1266

⁸⁹ Prestisjetung ærestittel. Viktigheten av denne tittelen økte i Vestromerriket, der den ble tildelt mektige enkeltpersoner med tittelen *magister militum*, eksempelvis Ricimer. ODB s. 1600

⁹⁰ Sidonius, (Anderson), Vol. I, s. 95

⁹¹ Sidonius, (Anderson), Vol. I, s. 103

⁹² Bury s. 331

⁹³ Sidonius, (Anderson), Vol. I, s. 111

Vestgoterne under Theoderic hadde i mellomtiden returnert fra Spania, etter å ha etterlatt deler av hæren for å fortsette plyndringen der, tilsynelatende for å hindre at det svebiske kongedømmet i nordvest ble sterkt nok til å utfordre den gotiske tilstedeværelsen på halvøya. Da Theoderic ankom Gallia, la han byen Arles under beleiring. Som svar ble en av Majorians generaler, Aegidius, sendt avgårde med en hær. Aegidius vant en stor seier over goterne og drev dem bort fra byen. Theoderic gikk med på å forhandle, og de to partene inngikk en fredsavtale der de lovet hverandre gjensidig vennskap og støtte.⁹⁴

2.2.5 Majorians ekspedisjon og fall

Så langt hadde alt gått vel; Majorian hadde gjort ende på urolighetene i Gallia, og de separatistiske gruppene som hadde forsøkt å ta kontrollen over Lyon og Narbonne var blitt kneblet. Ved å generøst distribuere titler blant det gallo-romanske aristokratiet, klarte han å sikre seg deres lojalitet, samtidig som han unngikk å komme i konflikt med den italienske senatorstanden. På tross av at han hadde vist seg som en handlekraftig og effektiv keiser, manglet Majorian likevel en stor seier, noe han sårt trengte. For en ny keiser som ikke kunne nyte prestisjen som følge av å tilhøre et etablert keiserlig dynasti, var det ofte nødvendig å vise seg selv verdig gjennom militære bedrifter. Det å fremstå som den romerske verdens redningsmann ville ha hjulpet Majorian med å legitimere hans styre og sikre hans posisjon som romersk keiser.

Under siste halvdel av 400-tallet var det det vandalske kongedømmet i Kartago som utgjorde den største trusselen mot Vestromerriket. Vandalene under kong Geiseric var dyktige sjøfolk og var i besittelse av en stor flåte, noe som gjorde dem til en trussel for byer og landsbyer langs kysten av Italia og Sicilia. Dersom en by stod uten en militær garnison var den mest sannsynlig et lett bytte for vandaler på plyndringstokt, noe borgerne av Roma merket i år 455.⁹⁵ Kartagos geografiske nærhet plasserte på et vis Italia i frontlinjen.

Ettersom Majorian hadde situasjonen i Gallia under kontroll, stod han på dette tidspunktet fri til å gjøre slutt på vandalene og gjenerobre de tapte områdene i Afrika. Dersom han oppnådde dette ville Italia være utenfor fare, og styrkene der stod fri til benyttes annetsteds. Ut ifra hva kildene sier,⁹⁶ ser det ut til at planen var å benytte havnene i Spania til å frakte Majorians hær over til de romerske områdene i Mauretania ved den afrikanske kysten. Derfra kunne de marsjere mot Kartago, og på denne måten unngå Geiseric's flåte.

---

⁹⁴ Hydatius (Burgess), s. 113

⁹⁵ Hydatius (Burgess), s. 105

⁹⁶ Chronica Gallica av 511 (Murray), s. 98

Majorian krysset Pyreneene i mai 460⁹⁷, og skal i følge Priscus ha samlet en flåte på 300⁹⁸ skip ved Cartagena. En ny *magister militum*, Nepotamius, ble utnevnt og fikk kommandoen over deler av styrkene i Spania. Han ble sendt avgårde for å tjenestegjøre under Theoderic.⁹⁹ Den romerske generalen i Dalmatia, Marcellinus, hadde tilsynelatende sverget troskap til keiseren og ble sendt til Sicilia med en avdeling hunnisk leiesoldater.¹⁰⁰ Det er uvisst om han skulle angripe vandalene derfra, forsvare øya, eller simpelthen fungere som en avledning. Alle disse forberedelsene satte en støkk i Geiseric, som prøvde å forhandle med keiseren. Majorian avslo tilbudet, og vandalene svarte med å ødelegge avlingene og drikkevannskildene i Mauretania. Geiseric sendte også en sterk flåte til Cartagena.

Geiseric's flåte overrasket romerne ved Cartagena, og klarte å ødelegge deler av flåten de hadde samlet. Vandalene stakk også av med flere av de romerske skipene. Majorian hadde ikke lenger skip nok til å transportere hæren over til Afrika, og Priscus skriver at han ble tvunget til å gå med på en ufordelaktig fredsavtale med Geiseric. Det presiseres ikke hva denne avtalen gikk ut på, men det er mulig at vandalene fikk overta det romerske Mauretania. Majorian reiste så mot Italia og sendte etter hvert bort hæren sin. Etter å ha krysset Alpene på sin vei inn i Nord-Italia, ble han stanset av en avdeling av Ricimers menn.¹⁰¹ De arresterte Majorian og henrettet ham.¹⁰²

Det står lite i kildene om hvorfor Ricimer valgte å få Majorian henrettet. En mulig teori er at Ricimer fryktet at keiseren ville bli for innflytelsesrik og sterk, og dermed ville true hans posisjon. På en annen side hadde Majorian nettopp måtte gi et større felttog og hadde derfor sendt bort styrkene sine. Han var med andre ord enda mer avhengig av Ricimers støtte etter fiaskoen i Spania. Hvis Ricimer ønsket en keiser han kunne dominere, var han bedre stilt nå enn da Majorian ble kronet til keiser. Hadde Majorians planlagte felttog mot vandalene lyktes derimot, er det mulig at hæren i Italia ville ha blitt sendt til en av de strategisk viktigere provinsene, noe som kunne ha svekket Ricimers posisjon i forhold til den vestgotiske hæren og de dalmatiske styrkene til Marcellinus. Kildene sier dog ingenting om at Ricimer på noen måte motsatte seg Majorians storslåtte planer for et angrep på vandalene. Gnisninger mellom aristokratiet i Italia og Gallia kan være en annen årsak. Det at Majorian tilbrakte så mye tid i Gallia kan ha fått de italienske senatorene til å frykte gallisk dominans, og dermed overtalt Ricimer til å finne en mer føyeelig og italienskvennlig keiser. Et av avsnittene i Priscus'

---

⁹⁷ Hydatius (Burgess), s. 113

⁹⁸ Priscus (Blockley), s. 339

⁹⁹ Hydatius (Burgess), s. 113

¹⁰⁰ Priscus (Blockley), s. 341

¹⁰¹ Priscus (Blockley), s. 339

¹⁰² *Chronica Gallica* av 511 (Murray), s. 99

krønike støtter denne teorien, ettersom det forteller at Ricimer var drevet av trass og ble støttet av en gruppe misunnelige aristokrater.¹⁰³ Man kan si at Majorian hadde fått utrettet for mye og for lite på samme tid. Som keiser var han sterk nok til å handle på eget initiativ, men han var ikke i stand til å hankses med Vestromerrikets fiender. En kan derfor si at han ikke var nyttig nok for Ricimer, og at det kanskje var bedre med en mer føyelig keiser. På denne måten kunne Ricimer selv spille en mer fremtredende rolle på den politiske arenaen, både i og utenfor Italia. Vi vet heller ikke hvor Ricimer befant seg, eller hva han gjorde, mens Majorian forberedte felttoget mot vandalene. Det er ikke usannsynlig at han befant seg i Italia i denne perioden, og at han brukte tiden til å styrke sin egen posisjon og sikre seg støtte fra det aristokratiet der. Det at Ricimer hadde det italienske aristokratiet på sin side understøttes av kildene. De sier ingenting om italiensk motstand mot Ricimer da han fikk keiseren henrettet, og det er fullt mulig at senatorstanden i Italia så på Ricimer som godt alternativ i forhold til Majorian.

2.3 Severus' regjeringsperiode og Ricimers dominans

2.3.1 Severus' bakgrunn og kroning

Etter at Majorian var blitt henrettet fulgte en periode på over tre måneder der det ikke fantes noen vestromersk keiser. For andre gang i sitt liv var keiser Leo i Konstantinopel herre over hele den romerske verden. En ny vestromersk keiser ble kronet mot slutten av år 461.¹⁰⁴ Om den nye keiseren, Libius Severus, finnes det lite informasjon. Det eneste vi vet om han er at han var fra Lucania i Sør-Italia,¹⁰⁵ og at han sannsynligvis var senator eller i det minste tilhørte det italienske aristokratiet. Det er også lite som tyder på at Severus tidligere hadde gjort karriere i den romerske hæren, eller overhodet hadde militær erfaring, ettersom kildene ikke sier noe om dette. Severus' manglende militære erfaring kan faktisk ha vært en stor fordel for Ricimer, ettersom han ønsket å dominere keiseren. Hadde Severus vært en karismatisk og dyktig general, ville han vært vanskeligere å kontrollere.

Det kan være interessant å diskutere hva Libius Severus håpet å få ut av denne keisertittelen. Ettersom han mest sannsynlig var valgt av Ricimer fordi han var føyelig, er det rimelig å tro at Severus var klar over sin rolle i forhold til Ricimer. Kildene sier heller ikke noe om hvor gammel Severus var da han ble utpekt til keiser, eller om han hadde en arving

---

¹⁰³ Hydatius (Burgess), s. 115

¹⁰⁴ Marcellinus Comes (Croke) s. 23

¹⁰⁵ Chronica Gallica av 511 (Murray), s. 99

han håpet ville overta. Keisertittelen i seg selv brakte nok både heder og ære til Severus og hans familie, selv om tittelen på dette tidspunktet bare var formell.

2.3.2 Urolighetene i Gallia og Dalmatia

Kort tid etter at nyheten om Majorians død nådde Theoderic i Spania, sendte han bort generalen Nepotianus. Han lot deretter en av sine egne menn, Arborius, ta hans plass.¹⁰⁶ Vi vet lite om hva som foregikk på den iberiske halvøya i årene som følger, bortsett fra at sveberne bedrev utstrakt plyndring i områdene kontrollert av vestgoterne. I Gallia gikk Aegidius, støttespiller og venn av den avdøde keiseren, til opprør og nektet å godta Severus. Det er ikke usannsynlig at Aegidius ville krysset Alpene for å utfordre Ricimer, men vestgoterne gjorde gjentatte forsøk på å utvide sine territorier mot nord og øst, noe som krevde hyppig og sterkt forsvar. Derimot vant Aegidius et slag mot vestgoterne utenfor Orléans i år 463.¹⁰⁷ Ricimer hadde på denne tiden få militære styrker utenfor Italia, men klarte allikevel å finne en relativt tilfredsstillende løsning på problemet. Han klarte å sikre seg vestgoternes støtte ved å gi dem kontrollen over byen Narbonne i 462. Kongen over Burgunderne, Gundioc, fikk lov til å utvide territoriet sitt noe, samtidig som han ble utnevnt til *magister militum* i Gallia.¹⁰⁸ Aegidius ble ifølge Hydatius forgiftet i år 464, og goterne under Theoderic benyttet sjansen til å invadere landområdene han hadde vært i besittelse av.¹⁰⁹

Aegidius var ikke alene om å være misfornøyd med keiser Severus. Marcellinus, som kontrollerte Dalmatia og som hadde gjort opprør da generalen Aetius ble drept av Valentinian III, befant seg på Sicilia da Majorian ble henrettet av Ricimer. Han ble opprinnelig sendt dit av Majorian sammen med en avdeling huniske leiesoldater og Priscus forteller oss at Ricimer brukte deler av sin formue til å bestikke disse leiesoldatene til å gå i hans tjeneste. Marcellinus kunne ikke konkurrere med Ricimers rikdom og så seg nødt til å flykte tilbake til Dalmatia. Han fortsatte å administrere denne provinsen i årene fremover. Trolig som en av den østromerske keiserens undersåtter. Sicilia ble på sin side liggende ubeskyttet de følgende årene.¹¹⁰

---

¹⁰⁶ Hydatius (Burgess), s. 115

¹⁰⁷ Marius av Avenches (Murray), s. 101

¹⁰⁸ Hydatius (Burgess), s. 115

¹⁰⁹ Hydatius (Burgess), s. 117

¹¹⁰ Priscus (Blockley), s. 341

2.3.3 Relasjonene mellom vandalene og vestromerne under Severus

Det tok ikke lang tid før vandalene gjenopptok plyndringen av Sicilia etter at Marcellinus hadde forlatt øya. Ettersom øya nå lå forsvarsløs, var den et lett bytte, i likhet med kysten av Sør-Italia. Kong Geiseric ønsket nemlig at en romersk senator ved navn Olybrius skulle overta keisertronen. Olybrius var gift med Placidia, som var datter av den avdøde keiser Valentinian III, og som sammen med sin mor og søster hadde blitt bortført under vandalenes plyndring av Roma i år 455. Placidias søster, Eudocia, var på sin side blitt giftet bort til Geiseric's sønn og arving, Huneric. På denne måten ble Olybrius svigerbror til Huneric, noe som knyttet Geiseric's familie til den tidligere keiserfamilien. I løpet av kort tid klarte vandalene å erobre både Sicilia og Sardinia.

Ricimer svarte med å sende diplomater til Geiseric for å forhandle frem en slutt på stridighetene, men de vendte tomhendte tilbake. Ricimer kontaktet deretter den østromerske keiser Leo for hjelp til å håndtere Geiseric, og også som tredjepart i forhandlinger med Marcellinus i Dalmatia. Leo sa seg villig til å hjelpe, og sendte diplomater til Marcellinus, som viste seg samarbeidsvillig når Leo formante han til å ikke kjempe mot andre romere, men nektet fremdeles å anerkjenne Severus. Forhandlingene med Geiseric var mindre vellykkede da denne krevde utlevert som medgift for Eudocia de eiendommene og den formuen Valentinian hadde vært i besittelse av, men Geiseric lot Placidia og hennes mor Eudoxia forlate Nord-Afrika.¹¹¹ For å understreke kravene ledet han en større flåte til kysten av Italia hvor han plyndret landsbygda og byer uten militær beskyttelse.¹¹²

2.3.4 Severus' død og forholdet til Østromerriket

Libius Severus døde i år 465 etter å ha sittet på keisertronen i omtrent tre år.¹¹³ Ser man på kildene får man inntrykk at Severus var lite selvstendig og tok lite initiativ i løpet av den tiden han var keiser over Vestromerriket, ettersom kildene ikke beskriver noe som kan tolkes som en selvstendig handling av Severus. Priscus forteller blant annet at det var Ricimer som forsøkte å få i stand en forsoning med Geiseric, ikke keiseren selv.¹¹⁴ Det er dog mulig at Severus ble valgt til å være keiser nettopp på grunn av disse karaktertrekkene. De tre månedene mellom Majorians død og Severus kroning kan sees som et tegn på at Ricimer ikke helt visste hvem han skulle gjøre til keiser. Eventuelt kan henrettelsen av Majorian ha vært en mer spontan handling som ikke hadde vært planlagt over lengre tid, og at Ricimer ikke hadde

---

¹¹¹ Priscus (Blockley), s. 341

¹¹² Priscus (Blockley), s. 343

¹¹³ Marcellinus Comes (Croke) s. 24

¹¹⁴ Priscus (Blockley), s. 341

funnet en passelig etterfølger før han henrettet Majorian. Det kan derfor være at Ricimer valgte Severus fordi han var et akseptabelt valg med tanke på senatet, samt at han var føyeelig og lett kunne kontrolleres.

I den perioden Libius Severus satt på keisertronen var forholdet mellom Vest- og Østromerriket anstrengt. Keiseren i øst, Leo, nektet å anerkjenne Severus som romersk keiser i Vestromerriket. Ricimer på sin side ønsket hjelp til forsoning med Marcellinus, samt hjelp til å forsvare seg mot vandalene i Nord-Afrika. Denne hjelpen kan ha handlet om krigsskip som skulle erstatte de som gikk tapt ved spanskekysten. Selv om Leo halvhjertet gikk med på dette, sendte han aldri hjelp til Ricimer. Man kan med andre ord si at Severus hadde blitt en hindring for Ricimer på dette tidspunktet. For Ricimer ble det stadig mer nødvendig å få assistanse fra øst, men så lenge Severus var keiser i vest, var det uaktuelt med hjelp fra østromerne.¹¹⁵

I og med at Severus ikke ble godkjent av den østromerske keiseren, er det blitt antydnet at Severus' død i år 465 kom på et mistenkelig praktisk tidspunkt for Ricimer, som stod under press fra både Marcellinus og Geiseric.¹¹⁶ Sidonius skriver i sin panegyrikk til Anthemius at Severus døde en naturlig død,¹¹⁷ men det har blitt antydnet at det var ment ironisk, og at Sidonius egentlig mente at Severus hadde blitt forgiftet av Ricimer. Dette virker derimot som en ganske utypisk handling for Ricimer, som ikke gjorde noen forsøk på å skjule henrettelsen av Majorian, eller avsettelsen av Avitus sammen med Majorian. Det skal også sies at det å antyde at Severus ble myrdet av Ricimer ville vært svært risikabelt for Sidonius, ettersom Ricimer mest sannsynlig var tilstede da Sidonius presenterte sin panegyrikk for Anthemius. Dersom Ricimer virkelig hadde behov for en lettstyrt marionett hadde han allerede en i form av Severus, selv om denne altså ikke var godkjent av Leo. Et lønnmord ville kreve planlegging og helst også en ny keiserkandidat stående klar, noe Ricimer ikke hadde da Severus døde. Det er altså like minst sannsynlig at Severus fikk en naturlig død, men at hans samtid ikke hadde de medisinske kunnskapene som var nødvendige for å forstå og avverge dødsfallet.¹¹⁸

---

¹¹⁵ Heather s. 391

¹¹⁶ Heather s. 392

¹¹⁷ Sidonius, (Anderson), Vol. I, s. 35

¹¹⁸ MacGeorge s. 232

2.4 Anthemius' regjeringsperiode og flåteekspedisjonen til Nord-Afrika

2.4.1 Ricimer som enehersker og Anthemius' kroning

Etter at Libius Severus var død fulgte en ny periode der Vestromerriket stod uten en keiser. I omtrent halvannet år var det Ricimer som regjerte i Italia, sannsynligvis gjennom det romerske senatet. I denne perioden var det Ricimer, som sannsynligvis nøytt stor handlingsfrihet, som stod bak de ulike politiske, juridiske og militære avgjørelsene som ble tatt.¹¹⁹ Ricimer valgte heller ikke umiddelbart en ny keiser som kunne ta Severus' plass, men tok i stedet kontakt med den østromerske keiseren gjennom senatet i Roma.¹²⁰ Motivene for disse forhandlingene er ikke vanskelige å se. Han kan ha blitt presset av senatet, og Ricimer så trolig fordelene av en keiser som var formelt anerkjent i øst, og som ville bedre forholdet til Østromerriket. Hadde Ricimer vært i stand til å beseire Geiseric og vandalene på egenhånd, er det fullt mulig at han hadde forsøkt å regjere Vestromerriket alene eller gjennom en av sine utvalgte keiseremner. Det å be keiser Leo om hjelp var dog ikke risikofritt for Ricimer. En vestromersk keiser, med støtte fra østromerne, kunne på sin side være vanskelig å kontrollere og dermed utgjøre en trussel mot Ricimers personlige interesser og ambisjoner.

Keiser Leo skal i begynnelsen ha vært forsiktig i forhandlingene med Ricimer, men etter at de vandalske plyndringstoktene begynte å spre seg til den østlige delen av Middelhavet,¹²¹ valgte han ut en keiserkandidat og sendte ham vestover.¹²² Mannen Leo valgte til å bli keiser i Vestromerriket var en prominent aristokrat ved navn Anthemius. Anthemius ble beskrevet som en erfaren general som hadde vunnet flere seire på Balkan. Siden Anthemius var svigersønn av den tidligere keiseren i øst, Marcian, var han gjennom navn tilknyttet til det theodosiske dynastiet.¹²³ I følge Peter Heather kan ekteskapet mellom Anthemius og keiser Marcians datter være et tegn på Anthemius var Marcians foretrukne etterfølger.¹²⁴ Anthemius satte kursen mot Italia i spissen for en østromersk hær. Underveis fikk han støtte av en flåtestyrke fra Dalmatia under Marcellinus' kommando. På sommeren i år 467 ble Anthemius formelt kronet til keiser et sted i nærheten av Roma.¹²⁵ Senere det året ble Anthemius' datter Alypia giftet bort til Ricimer, noe som ser ut til å være en del av avtalen

---

¹¹⁹ Theophanes (Mango/Scott), s. 167

¹²⁰ Theophanes (Mango/Scott), s. 178

¹²¹ Theophanes (Mango/Scott), s. 180

¹²² MacGeorge s. 234

¹²³ Theophanes (Mango/Scott), s. 178

¹²⁴ Heather s.393

¹²⁵ Hydatius (Burgess), s. 119

mellom Anthemius, Leo og Ricimer.¹²⁶ Giftermålet var med på å knytte Ricimer til keiseren, og det er mulig at han hadde ambisjoner om at et eventuelt barn eller barnebarn skulle arve keisertronen en gang i fremtiden.

2.4.2 Felttoget mot vandalene

Anthemius rettet naturlig nok blikket mot vandalene i Nord-Afrika kort tid etter han var blitt kronet til keiser. Vandalene utgjorde fremdeles en stor trussel, og en seier over dem var viktig for den nye keiseren. Anthemius ba om assistanse fra Østromerriket, og keiser Leo svarte med å sende en svær flåte og med en mengde soldater til Vestromerriket i år 468. Siden Spania var mer eller mindre under vestgotisk kontroll, var det ikke lenger aktuelt å krysse Middelhavet fra Sør-Spania. Skulle romerne beseire vandalene måtte det skje ved hjelp av en invasjon via de sentrale områdene av Middelhavet. Kommandoen over denne flåten ble gitt til en østromersk general ved navn Basiliscus, som også var keiser Leos svoger. En østromersk hær under general Heraclius skulle marsjere fra Libya til Kartago over land, og Marcellinus av Dalmatia fikk kommandoen over en vestromersk flåte som ble sendt mot Sardinia.¹²⁷ Den økonomiske kostnaden for disse forberedelsene skal i følge kildene ha vært kolossal. Candidus forteller at keiser Leo brukte ikke mindre enn 64 000 pund gull og 700 000 pund sølv for å betale for ekspedisjonen,¹²⁸ mens Priscus skriver at han brukte om lag 130 000 pund med gull. Tanken var at de rike provinsene i Afrika skulle dekke disse kostnadene på sikt.

Felttoget skal i følge kildene ha begynt bra: Marcellinus lyktes med sitt oppdrag da han gjenerobret Sardinia, deretter sendte han flåten sin mot Sicilia, som han også maktet å gjenerobre. Heraclius kastet ut vandalene fra byen Tripolitania i Libya og general Basiliscus beseiret en vandalsk flåte utenfor Sicilia, men valgte deretter å inngå en fem dager lang våpenhvile med Geiseric. Man vet ikke hvorfor Basiliscus gikk med på denne våpenhvilen, men kildene sier at Basiliscus lett kunne ha knust Geiseric på dette tidspunktet. Geiseric skal ha benyttet våpenhvilen til å samle det han kunne av krigsskip og mannskap. En del av disse skipene ble lastet med brennbart materiale før vandalene satte fyr på dem, skipene ble så sendt inn blant den romerske flåten. I kaoset som fulgte klarte Geiseric å påføre Basiliscus et katastrofalt nederlag, og restene av den romerske flåten forlot kysten av Nord-Afrika.¹²⁹ Kort etter seieren ble Sardinia og Sicilia på ny erobret av vandalene. Marcellinus Comes skriver at

---

¹²⁶ *Chronica Gallica* av 511 (Murray), s. 99

¹²⁷ Priscus (Blockley), s. 363

¹²⁸ Candidus (Blockley), s. 471

¹²⁹ Priscus (Blockley), s. 365

Marcellinus av Dalmatia ble myrdet av en av sine egne generaler i tiden etter nederlaget.¹³⁰ Det er mulig at det var Ricimer som stod bak denne handlingen, ettersom Marcellinus var en av hans rivaler. Ricimer kan derfor ha benyttet kaoset og forvirringen etter slaget til å kvitte seg med en av sine motstandere, i og med at han ikke ønsket en rival på den italienske halvøya og spesielt ikke en som hadde støtte fra den østromerske keiseren.

2.4.3 Situasjonen i Gallia og konflikten mellom Anthemius og Ricimer

Selv om Marcellinus var blitt drept hadde Ricimer fremdeles igjen en rival i Italia i form av den vestromerske keiseren. Anthemius hadde ikke bare betydelige styrker tilgjengelig, men han ble også støttet av Leo. Anthemius' rykte hadde heller ikke blitt ødelagt av nederlaget mot vandalene, slik en skulle tro. Størsteparten av tapene som romerne led mot Geiseric, var blant den østromerske delen av styrkene. Den vestromerske flåten under Marcellinus hadde på sin side kjempet godt, og hadde til og med klart å påføre vandalene nederlag på Sardinia og Sicilia. Selv om det store nederlaget gjorde at det var utelukket med hjelp fra Østromerriket, kan konsentrasjonen av romerske hærstyrker i Italia ha vært den største på lang tid.

I likhet med Majorian ønsket Anthemius å stramme grepet om de romerske områdene i Gallia. Situasjonen her hadde i mellomtiden endret seg, og vestgoterne hadde nå en ny konge. Theoderic II ble drept av sin egen bror Euric i år 466 eller sommeren 467.¹³¹ Euric fulgte i sin forgjengers fotspor da han ønsket å samarbeide med det romerske aristokratiet i Gallia, støttet Anthemius da han ble kronet til keiser, og den første militære handlingen foretatt av Euric var å angripe sveberne i Spania i år 468. Det kan også tolkes som at dette angrepet var en del av romernes offensiv mot vandalene samme år, da goterne under Euric kan ha fungert som en slags avledningsmanøver med tanke på Geiseric.¹³²

To år etter katastrofen utenfor ved den nord-afrikanske kysten ble forholdet mellom Anthemius og Ricimer forverret. Anthemius skal ha blitt forsøkt forgiftet, og en person ved navn Romanus ble beskyldt for å bedrive trolldom og deretter hardt straffet. Romanus var en venn av Ricimer, som i sinne satte kursen for Milan med 6000 menn. Anthemius forskanset seg i Roma med sine tropper,¹³³ men de to partene ser ut til å ha vært jevnbyrdige, ettersom de unngikk kamp.

I mellomtiden skal en mystisk skikkelse som gikk under navnet Riothamus ha dukket opp ved Loire. Kildene sier lite om ham, men han skal ha vært i besittelse av en betydelig

---

¹³⁰ Marcellinus Comes (Croke) s. 25

¹³¹ Hydatius (Burgess), s. 119, Marius av Avenches (Murray), s. 101

¹³² Halsall s.273-274

¹³³ Priscus (Blockley), s. 371

militær styrke. Sidonius antyder at han var fra Armorica i dagens Bretagne.¹³⁴ Riothamus og hæren hans gjorde midlertidig den vestgotiske kongen Euric nervøs. Euric kan på sin side ha vært redd for at han var i ferd med å bli forvist fra den politiske arenaen, ettersom hans burgundiske naboer mot øst var alliert med Ricimer, da den burgundiske kongen Gundobad var Ricimers nevø.¹³⁵

I 471 gjorde Anthemius et forsøk på å vinne tilbake kontrollen over Gallia. En hær under ledelse av keiserens egen sønn Anthemiolus ble sendt mot vestgoterne.¹³⁶ Det er mulig at dette foregikk i samarbeid med Riothamus som på samme tid nærmet seg goterne med sine egne styrker. Anthemius diplomatiske forslag om en byttehandel der Euric skulle motta Clermont i bytte mot områdene rundt Narbonne, ble avslått av Euric.¹³⁷ Dersom Euric hadde takket ja kunne dette ha gitt vestromerne muligheten til å intervensere i Spania, som var en verdifull provins. De spanske havnene kunne også blitt benyttet til å sende en romersk hær til Nord-Afrika, slik som Majorian tidligere hadde forsøkt. Den iberiske halvøya var derfor strategisk viktig, noe som kommer tydelig frem da den romerske keiseren forsøkte å gjenvinne kontrollen over halvøya så sent som på 470-tallet. Euric valgte å takke nei til Anthemius' forslag. Deretter angrep han den vestromerske hæren og beseiret den. Anthemiolus ble drept sammen med flere av sine generaler. På samme tid ble hæren til Riothamus slått av en annen gotisk styrke, og restene av hæren deres flyktet inn på burgundernes landområde.¹³⁸

Siden Anthemius' militære styrker var betydelig redusert etter nederlaget mot Euric, benyttet Ricimer sjansen til å kvitte seg med sin rival, og i de påfølgende månedene var keiseren i Roma under beleiring av Ricimer. Etter å ha vært innestengt i keiserpalasset i nesten et halvt år forsøkte Anthemius å flykte fra byen. I følge Priscus kledde han seg ut som en tigger, men han ble gjenkjent av Gundobad og halshogd på sommeren i år 472.¹³⁹ Som ny keiser valgte Ricimer å plassere Olybrius, noe som mest sannsynlig var et forsøk på å blidgjøre Geiseric og stoppe vandalenes plyndring av den italienske kysten. Ricimer fikk derimot ikke nytte seieren sin spesielt lenge, da han bare en måned senere hostet opp en mengde blod og døde.¹⁴⁰

---

¹³⁴ Sidonius, (Anderson), Vol. II, s. 35

¹³⁵ R.C. Blockley, Fotnote til Priscus s. 400, Priscus (Blockley), s. 375

¹³⁶ *Chronica Gallica* av 511 (Murray), s. 99

¹³⁷ Sidonius, (Anderson), Vol. II, s. 7

¹³⁸ Herwig Wolfram; *History of the Goths*, California s. 183-4

¹³⁹ Priscus (Blockley), s. 373

¹⁴⁰ Priscus (Blockley), s. 375

2.5 Ricimers motiver og ambisjoner

2.5.1 Ambisjoner og motiver

Det finnes lite i kildene om Ricimers personlige ambisjoner og motiver. En kan heller ikke stole blindt på kildene, siden de ofte var farget av forfatterens eget livssyn, politiske og religiøse tilhørighet. Det er med andre ord ikke så mye konkret vi kan si om motivene bak det Ricimer foretok seg, og det meste må derfor tolkes ut ifra hans handlinger. Selv om kildene fortelles oss lite, så er det fremdeles mulig å danne seg et bilde av Ricimer og hans tanker.

Som tidligere nevnt i dette kapitlet kom Ricimers gjennombrudd da han maktet å slå vandalene i et sjøslag ved kysten av Korsika i år 456.¹⁴¹ Omtrent ett år senere hadde han i samarbeid med Majorian styrtet den daværende keiseren Avitus, og Majorian ble gjort til keiser. Det er dog uvisst hvorfor han valgte å styrte Avitus sammen med Majorian. Ricimers germanske bakgrunn blir noen ganger trukket frem som en av årsakene til at han gjorde opprør mot Avitus. Avitus ble angrepet fordi Ricimer var en barbar, og det derfor lå i hans natur. Nyere historikere er på sin side mer nyanserte. Historikeren Edward Gibbon trekker blant annet frem svebernes knusende nederlag mot Avitus' vestgotiske allierte som en mulig årsak til at Ricimer valgt å gå imot keiseren.¹⁴² Ricimer skal ha vært i slekt med den svebiske kongefamilien, og han kan ha sett Avitus' angrep på sveberne som et angrep på han selv og hans slekt. På en annen side var Ricimer i slekt med den vestgotiske kongefamilien gjennom moren, men dette ser i så fall ut til ikke å ha betydd noe for Ricimer. Kildene skriver generelt svært lite om Ricimers personlige forhold til både sveberne og vestgoterne, og selv om det ikke er umulig, finnes det ingen bevis for at Ricimer i det hele tatt brydde seg om svebernes vanskeligheter i forhold til vestgoterne. Ricimer hadde tross alt tilbrakt størsteparten av sitt liv i Italia og i romersk tjeneste, så det er naturlig å anta at Ricimers bakenforliggende motiver må sees i en italiensk kontekst.

Det er med andre ord mulig at Ricimers og Majorians motiver for å styrte Avitus kan ha vært de samme. Det er en vanlig oppfatning at Avitus ble upopulær i Italia på grunn av hans gallo-romerske bakgrunn, samt at han delte ut administrative og andre offentlige titler blant aristokratiet i provinsen Gallia, noe som var upopulært i Italia. Majorian kan ha blitt sett på som et akseptabelt alternativ av både senatet og det italienske aristokratiet, men det er uklart om initiativet ble tatt av en militær eller sivil fraksjon.¹⁴³ Inntrykket er uansett at

---

¹⁴¹ Hydatius (Burgess), s. 109

¹⁴² Gibbon, Vol. III, s. 417

¹⁴³ MacGeorge s. 191

Ricimer og Majorian var sammen om å kvitte seg med Avitus, og at de etterpå skulle dele på makten i det vestromerske keiserriket. Majorian skulle innta keisertronen, men skulle dele det militære ansvaret med Ricimer. Majorian var tross alt en erfaren general, ambisiøs og hadde tidligere vært en aktuell kandidat for keisertronen. Det er derfor lite trolig at Ricimer forventet at Majorian skulle være en føyelig og underdanig keiser som adlød den minste ordre. Dessuten hadde de begge tjenestegjort under generalen Aetius i krigene mot hunerkongen Attila. De hadde tidligere vært kolleger og det kan ha eksistert et vennskap mellom de to mennene. Sammen kan de ha kommet frem til at situasjonen i Vestromerriket befant seg i var så prekær at det trengtes to aktive ledere. De to skulle med andre ord samarbeide om å regjere i Vestromerriket. En mer kynisk teori er at alliansen mellom de to var overfladisk, og at begge bare ventet på en mulig som ville gi dem overtaket over den andre.

Det er også mulig at Ricimer hele tiden ønsket å regjere alene gjennom en svak keiser, og at det derfor var unngåelig at han før eller siden ville prøve å kvitte seg med Majorian. Hydatius skriver også at Ricimer misunte og mislikte Majorian, noe som kan antyde at forholdet mellom Ricimer og Majorian kan ha vært anstrengt, men han må så fall ha vært flink til å skjule det. Dette stemmer heller ikke overens med det faktum at Majorian reiste tilnærmet alene da han ble arrestert av Ricimer i år 461, noe som tyder på at Majorian stolte på Ricimer på denne tiden. I tillegg må det sies at Majorian på dette tidspunktet var mer avhengig av Ricimers støtte enn noensinne, ettersom han hadde lidd nederlag mot vandalene utenfor spanskekysten. Ricimer befant seg trolig i Italia da Majorian forberedte seg på å angripe vandalene, og det er mulig keiserens nederlag og den ufordelaktige fredsavtalen han måtte inngå overbeviste han om at keiseren måtte bort. Ricimer var heller ikke alene om disse tankene, da kildene skriver at han hadde støtte blant senatorene i Roma.¹⁴⁴ Senatorene ble tydeligvis vant med Ricimers styre i Italia mens keiseren tilbrakte mye tid i Gallia, og kan derfor ha foretrukket germaneren. Samtidig kan det være senatorene som presset Ricimer til handling. Enten direkte, eller indirekte ved å uttrykke misnøye angående keiseren. Ricimer kan ha følt at det ikke ville være verdt å beholde keiseren, ettersom det kunne bli vanskelig og energikrevende å tviholde på keisertronen sammen med Majorian. Det kan òg være at Ricimer følte seg truet dersom Majorian skulle lykkes mot vandalene. En slik seier ville gitt keiseren mye prestisje, og det kan være at Majorian hadde følt at han ikke trengte Ricimer hæren hans i Italia dersom felttoget lyktes.

---

¹⁴⁴ Hydatius (Burgess), s. 115

Det at Ricimer plasserte Libius Severus på keisertronen etter Majorians død tyder på at han denne gangen ønsket seg en keiser han kunne kontrollere. Severus skal ikke ha hatt noen militær erfaring, og sannsynligheten for at han skulle gjøre opprør mot Ricimer ville derfor være liten. Valget av Severus som keiser syntes derfor å bekrefte antakelsen om at Ricimer ønsket å regjere alene, eller i det minste uhindret. I tillegg hadde Vestromerriket vært uten en keiser i flere måneder før Severus ble kronet, og det er sannsynlig at Ricimer stod bak de fleste militære og administrative beslutningene som ble tatt i denne perioden, og at han etter hvert så nytten av svak keiser han kunne handle igjennom. Ricimer ser ikke ut til å ha forsøkt å innta keisertronen selv i løpet av sin storhetstid, noe som kan bety at han ville ha mistet støtten fra senatet dersom han forsøkte dette. Han ser ut til å ha innsett at det var nødvendig med en italiensk keiser. Kildene skriver heller ikke noe negativt om Ricimer i de periodene Vestromerriket stod uten keiser, noe som ikke er uten betydning siden Ricimer regjerte alene i Italia i omtrent et halvannet år før Anthemius ble sendt til Roma av Leo.

I Anthemius' tilfelle ser det ut til at Ricimer var opptatt av å skaffe hjelp mot vandalene, og han gjorde det ikke uten risiko. Anthemius var en erfaren hærfører og hadde støtte fra den østromerske keiseren, noe som betyr at Ricimer satte sin egen posisjon på spill til fordel for Italias sikkerhet. Det kan også ha vært senatet og det øvrige aristokratiet i Italia som presset Ricimer til å forhandle med Leo for å skaffe hjelp til å forsvare seg mot vandalene. Anthemius datter ble giftet bort til Ricimer etter kroningen som en del av disse forhandlingene, og det kan hende at Ricimer etter hvert fikk ambisjoner om å plassere et eventuelt barn eller barnebarn på den vestromerske keisertronen. Det skrives ingenting om Ricimers familie, og det ser ut som om han var ugift frem til han giftet seg med keiserens datter. Ingen av kildene skriver at Ricimer hadde noen barn eller arvinger, bortsett fra Gundobad, som skal ha vært hans nevø.

Ricimer fulgte som tidligere nevnt den arianske retningen innenfor kristendommen, men det ser ikke ut til å ha spilt noen utpreget rolle i de årene han hadde stor makt og innflytelse ved det vestromerske hoffet. Kildene nevner noen ganger hans arianisme, men den blir ikke fremstilt som noe udelt negativt. Arianismen ser heller ikke ut til å ha blitt brukt som argument for at Ricimer ikke kunne innta keisertronen. Det er derfor usikkert hva arianismen betød for Ricimer personlig, og det kan være at han ikke var spesielt religiøs utover det normale. Det er uansett lite som tyder på at det lå religiøse motiver bak Ricimers handlinger og avgjørelser.

2.5.2 Var Ricimer barbar eller romer?

Det har også blitt sådd tvil om Ricimers lojalitet og tilhørighet på grunnlag av hans germanske bakgrunn. Selv om han var av såkalt barbarisk avstamning er det mye som tyder på Ricimers tilknytning til både goterne og sveberne var av relativt ubetydelig karakter med tanke på den politiske situasjonen. Som nevnt tidligere er det lite som tyder på at Ricimer brød seg nevneverdig med hvordan det gikk med sveberne i Spania, og vestgoterne i Gallia. Det ser heller ut til at han knyttet sterkere bånd til burgunderne ettersom han utnevnte sin nevø, som etter hvert ble burgundiske konge, til general og sin personlige arvtager.

Ricimer var som tidligere nevnt av kongelig blod, men han ble aldri konge selv. Det var dog vanlig at taperne i arvestridene hos germanske konger gikk i romersk tjeneste. Ricimer levde trolig mesteparten av sitt liv blant romere og fikk romersk utdanning det meste av sitt liv. Han må også ha vært relativt ung da han tjenestegjorde under generalen Aetius på 450-tallet. Det er med andre ord sannsynlig at Ricimer ble oppdratt som en romer og dessuten identifiserte seg med romerne. Det er samtidig ikke helt enkelt å si om Ricimer opptrådte som kongemaker fordi han ønsket å ha mest mulig innflytelse og makt, eller om han gjorde det fordi det ville gagne Vestromerriket dersom det var han selv som stod for beslutningene og utenrikspolitikken.

Det at Ricimer følte tilhørighet i Italia og blant romere kan også sees på politikken han førte og de avgjørelsene han tok. I den perioden han var mektig og hadde stor innflytelse på keiserne og deres politikk, ser han ut til å ha vært opptatt av å forsvare Vestromerrikets grenser og integritet mot vandalene. Ricimer skal ved flere anledninger vært aktiv i forsvaret av Italia når halvøya ble invadert utenfra eller når byene ved kysten ble plyndret av vandalene. Blant annet møter vi for første gang Ricimer i kildene da Avitus sender han til Sicilia med en flåte for å stanse vandalenes plyndringstokt. Kildene sier heller ikke noe om at Ricimer protesterte eller motsatte seg Majorians og Anthemius' forsøk på å invadere Nord-Afrika for å gjøre ende på Geiseric. Tvert imot satte han seg selv og sin egen posisjon og stilling i en vanskelig situasjon da han ba Leo om hjelp mot vandalene. Leo sendte Anthemius, som var en dyktig general for å bli keiser i Vestromerriket. Hadde ekspedisjonen mot Geiseric lyktes ville plyndringen av den italienske kysten ha stanset, men Ricimer ville sittet igjen med en farlig rival i Italia.

Det generelle inntrykket er derfor at Ricimer gjorde det han kunne for å forsvare Vestromerriket mot dets fiender, noe som skulle vise seg å være svært vanskelig uten å be om hjelp fra Østromerriket. På tross av sine slektskapsbånd ser det heller ikke ut til at Ricimer

følte noen form for troskap til sveberne i Spania eller vestgoterne i Gallia, men at han snarere gjorde det han kunne for å forsvare rikets grenser.

2.5.3 Hvilken grad av innflytelse hadde Ricimer?

Akkurat hvor mye innflytelse Ricimer hadde, og hvor mye han bestemte varierte en del gjennom hans storhetstid. Det var enkelte perioder hvor han regjerte Italia mer eller mindre alene. I andre perioder måtte han dele på makten med en keiser eller en annen rival. I månedene etter at Avitus hadde blitt styrtet delte han makten med Majorian. Begge to hadde tittelen *magister militum*, som betyr at de var øverste militære leder. Begge to holdt med andre ord betydelige militære styrker, da både Majorian og Ricimer hadde vært offiserer i Avitus' tjeneste. Etter Majorians kroning mottok Ricimer tittelen *patricius*, og det antas at det var den østromerske keiseren Leo som gav han denne tittelen. Det er derfor ikke uten betydning at Ricimer beholdt denne tittelen i mange år, selv etter at Majorian var blitt drept.

Det har tidligere blitt antatt at Ricimer ga fra seg tittelen *magister militum* etter en tid, men dette er nok ikke sannsynlig. Det var nettopp denne tittelen, i kombinasjon med *patricius*, som var fundamentet for Ricimers makt og innflytelse. Hadde Ricimer gitt den fra seg ville han ha svekket sin egen posisjon i betydelig grad, noe som ikke ville ha gagnet ham. Siden Ricimer hadde klart å klatre så høyt på rangstigen ved egen hjelp, stod han heller ikke i gjeld til en spesifikk keiser. Dette kan og sees på som en av årsakene til at Ricimer valgte å beholde de to titlene livet ut. Det spekuleres også i om ikke tittelen *patricius* fikk en mer selvstendig status på grunn av Ricimer.¹⁴⁵

Det er liten tvil om de to titlene betød mye for Ricimers maktposisjon gjennom hans tid ved det keiserlige hoffet i Italia. Det var dog perioder hvor Vestromerriket ikke hadde noen formell keiser, og Ricimer regjerte alene. Den første av disse periodene kom etter at Majorian var henrettet. Det er uklart hvorfor, men Ricimer ser ut til å ha brukt flere måneder på å finne en ny keiser. Det kan være at han ikke hadde noen ny kandidat klar da han fikk Majorian arrestert, noe som kan tyde på at han handlet på kort varsel. Samtidig kan det ha vært et forsøk på å regjere på egenhånd, men at han fant ut at det ville lønne seg å regjere gjennom en keiser på grunn av motstand blant det italienske aristokratiet. En liknende periode fant sted etter at Libius Severus døde 460-tallet. Denne gangen gikk det omtrent et halvannet år før Anthemius ble innsatt på tronen av Leo. Ricimer nøt sannsynligvis stor storhandlingsfrihet i denne tidsperioden, og det var trolig han som stod bak de store militære

---

¹⁴⁵ MacGeorge s. 197

og politiske avgjørelsene på denne tiden. Situasjonen med tanke vandalene krevde på sin side at vestromerne fikk hjelp utenfra, og Ricimer ser ut til å ha innsett dette siden forhandlet med den østromerske keiseren Leo om hvem som skulle overta tronen i vest. Dette ønsket gikk til slutt i oppfyllelse da den østromerske keiseren sendte Anthemius til Roma. Ricimer måtte nå finne seg i at en sterk rival ble installert på keisertronen, noe som betød at han måtte dele på makten. I årene etter nederlaget mot vandalene i år 468 forsuret forholdet seg mellom disse to, og det brøt etter hvert ut en regelrett borgerkrig mellom dem. Ricimers posisjon ble nok sterkt svekket i på denne tiden, ettersom Anthemius var driftig nok til at han ikke lot seg kontrollere direkte, i tillegg til at han hadde med seg en betydelig østromersk hærstyrke da han kom til Vestromerriket. Ricimer måtte med andre ord finne seg i å dele på makten med Anthemius.

2.5.4 Hva sier kildene om Ricimer?

Flere av kildene omtaler til tider Ricimers handlinger som både forræderske og slue. Spesielt gjelder dette omstendighetene rundt dødsfallene til de ulike keiserne. Selv om Ricimer ikke nødvendigvis forårsøket deres død direkte, var han ofte innblandet i intrigene rundt. Det kan sies at han ofte var en av initiativtakerne i disse situasjonene. Ricimer var dog sterkt innblandet i kuppet mot Avitus og var arkitekten bak Majorians fall. Libius Severus ser ut til å ha avgått med døden på naturlig vis, mens Anthemius ble brutalt halshugget da han forsøkte å flykte fra Ricimers styrker som beleiret ham i Roma. Det må også sies at mange av beskrivelsene av Ricimer ser ut til å være generelle karakteristikk av hvordan romerne oppfattet såkalte barbarer på denne tiden.¹⁴⁶

Sidonius Apollinaris gir oss et eksempel på hvordan samtiden så på Ricimer, og kanskje indirekte på hvordan Ricimer oppfattet seg selv. I sin panegyrikk til Anthemius finner vi nemlig et langt avsnitt som lovpriser Ricimer. Her skriver Sidonius at Ricimers handlinger og mot alene ikke er nok til å redde Italia, og man derfor trenger en sterk keiser som Anthemius. Det at Ricimer får så mye plass i en panegyrikk ment for keiser Anthemius sier mye om hvordan han ble oppfattet, og ikke minst hans personlige makt og innflytelse. Sidonius trekker også frem og roser Ricimers militære egenskaper og talent, som ser ut til å ha vært betydelig. Kildene nevner ikke at Ricimer noensinne led nederlag på slagmarken. Ricimers kongelige avstamning blir trukket frem og satt i kontrast med Geiseric, som omtales som en bastard av fødsel.

---

¹⁴⁶ MacGeorge s. 268

Overraskende nok blir Ricimers barbariske avstamning trukket frem og fremstilt som udelt positivt av Sidonius. I stedet for å forsøke å skjule den, blir den snarere understreket i teksten. Sidonius omtaler heller ikke Ricimer som en «æresromer», en barbar som tilfeldigvis er flink til å prate latin og kle seg i romerske klær. Den germanske avstamningen er noe Ricimer ikke kan ha klart å skjule, og som han i stedet kan ha omtalt åpenlyst og kanskje til og med fremhevet. Det kan være at Ricimers egen holdning til sin avstamning kommer frem i panegyrikken, eller det kan være et bilde på at samtidens oppfatning av såkalte barbarer var i ferd med å endre seg. I militær sammenheng kan det til og med være at den germanske avstamningen var en stor fordel, spesielt i kombinasjon med hans slektskap til kongeslekten hos vestgoterne og sveberne. Dette kan ha gitt ham økt status hos hæren hans, som i stor grad bestod av krigere fra ulike stammer. Dessuten var mange av soldatene i den regulære romerske hæren også barbarer.¹⁴⁷ Det vi ser i kildene er at det ikke er noe udelt positivt eller negativt syn på Ricimer. Han omtales ikke som en skitten og uvasket barbar på tross av hans avstamning, men enkelte av kildene henspiller dog på hans bakgrunn når de beskriver ham som slu og grådig.

---

¹⁴⁷ MacGeorge s. 238-9

3 Flavius Ardabur Aspar

3.1 Flavius Ardabur Aspar: Karriere og bakgrunn

Vi vet ikke mye om bakgrunnen til Flavius Ardabur Aspar, men det er mulig å gjøre seg opp et visst inntrykk ut ifra det kildene skriver om ham. Kildene skriver at han var av alansk og gotisk slekt,¹⁴⁸ noe navnet hans også antyder.¹⁴⁹ Faren hans, som er kjent under navnet Flavius Ardabur, var også av alan-gotisk noe slekt. Aspars mor er ukjent for oss, da kildene ikke skriver noe om morssiden av familien. I følge kildene fikk Aspar totalt fem barn i løpet av sin levetid. De tre sønnene Ardabur, Patricius og Hermaneric, samt to døtre som ikke blir navngitt i kildene. Han var også gift tre ganger,¹⁵⁰ blant annet med søsteren eller tanten til Theoderic V Strabo,¹⁵¹ som var konge over østgoterne på 460- og 70-tallet.¹⁵² Dette ga ham forbindelser til østgoterne, og var med på å knytte Aspars egen familie til Theoderics familie. De to andre ektefellene var mest sannsynlig av alansk og romersk slekt. Bachrach peker for eksempel på sønnenes navn som et indisium for dette. Navnet til den eldste sønnen, Ardabur, er alansk, mens Patricius og Hermaneric er henholdsvis romerske og germanske navn. Med andre ord er det mulig at sønnene fikk navn som samsvarte med morens etniske bakgrunn. Dette kan også forklare hvorfor det var Patricius som ble giftet bort til Leos datter og utnevnt til *caesar*.¹⁵³ Patricius fremsto som det beste valget siden han i det minste var halvt romersk.¹⁵⁴

I likhet med sin far gikk Aspar i romersk tjeneste etter at han ble regnet som voksen. Det antas at dette skjedde mens Aspar var i ung alder,¹⁵⁵ og han skal for en tid ha tjenestegjort som general sammen med sin egen far. Allerede i år 424 var han med faren på en militær ekspedisjon i Italia,¹⁵⁶ og i år 431 ble han sendt til Nord-Afrika med en hær for å hjelpe vestromerne i kampen mot vandalene.¹⁵⁷ På 440-tallet kjempet han mot hunerkongen Attila ved flere anledninger, men ble beseiret.¹⁵⁸

Selv om ingen av kildene omtaler Aspar som *magister militum* før år 434, er det mulig at han holdt denne tittelen da han ble sendt til Nord-Afrika i år 431, og kanskje allerede da han sammen med sin far ble sendt til Italia i 424. Med tanke på at han var svært innflytelsesrik

---

¹⁴⁸ Herwig Wolfram, *The Roman Empire and Its Germanic Peoples*, California 1997 s. 197

¹⁴⁹ Bernhard S. Bachrach, *History of the Alans*, Minneapolis 1973 s. 98

¹⁵⁰ Candidus (Blockley), s. 465

¹⁵¹ Theophanes (Mango/Scott), s. 183 og 193

¹⁵² PLRE s. 1073

¹⁵³ ODB s. 363

¹⁵⁴ Bachrach s. 50

¹⁵⁵ Candidus (Blockley), s. 465

¹⁵⁶ Malalas (Jeffreys/Scott), s. 193

¹⁵⁷ Evagrius (Edward Walford), Bok. II, Kap. I

¹⁵⁸ Theophanes (Mango/Scott), s. 159

og mektig i militære kretser i Østromerriket helt opp til 470-tallet, er det mulig at han beholdt tittelen frem til sin død i år 471.¹⁵⁹ Kildene nevner også at Aspar, i likhet med både sin far og sine egne barn, fulgte den arianske trosretningen innenfor kristendommen,¹⁶⁰ noe som skulle påvirke hans handlinger i den tiden han var en mektig person ved hoffet i Konstantinopel.

3.2 Marcians regjeringsperiode

3.2.1 Theodosius' død og kroningen av Marcian

Da Theodosius II døde etterlot han seg ingen opplagt arving til keisertronen i Østromerriket. I teorien skulle administreringen av Østromerriket ha blitt overført til den daværende vestromerske keiseren, Valentinian III, som også var Theodosius' fetter. Dette var sannsynligvis lite ønskelig for både Theodosius og hans undersåtter. Keiserens søster, Pulcheria, hadde dog en viss bestemmelsesrett med tanke på hvem som skulle bli ny keiser. Hun stod samtidig ikke sterkt nok til å innta tronen selv eller utpeke en ny keiser på egenhånd, og vendte seg derfor til Aspar og hans familie for støtte. Omtrent én måned etter at Theodosius II var død, var en ny keiser blitt utpekt. Pulcheria gikk med på å gifte seg med den nye keiseren, og på denne måten ble det theodosiske dynastiet formelt bevart i Konstantinopel.¹⁶¹

Mannen som overtok keisertronen etter Theodosius het Marcian og var omtrent seksti år gammel. Han var også en av Aspars offiserer. Marcian var født i år 392 i Trakia¹⁶² og skal ha gått i militær tjeneste i ung alder slik som faren hans hadde gjort i sin tid.¹⁶³ Theophanes skriver at Marcian tjenestegjorde i den romerske hæren i krigen mot perserne på 420-tallet, men at han ble syk da han var på vei mot Lycia fra Hellas. Etter å ha blitt frisk avbrøt Marcian reisen og satte kursen mot Konstantinopel, hvor han gikk i Aspars tjeneste. Han tilbrakte femten år under Aspar og ble etter hvert hans *domesticus* (fotnote). Marcian skal også ha blitt med Aspar da han ble sendt til Nord-Afrika for å kjempe mot vandalene under Geiseric.¹⁶⁴

Omstendighetene rundt Theodosius' død og Marcians kroning er ikke helt klare, ettersom kildene spriker litt på dette området. Det er også usikkert hvor mye innflytelse og bestemmelsesrett Pulcheria hadde som keiserens søster, samt hvilken grad av innflytelse

---

¹⁵⁹ J.R. Martindale, *The Prosopography of the Later Roman Empire, Vol. 2*, Cambridge 1980 s. 165 (heretter PLRE)

¹⁶⁰ Marcellinus Comes (Croke) s. 25

¹⁶¹ Treadgold s. 97

¹⁶² Chronicon Paschale (Murray) s. 84

¹⁶³ Priscus (Blockley), s. 303

¹⁶⁴ Theophanes (Mango/Scott), s. 161

generalen Aspar var i besittelse av da Theodosius døde. Som tidligere nevnt skulle Østromerriket ha tilfalt den daværende keiseren i vest, Valentinian III. Dette ble ikke aktuelt ettersom Valentinian var opptatt av krigen mot Attila. Valentinian III hadde sannsynligvis heller ikke de ressursene han trengte for å kunne presse igjennom dette kravet. Det ser derfor ut til at Marcians kroning kom som en følge av en avtale mellom de som var involverte, men det er dog uklart hvem som tok initiativet til å få Marcian kronet. Det er mulig at Theodosius og Pulcheria ble enige om at Marcian skulle overta som ny keiser. Pulcheria var tross alt villig til å gifte seg med Marcian etter kroningen, noe som formelt bevarte det theodosiske dynastiet i Konstantinopel.

Aspars rolle med tanke på Marcians kroning er heller ikke helt klar. Mens de fleste kildene skriver at Pulcheria var til stede som en aktiv deltaker da Marcian ble utpekt til Theodosius' arving, er de ikke like enige om Aspars rolle. Både Johannes Malalas' krønike og *Chronicon Paschale* forteller oss at Aspar var til stede sammen med de andre senatorene da den døende Theodosius presenterte Marcian som sin arving. I disse to versjonene blir Pulcheria og Theodosius først enige om at Marcian skulle overta som keiser, før de deretter offentliggjør sitt valg for senatorstanden. Her blir Aspar spesifikt nevnt ved navn, mens de øvrige senatorene og aristokratene forblir anonyme.¹⁶⁵ Historikeren Theophanes nevner på sin side ikke Aspar i det hele tatt når han beskriver omstendighetene rundt Theodosius' død og Marcians kroning. I dette tilfellet er det Pulcheria alene som bestemmer at Marcian skal bli den nye keiseren, før hun bringer denne nyheten videre til senatet.¹⁶⁶ I Hydatius' versjon blir den østromerske hæren trukket frem. Hydatius skriver at det var hæren som gjorde Marcian til keiser, men etter Pulcherias ønske.¹⁶⁷ Igjen blir ikke Aspar nevnt, men hans tilstedeværelse kan tolkes som underforstått i dette tilfellet. Aspar befant seg sannsynligvis i eller i nærheten av Konstantinopel da Theodosius lå for døden. Med tanke på Aspars militære stilling og makt på dette tidspunktet, samt det faktum at Marcian var en av hans offiserer og undersåtter, er det svært sannsynlig at Aspar var delaktig i valget av den nye keiseren.

Det ser heller ikke ut til at Aspar hadde tatt på seg rollen som kongemaker for alvor da Marcian ble utpekt til å bli Theodosius' arving. Kildene som er nevnt ovenfor tyder i stor grad på at han samarbeidet med både Pulcheria og Theodosius for å gjøre Marcian til keiser. Som tidligere nevnt forteller flere av kildene at det var Pulcheria og Theodosius som valgte Marcian, og Aspars tilstedeværelse kan ha betydd at han støttet dem i dette, i og med at han

---

¹⁶⁵ Malalas (Jeffreys/Scott), s. 201, *Chronicon Paschale* (Murray) s. 80

¹⁶⁶ Theophanes (Mango/Scott), s. 159

¹⁶⁷ Hydatius (Burgess), s. 101

representerte den romerske hæren. Kildene forteller heller ikke at Aspar grep aktivt inn i Marcians politikk mens han styrte. Marcian ser tvert i mot ut til å ha vært en forholdsvis selvstendig og effektiv keiser, som fikk utrettet en hel del i løpet av den korte tiden han satt på keisertronen. Det blir derfor vanskelig å si nøyaktig hvorfor Aspar valgte å gå med på å gjøre keiser av Marcian. Den enkleste forklaringen kan være at Aspar simpelthen ønsket mer prestisje og sikkerhet for seg selv og sin familie, og at Marcian kunne bidra til nettopp dette dersom han ble utropt til keiser. Marcian var i utgangspunktet en av offiserene i Aspars hær, og det er derfor trolig at Aspar var godt kjent med Marcian som lederskikkelse og person.

3.2.2 Marcians politikk

Da Marcian inntok keisertronen i år 450 overtok han også administreringen av et rike som var preget av konflikten med hunerne under kong Attila. Marcians innenrikspolitikk var derfor merket av hans forsøk på å rette opp i rikets økonomiske problemer. Ikke bare var flere av provinsene på Balkan blitt plyndret av hunerne, men østromerne var også blitt tvunget til å betale en årlig tribut i form av en mengde gull.¹⁶⁸ Tidlig i sin regjeringstid besluttet Marcian at den årlige tributen ikke lenger skulle betales.¹⁶⁹ Attila må ha sett handlingen som en provokasjon, men stod i ferd med å invadere det vestromerske riket; en invasjon som kulminerte i slaget ved Châlons i år 451.¹⁷⁰ I 452 invaderte Attila Nord-Italia, men ble etterhvert tvunget til å trekke seg tilbake, mye sannsynligvis på grunn av den betydelige hjelpen Vestromerriket mottok fra Marcian. Ikke bare ble det sendt militære styrker som skulle bistå vestromerne, men Marcian invaderte også hunernes egne landområder nord for Donau. Den østromerske hjelpen skal ha vært en av hovedårsakene til at Attila var nødt til å forlate Italia. På grunn av den østromerske innblandingen forberedte Attila en invasjon av Østromerriket.¹⁷¹ Heldigvis for østromerne så døde Attila før han kunne iverksette sine planer.¹⁷²

Selv om Marcian overtok den østromerske keisertronen i en urolig og spent periode, opplevde Østromerriket fred i stort sett hele hans regjeringstid. Attila, som utgjorde en stor trussel mot riket, døde i løpet av de første årene av Marcians tid som keiser. Marcian satte også i gang tiltak for å bedre den økonomiske situasjonen i Østromerriket. Ikke bare stanset han betalingen av den årlige tributen til hunerne, men Marcian etterlot seg en velfylt

---

¹⁶⁸ Theophanes (Mango/Scott), s. 159

¹⁶⁹ Theophanes (Mango/Scott), s. 166

¹⁷⁰ Bury s. 292

¹⁷¹ Treadgold s. 99

¹⁷² Theophanes (Mango/Scott), s. 166

gullbeholdning da han døde. Historikeren J.B. Bury skriver at han oppnådde dette ved å regulere rikets utgifter, i stedet for å ytterligere skattlegge dets innbyggere. Han skal også ha opptrådt gavmildt ovenfor byer og provinser som ble plyndret eller rammet av naturkatastrofer. Innbyggerne i disse områdene slapp vanligvis å betale skatt for en periode, slik at den lokale økonomien kunne komme seg på bena.¹⁷³ Theophanes beskriver Marcians regjeringstid som en sann gullalder. Han forteller at Østromerriket nøt fordelene av fred, lykke og rettferdighet under Marcians styre.¹⁷⁴

Handlingen som Marcian trolig er mest kjent for er det 4. økumeniske konsilet¹⁷⁵ i byen Khalkedon mot slutten av år 451. Hovedtemaet i dette kirkemøtet var monofysittismen, og en større diskusjon angående Jesu guddommelige og menneskelige natur fant sted. Konsilet erklærte at Jesus var en person, men hadde to naturer eller former; en menneskelig og en guddommelig, og at disse to handlet i harmoni. Det nestorianske synet på at de to naturene handlet selvstendig og separat, ble fordømt. Retningen som monofysittene fulgte, som spesifiserer at Jesus kun er av en guddommelig natur, ble erklært kjettersk. Andre ikke-ortodokse kristne trosretninger som for eksempel arianismen, ble fordømt av konsilet.¹⁷⁶

3.2.3 Forholdet til Vestromerriket i Marcians regjeringstid

Forholdet mellom de ulike vestromerske keiserne og Marcian var varierende. Etter å ha hjulpet vestromerne i krigen mot Attila, ble Marcian formelt anerkjent som østromerske keiser av den daværende vestromerske keiseren Valentinian III. Da Valentinian ble drept i år 455, valgte Marcian ikke å anerkjenne etterfølgeren Petronius Maximus. Avitus, som ble utropt til keiser etter at Maximus selv ble drept, ble heller ikke godtatt og anerkjent som keiser av Marcian.¹⁷⁷

Da keiserinnen Pulcheria døde i 453 var det ikke lenger noen som kunne utfordre Aspars innflytelse og gunst hos keiseren. Pulcheria hadde levd et fromt og religiøst liv, og mesteparten av hennes eiendeler og formue ble testamentert til veldedige formål da hun døde.¹⁷⁸ Etersom hun også var for gammel til å bringe frem barn da hun giftet seg med Marcian, fikk keiserparet heller ingen arving.¹⁷⁹ Aspar fortsatte trolig å styrke sin egen og sin

---

¹⁷³ Bury s. 236-7

¹⁷⁴ Theophanes (Mango/Scott), s. 166

¹⁷⁵ ODB s. 404

¹⁷⁶ Treadgold s. 98

¹⁷⁷ Theophanes (Mango/Scott), s. 166-7

¹⁷⁸ Treadgold s. 100

¹⁷⁹ Pulcheria ble født i 399 og døde i 453. PLRE s. 929

families posisjon i årene etter Pulcheria hadde gått bort. Marcian ble selv syk og døde tidlig i år 457.¹⁸⁰

3.3 Leos regjeringsperiode

3.3.1 Leos kroning

Det theodosiske dynastiet møtte sin ende da keiser Marcian døde i år 457. Marcian hadde ikke fått noen sønner i løpet av sin levetid, og han hadde heller utpekt noen til å bli hans tronarving. I 457 var det derfor opp til senatorstanden og den østromerske hæren å finne en ny kandidat. Den eneste som kan sies å ha hatt et slags krav på keisertronen var Anthemius, som senere skulle bli keiser over Vestromerriket i år 467. Anthemius var nemlig Marcians svigersønn,¹⁸¹ og den eneste som hadde en viss tilknytning til det theodosiske dynastiet gjennom Marcians datter.¹⁸² Sidonius Apollinaris forteller oss i sin panegyrikk at Anthemius takket nei da Marcian foreslo å gjøre ham til tronarving, men det er usikkert om det er noe sannhet i dette. Sidonius henter også til at senatorstanden i Østromerriket helst ville gjøre Anthemius til keiser, men at de var ute av stand til å få ham på keisertronen.¹⁸³

Selv om han var favorisert av senatorene ville det blitt vanskelig for Anthemius å innta keisertronen etter at Marcian gikk bort. Aspar, som på denne tiden må ha vært svært mektig og innflytelsesrik, ser ikke ut til å ønske at en keiser med et dynastisk krav skulle overta tronen og hadde i stedet funnet sin egen kandidat. Aspars valg falt igjen på en av hans egne offiserer, og det var en mann ved navn Leo som ble satt til å overta keisertronen ved Marcians død. I følge Candidus var Leo opprinnelig fra Dakia,¹⁸⁴ mens Theophanes skriver at han var fra Trakia.¹⁸⁵ Leo hadde kommandoen over en militærstyrke da det ble bestemt at han skulle bli keiser. Denne avdelingen skal i følge Candidus ha vært stasjonert i Selymbria¹⁸⁶ som lå i nærheten av den østromerske hovedstaden, og som derfor tilhørte Aspars ansvarsområde, da han trolig var *magister militum* på denne tiden.¹⁸⁷ Leo var gift med Verina, og skal ha fått datteren Ariadne med henne før han ble utropt til keiser. Leo fikk senere datteren Leontia, og i 463 fødte Verina ham en sønn som også fikk navnet Leo. Sønnen Leo døde svært ung, bare 5

---

¹⁸⁰ Chronicon Paschale (Murray) s. 84

¹⁸¹ Theophanes (Mango/Scott), s. 178

¹⁸² Sidonius, (Anderson), Vol. I, s. 27

¹⁸³ Sidonius, (Anderson), Vol. I, s. 25

¹⁸⁴ Candidus (Blockley), s. 465

¹⁸⁵ Theophanes (Mango/Scott), s. 170

¹⁸⁶ Candidus (Blockley), s. 465

¹⁸⁷ Bury s. 314-315

måneder gammel. Leo ble formelt kronet til keiser i februar i år 457.¹⁸⁸ Siden det ikke lenger fantes noen av keiserlig slekt som kunne utføre denne oppgaven, var det patriarken i Konstantinopel som plasserte kronen på Leos hode.¹⁸⁹

Aspar ser ut til å ha inntatt en mer aktiv rolle som kongemaker ved Leos kroning i 457, i forhold til Marcians kroning syv år tidligere. Aspar nøt stor makt og innflytelse ved det keiserlige hoffet da Marcian ble keiser i år 450, men han deltok likevel ikke like aktivt og aggressivt som han gjorde i 457. En av årsakene til dette kan være Theodosius' søster, Pulcheria. Da Marcian ble proklamert keiser var Pulcheria fremdeles i live, og hun var den eneste gjenlevende slektningen av keiser Theodosius, noe som sannsynligvis var grunnen til at hun var i stand til å påvirke valget av den nye keiseren i så stor grad. Kildene sier ingenting om at Aspar grep direkte inn i valget av Marcian som keiser. Marcian var riktignok en av hans egne offiserer, men det virker ikke som om Aspar gjorde noe mer enn å støtte Pulcheria og den nyinnsatte Marcian. Situasjonen fortøner seg annerledes i år 457, da kildene gir inntrykk av at det ikke var noen som kunne utfordre Aspars innflytelse og makt. Som tidligere nevnt antydte Sidonius Apollinaris at senatet ønsket å gjøre Anthemius til keiser. Dersom dette er sant tyder det på at Aspars stilling var svært sterk på dette tidspunktet, ettersom ingen var i stand til å hindre at Leo ble plassert på keisertronen fremfor Anthemius, som i teorien hadde et sterkere krav på posisjonen som keiser enn Leo. Priscus forteller oss ganske enkelt at Aspar handlet på egentlig initiativ og gjorde Leo til keiser,¹⁹⁰ noe som kan tyde på at Aspars posisjon var sterk nok til at han nøt betydelig handlingsfrihet. Forfatteren som stod bak *Chronicon Paschale* ser ut til å dele dette synet. Han skriver i sin krønike at det var den romerske hæren som utropte Leo til keiser.¹⁹¹ I dette tilfellet kan hæren være ensbetydende med Aspar, som på dette tidspunktet holdt tittelen *magister militum*. På en annen side skriver Candidus at Aspar handlet på en mindre direkte måte, da han ikke uten videre gjorde Leo til keiser, men antakeligvis først måtte samle støtte.¹⁹² Johannes Malalas forteller på sin side at det var senatet som gjorde Leo til Marcians etterfølger.¹⁹³ Malalas nevner verken Aspar eller hæren i denne sammenhengen. Antakelsen om at det var Aspar som stod bak Leos kroning blir også indirekte bekreftet av flere kilder, som skriver at Aspars sønn Patricius ble utnevnt til en prestisjetung administrativ stilling tidlig i Leos regjeringstid.¹⁹⁴

---

¹⁸⁸ PLRE s. 664

¹⁸⁹ Theophanes (Mango/Scott), s. 170

¹⁹⁰ Priscus (Blockley), s. 305

¹⁹¹ Chronicon Paschale (Murray) s. 84

¹⁹² Candidus (Blockley), s. 465

¹⁹³ Malalas (Jeffreys/Scott), s. 202

¹⁹⁴ Chronicon Paschale (Murray) s. 84, Malalas (Jeffreys/Scott), s. 202, Marcellinus s. 23

Det er vanskelig å si noe spesifikt om Aspars motiver da han grep inn og plasserte Leo på keisertronen i Østromerriket. Ut ifra det kildene beskriver kan det se ut til at han gjorde dette for å øke sin makt og innflytelse ved det Østromerske hoffet. Ikke bare er det mulig at Aspar beholdt den prestisjetunge tittelen *magister militum* frem til sin død på 470-tallet, men det virker også som om han benyttet sin sterke posisjon til sine sønners fordel. Sønnen Ardabur ser ut til å ha mottatt en viktig militær stilling i løpet av den tiden Leo var keiser.¹⁹⁵ Patricius, en av de andre sønnene, ble tildelt en administrativ tittel ikke lenge etter at Leo ble keiser. Patricius ble i tillegg forlovet med Leos yngste datter Leontia, som var svært ung på dette tidspunktet.¹⁹⁶ Dersom denne forlovelsen resulterte i et giftermål og eventuelt et barn, ville det vært svært betydningsfullt for Aspar og hans familie. Et barn født av keiser Leos datter ville mest sannsynlig ha hatt et sterkt krav på keisertronen, noe som betyr at Aspars barnebarn potensielt kunne bli keiser. Det skal også sies at det hersket fred i Østromerriket da Leo ble keiser. Attila var død og riket hans var i ferd med å gå i oppløsning. Det var med andre ord ingen store trusler mot Østromerrikets sikkerhet. Det er derfor lite trolig at Leo ble plassert på keisertronen for å hindre en opprivende arvefølgestrid, noe som kunne ha svekket riket betydelig. Dessuten fantes det jo en som hadde et visst krav på tronen, nemlig Anthemius. Det kan se ut til at Aspar gjorde Leo til keiser fordi han mente at det var mulig å kontrollere ham. Leos kroning i 457 kom derfor sannsynligvis som et resultat av Aspars ambisjoner om økt makt og innflytelse for seg selv og sin slekt.

3.3.2 Leos politikk og konflikten med Aspar

I de første årene av sin tid som østromersk keiser var Leos posisjon svak. Han var antakeligvis blitt keiser fordi Aspar ønsket det, og hadde foreløpig lite å stille opp med. Aspar hadde store deler av den østromerske hæren under sin kontroll gjennom sin stilling som *magister militum*. Dessuten hadde Aspar gode forbindelser til de østgotiske gruppene på Balkan gjennom kong Theoderic Strabo, som han var i slekt med. Forbindelsene med østgoterne styrket Aspars posisjon ytterligere, ikke bare fordi de selv kunne stille med betydelige væpnede styrker, men også fordi svært mange av soldatene i den østromerske hæren ikke var av romersk opprinnelse.

Keiser Leo, som tydeligvis ønsket å regjere Østromerriket på sin egen måte, valgte derfor å håndtere den vanskelige situasjonen på forsiktig vis. Keiseren var en from kristen, og han støttet den ortodokse retningen av kristendommen, i tråd med det som ble vedtatt i

---

¹⁹⁵ PLRE s. 136

¹⁹⁶ PLRE s. 667

konsilet i Khalkedon under Marcians regjeringstid. Aspar fulgte på sin side den arianske retningen innenfor kristendommen, og allierte seg med personer som var monofysitter. Dette kan ha vært et forsøk på å skaffe seg lojale støttespillere, ettersom monofysittismen hadde blitt erklært kjettersk under konsilet i Khalkedon. Da monofysittene i Alexandria i Egypt lynesjet sin pro-khalkedonske patriark og erstattet ham med en monofysitt ved navn Timotheos,¹⁹⁷ sendte Leo brev til de ulike biskopene i den østlige delen av Østromerriket.¹⁹⁸ I disse brevene ba han høflig biskopene om å redegjøre for sitt syn på konsilet i Khalkedon, om de støttet beslutningene som ble tatt der og hva de mente om Timotheos. Et overveldende flertall støttet Leo, og fordømte Timotheos, som ble støttet av Aspar.¹⁹⁹ Selv om keiser Leo ikke kunne måle seg med Aspar militært sett, ble han i det minste støttet av majoriteten av den østromerske geistligheten. Leo skal også ha nektet å betale den årlige tributten til en østgotisk stamme i Pannonia. Den østgotiske stammen, som var blant Aspars allierte, likte dette svært dårlig og invaderte deler av provinsene på Balkan som hevn. Leo måtte til slutt gå med på å betale en større tributt for å få i stand en fredsavtale.²⁰⁰ Leo fortsatte å distansere seg fra Aspar, og i år 460 fikk han endelig erstattet Timotheos i Alexandria med en av sine egne støttespillere.²⁰¹ Dermed klarte Leo å svekke Aspars politiske innflytelse, men hans militære makt og posisjon var for øyeblikket uforandret.

Mot midten av 460-tallet var det tydelig for Aspar at Leo hadde et sterkt ønske om å regjere på egenhånd. Selv om det var klart at Aspar og Leo på dette tidspunktet var rivaler, var det vanskelig for Leo å ende Aspars dominans. På tross av at Aspars politiske makt var svekket av Leo, var han fremdeles den sterkeste av de to. Keiser Leo hadde på sin side ingen eller få militære styrker til sin disposisjon. Leo hadde med andre ord et klart behov for tropper han selv kunne stole på, og vendte seg derfor mot den fjellendte regionen Isauria sør på den anatoliske halvøya. Innbyggerne i dette området hadde lenge blitt omtalt som notorisk uregjerlige. De hadde en lang historie med sjørøveri og plyndring bak seg, og ble nærmest sett på som barbarer. Takket være sin røffe tilværelse var de også ansett for å være gode krigere, og keiser Leo begynte derfor å rekruttere soldater fra Isauria. Disse nye soldatene utgjorde i første omgang en enkelt enhet som gikk under navnet *excubitores*.²⁰² Denne avdelingen skal ha bestått av om lag 300 mann, og fungerte som keiserens livvakter. Leo hentet den isauriske

---

¹⁹⁷ Theophanes (Mango/Scott), s. 170

¹⁹⁸ Marcellinus s. 23, Theophanes (Mango/Scott), s. 172-3

¹⁹⁹ Theophanes (Mango/Scott), s. 172

²⁰⁰ Treadgold s. 152

²⁰¹ Theophanes (Mango/Scott), s. 173

²⁰² Cameron s. 46 og 47

høvdingen²⁰³ Tarasicodissa til Konstantinopel, og satte ham til å lede den nyopprettede avdelingen.²⁰⁴ Alt dette var Leos forsøk på å motvirke Aspars dominans og innflytelse blant Østromerrikets militære styrker. Selv om den nye avdelingen var relativt liten, kunne den i det minste sørge for vakthold i og rundt keiserpalasset, samt for keiseren selv. Den nye livgarden gjorde det sannsynligvis vanskelig å arrestere eller styrte keiseren uten å lage en hel masse oppstyr, noe en eventuell kuppemaker trolig ville forsøke å unngå. På tross av at de ble sett på som barbarer av sine medborgere i Østromerriket, kunne det forventes at isaurerne ville forbli lojale. De var tross alt født og oppvokst innenfor Østromerrikets grenser, og det var derfor lite trolig at de ønsket å sette rikets interesser og sikkerhet i fare.

I et nytt forsøk på å svekke Aspars stilling, valgte Leo i år 466²⁰⁵ å gifte bort sin eldste datter Ariadne til Tarasicodissa, som hadde endret navnet sitt til det mer greskklingende Zeno.²⁰⁶ Zeno skulle med tiden bli keiserens viktigste støttespiller med tanke på maktkampen mellom Leo og Aspar og hans familie. Ikke bare var dette med på å sikre lojaliteten til høvdingen og livgarden, men det var også et angrep mot Aspar og hans familie. Aspars sønn Patricius var forlovet med Leos yngste datter Leontia, noe som gav Aspar muligheten til å plassere et potensielt barnebarn på keisertronen. Dersom en slik plan eksisterte, ble den nå utfordret av Zenos ekteskap med Ariadne, ettersom dette også kunne resultere i et barnebarn med et sterkt krav på keisertronen. Før giftemålet med Ariadne kom i stand hadde Zeno gitt keiser Leo bevis for at Aspars sønn Ardabur, som på denne tiden var *magister militum* i rikets østlige provinser, på forrædersk vis samarbeidet med Perserriket i øst. Disse bevisene ser ut til å ha vært gode nok til at Ardabur mistet den viktige stillingen uten at Aspar kunne gjøre noe for å forhindre det. Neste år ble Zeno belønnet med en høytstående militær stilling.²⁰⁷ Det finnes ikke så mye informasjon om omstendighetene rundt Ardaburs samarbeid og kommunikasjon med perserne. Det er selvfølgelig mulig at han gjorde dette på eget initiativ, slik at han kunne fremme sin egen posisjon gjennom samarbeid med perserne, på en annen side er det nok mer trolig at han handlet etter ordre fra sin far Aspar. Det er derimot usikkert hva de ønsket å oppnå. Aspar og hans sønner hadde som tidligere nevnt tilbrakt mesteparten av sine liv i romersk tjeneste, og det er lite trolig at de ønsket å sette rikets interesser og sikkerhet i fare. En tredje forklaring kan være at bevisene som Zeno fremla ganske enkelt var falske.

---

²⁰³ Evagrius (Edward Walford), Bok. II, Kap. XV

²⁰⁴ Cameron s. 47

²⁰⁵ Theophanes (Mango/Scott), s. 171

²⁰⁶ Candidus (Blockley), s. 467, Evagrius (Edward Walford), Bok. II, Kap. XV

²⁰⁷ PLRE s. 1200-1201

Som tidligere fortalt var 467 også det året da keiser Leo kom til enighet med, Flavius Ricimer, som var general og *patricius* i Vestromerriket, om hvem som skulle bli keiser i vest. Leo lovet å hjelpe vestromerne og Ricimer mot at han fikk velge hvem som skulle innta tronen i Vestromerriket. Mannen Leo valgte var Anthemius, som hadde vært en av kandidatene da Leo selv ble gjort til keiser av Østromerriket av Aspar. Som nevnt i forbindelse med Ricimers forhandlinger med Leo i kapittel 2 ble Anthemius sendt vestover med en hærstyrke,²⁰⁸ og i år 468 ble den store militære ekspedisjonen mot vandalene gjort i stand utenfor Italia.²⁰⁹ Leo brukte en enorm sum penger på flåten og soldatene som ble sendt mot vandalene, og det er mulig at mesteparten av Østromerrikets gullreserver gikk med til dette formålet.²¹⁰ Kommandoen over den store flåten ble gitt til Basiliscus, som var bror til Leos kone, Verina.²¹¹

Det hele endte med et katastrofalt nederlag, og i følge flere kilder skal dette ha vært på grunn av Basiliscus skjødesløshet som kommandant.²¹² Selv om nederlaget hadde store følger for både Øst- og Vestromerriket, rammet det Anthemius og Leo i liten grad. Leos rykte forble uplettet ettersom det angivelig var Aspar som hadde presset Leo til å gi kommandoen til Basiliscus, vel vitende om at Basiliscus var en mangelfull og uerfaren general. Priscus forteller oss at Basiliscus var svært ivrig etter å bli keiser i Østromerriket, og at dette var noe han lett kunne oppnå dersom han klarte å vinne Aspars vennskap.²¹³ I sin krønike skriver Theophanes blant annet at Aspar hadde lovet å overlate Østromerriket til Basiliscus dersom han sørget for at ekspedisjonen feilet.²¹⁴ Disse påstandene bør dog sees på med en viss skepsis, men på den annen side kan det også være at Aspars posisjon ble styrket av nederlaget. Kort etter felttoget mot vandalene klarte Leo på ny å gå imot Aspars ønsker. Østgoterne som holdt til i Pannonia hadde gått til angrep på en av sine nabostammer. Aspar ønsket at Østromerriket skulle forholde seg nøytralt med tanke på konflikten. Leo gikk ham i mot og sendte hjelp til østgoternes fiender.²¹⁵ Samme år ble Lazica, som var et østromersk protektorat i Kaukasusfjellene, erobret av perserne. Selv om dette synliggjorde Østromerrikets militære svakhet, gjorde det lite for å svekke Leos rykte. Det var nemlig Aspar som fikk skylden for dette nederlaget, ettersom han hadde ansvaret for rikets militære styrker.²¹⁶

---

²⁰⁸ Marcellinus Comes (Croke) s. 24

²⁰⁹ Hydatius (Burgess), s. 121

²¹⁰ Candidus (Blockley), s. 471

²¹¹ Priscus (Blockley), s. 363

²¹² Priscus (Blockley), s. 365

²¹³ Priscus (Blockley), s. 363

²¹⁴ Theophanes (Mango/Scott), s. 180

²¹⁵ Priscus (Blockley), s. 353

²¹⁶ Treadgold s. 153

I mellomtiden hadde Zeno og Ariadne fått en sønn, som de valgte å gi navnet Leo.²¹⁷ Som barnebarn av den sittende keiseren hadde Leo et sterkt krav til tronen, og ble dermed Østromerrikets tronarving. Zeno fikk også lov til å fortsette som *magister militum* i Trakia,²¹⁸ og han ble tildelt den prestisjetunge ærestittelen *consul* for år 469.²¹⁹ Etter hvert som det ble tydeligere at Zeno var blitt keiserens favoritt, begynte Aspar å miste tålmodigheten. I følge kildene ser det ut til at Aspar var ansvarlig for et opprør som brøt ut blant hærstyrkene som var stasjonert i Trakia. Zeno, som hadde kommandoen over disse styrkene, måtte forlate sin post og flykte for livet.²²⁰ Dersom opprøret var iscenesatt av Aspar, er det mulig at det var for å skade eller til og med drepe Zeno. Sistnevnte alternativ virker sannsynlig ettersom Zeno faktisk var nødt til å forlate området, da livet hans var i fare. Det er heller ikke utenkelig at planen var å ta livet av Zeno, siden han hadde blitt keiserens favoritt. Aspar kan ha innsett hvilken trussel Zeno allerede utgjorde, og dermed forsøkt å ende det hele med en drastisk handling. Like etter krevde Aspar overfor Leo at forlovelsen mellom Patricius og Leontia skulle oppfylles, og at de to ble gift. Dessuten forlangte Aspar at Patricius skulle tildeles tittelen *caesar*, noe som i praksis ville betydd at Patricius ble keiserens tronarving.²²¹ Disse hendelsene fant sannsynligvis sted mens Zeno ikke var til stede i hovedstaden, noe som trolig gjorde det lettere for Aspar å presse keiseren. Det ser med andre ord ut som at Aspar hadde gjennomskuet keiser Leos plan om å stille og rolig overføre makt og ansvar til Zeno, samtidig som han distanserte seg fra Aspar. Aspar kan på sin side ha blitt både utålmodig og frustrert over å se at hans innflytelse over keiseren forsvant i favør av Zeno, og dermed ha bestemt seg for at det var behov for mer direkte og drastiske virkemidler.

På tross av tilbakeslagene var Leo fremdeles ikke beseiret. Zeno ble gjort til *magister militum* i den østlige delen av Østromerriket,²²² og bevarte dermed store deler av sin makt og innflytelse. Da nyheten ble offentliggjort om at Aspars sønn Patricius hadde blitt gjort til Leos arving, brøt det ut opptøyer i Konstantinopel.²²³ Det at den nye tronarvingen var tilhenger av arianismen falt ikke i smak blant innbyggerne i hovedstaden. Det var først da Leo erklærte at Patricius ville konvertere til den ortodokse retningen innenfor kristendommen at gemyttene roet seg. Det er også mulig at Aspar så seg nødt til å konvertere ved samme anledning.²²⁴ I 470 skal den daværende *magister militum* i Trakia, Anagast, ha truet med å gjøre opprør mot

---

²¹⁷ Malalas (Jeffreys/Scott), s. 208

²¹⁸ Theophanes (Mango/Scott), s. 182

²¹⁹ Marcellinus Comes (Croke) s. 25

²²⁰ Theophanes (Mango/Scott), s. 182

²²¹ Theophanes (Mango/Scott), s. 182-3, Priscus (Blockley), s. 371

²²² Priscus (Blockley), s. 363

²²³ Bury s. 319

²²⁴ Theophanes (Mango/Scott), s. 181

keiseren. Etter å ha forhandlet med utsendinger fra det keiserlige hoffet lot han seg overtale til å beholde freden. Anagast skal også ha avslørt at det var Aspars sønn Ardabur som hadde beordret ham til å gjøre opprør. Bevis for denne påstanden fantes i form av brev mellom Anagast og Ardabur, og disse ble sendt til keiseren.²²⁵

Ikke lenge etter fikk Zeno tak i bevis for at Ardabur igjen forsøkte å sette i gang uro. Denne gangen skal Ardabur ha prøvd å vinne over de isauriske soldatene som utgjorde keiserens livgarde i Konstantinopel. Soldatene lot seg dog ikke overtale, og ser ut til å ha informert Zeno om Ardaburs forsøk på å bestikke livgardens soldater.²²⁶ Da rykter om dette nådde befolkningen i Konstantinopel, førte det til nye opptøyer mot Aspar og hans familie. Det var sannsynligvis på denne tiden at Leo og Zeno kom frem til at Aspar og hans familie utgjorde et stort problem. Keiser Leo tok derfor kontakt med Aspar og inviterte ham og sønnene hans til fredelige forhandlinger i keiserpalasset, tilsynelatende for å få slutt på urolighetene i hovedstaden. Der skal Aspar, Ardabur og Patricius ha blitt myrdet av keiserens livvakter.²²⁷ Patricius' skjebne er dog litt uklar, da Candidus skriver at han ble såret, men at han unnslopp med livet i behold. Aspars tredje sønn, Hermaneric kan også ha unnsloppet med livet i behold om vi skal tro det Candidus forteller.²²⁸ Sannsynligvis ble Patricius drept sammen med sin far og bror; han var tross alt blitt gjort til tronarving mot Leos vilje. Hvis Patricius overlevde ble trolig ekteskapet med keiserens datter Leontia annullert. Motivet for disse drapene må sies å være opplagte. Aspar og sønnene hans utgjorde et problem for keiseren siden de forsøkte å holde på det de hadde av makt og innflytelse. Aspar var fortsatt svært mektig på denne tiden, da han fremdeles var *magister militum* og hadde venner og allierte blant de østgotiske stammene på Balkan. Da Aspar tvang Leo til å gjøre Patricius til sin arving ble keiseren satt i en vanskelig situasjon. Det var nå Aspars sønn Patricius som lå an til å arve tronen, og ikke keiserens eget barnebarn, Leo. Det ser også ut til at Leo hadde et sterkt ønske om å regjere uhindret og uten innblanding fra Aspar. I følge Johannes Malalas skrev Leo et brev til keiser Anthemius i Vestromerriket etter at Aspar og Ardabur var døde. Der forteller Leo at han hadde drept dem slik at han ikke lenger trengte å handle etter ordre fra Aspar, og oppfordrer Anthemius til å gjøre det samme med Flavius Ricimer, som hadde en liknende posisjon i vest.²²⁹

---

²²⁵ Priscus (Blockley), s. 369

²²⁶ Candidus (Blockley), s. 467

²²⁷ Theophanes (Mango/Scott), s. 183, Priscus (Blockley), s. 369, Marcellinus Comes (Croke) s. 25, Malalas (Jeffreys/Scott), s. 204-5, Chronicon Paschale (Murray) s. 89

²²⁸ Candidus (Blockley), s. 467

²²⁹ Malalas (Jeffreys/Scott), s. 206

3.4 Aspars motiver og ambisjoner

3.4.1 Motiver og ambisjoner

Hvilke ambisjoner eller motiver Aspar hadde for sine handlinger er ikke kjent for oss, da det står lite i kildene om hva han ønsket å oppnå for seg selv og sine sønner. En kan dessuten heller ikke stole blindt på de ulike kildene, da forfatterne av disse kunne være farget av egne livserfaringer, religion og livssyn. Dersom en skal resonnerer eller diskutere seg frem til Aspars motiver og ambisjoner, krever dette at en leser litt mellom linjene med tanke på hva kildene forteller oss. Man kan med andre ord danne seg et visst bilde av Aspars motiver selv om de forskjellige kildene ikke utdyper så mye rundt hans handlinger.

Som det blir nevnt tidligere i kapittelet var Aspar en av Pulcherias støttespillere da Marcian overtok keisertronen i år 450 etter at Theodosius var død. En kan si at det var på dette tidspunktet at Aspar for første gang entrer den politiske scenen i Østromerriket og i Europa generelt. Kildene forteller oss riktignok at Aspar hadde vært i romersk tjeneste helt siden han nådde voksenalder. Allerede i 424²³⁰ skal han ha tjenestegjort i den romerske hæren sammen med sin far Ardabur, og på begynnelsen av 430-tallet²³¹ ble Aspar sendt til Nord-Afrika for å kjempe mot vandalene. Denne gangen tjenestegjorde han ikke sammen med sin far, og det er mulig at Aspar allerede hadde mottatt en høyere militær stilling før han ble sendt til Nord-Afrika. Vi blir også fortalt at Aspar deltok i forsvaret av Østromerriket under konflikten med hunerkongen Attila på 440-tallet, men at han ble beseiret av hunerne.²³² Vi vet ikke om Aspar ble født og oppvokst innenfor de østromerske grenser, men vi kan med rimelig sikkerhet si at han tilbrakte det aller meste av sitt voksne liv i østromersk tjeneste. Han hadde i løpet av sin levetid tre forskjellige ektefeller, og minst én av disse kvinnene kan ha vært av romersk bakgrunn. Aspars sønn, Patricius, fikk tross alt et romersk navn. Det er derfor sannsynlig at Aspars motiver og ambisjoner må sees i østromersk kontekst.

Som sagt ser det ikke ut til at Aspar involverte seg noe særlig politisk før Marcian ble kronet til keiser i år 450. Det kan derfor være interessant å undersøke hvorfor Aspar valgte å støtte Pulcherias og muligens Theodosius' valg av Marcian til keiser når han ikke hadde tatt del i slike avgjørelser tidligere. En mulighet er at Aspar ganske enkelt ikke hadde noen ambisjoner om å delta på den politiske arenaen på 430- og 440-tallet. Selv om hans makt og posisjon økte med årenes løp, er det ikke sikkert at dette betydde noe nevneverdig for Aspar,

---

²³⁰ Malalas (Jeffreys/Scott), s. 193

²³¹ Evagrius (Edward Walford), Bok. II, Kap. I

²³² Theophanes (Mango/Scott), s. 159

og at han først ble oppmerksom på hvilke muligheter som lå foran ham da Pulcheria og Theodosius søkte hans støtte i år 450. På en annen side kan det være at Aspar følte at hans posisjon ikke var sikker nok til å aktivt gripe inn i politikken, og at han av denne grunn brukte årene etter sin fars død til å stige i gradene i den østromerske hæren, og dermed trygge og forsterke sin egen maktbase. Det kan også være at Aspars relasjoner til østgotiske stammene i Trakia og Pannonia ble forsterket gjennom giftemål i disse årene. Theophanes skriver at Aspar var gift med søsteren eller tanten til den østgotiske kongen Theoderic V Strabo,²³³ og det er mulig at dette giftermålet kom i stand i perioden før Marcian ble keiser. Det skal også sies at den ene av Aspars sønner, Hermaneric, hadde et germansk navn, og det er mulig at dette navnet gjenspeilet den etniske bakgrunnen til Hermanerics mor,²³⁴ noe som igjen kan støtte denne teorien. Ekteskap med medlemmer av den østgotiske kongefamilien var trolig med på å styrke og trygge Aspars voksende innflytelse og makt, ikke bare hos den politiske eliten, men også blant soldatene i den østromerske hæren, som i stor grad bestod av menn med germansk bakgrunn.

Det at Aspar inntok det en kan kalle en birolle i forbindelse med Marcians kroning er interessant. Det tyder i stor grad på at Aspar var blitt mektig og innflytelsesrik ved det keiserlige hoffet i Østromerriket, men ikke mektig nok til at han var i stand til å ta avgjørelsen om hvem som skulle bli keiser alene. Selv om Aspar ikke opptrådte som en selvstendig kongemaker i år 450, betyr ikke det at han ikke hadde noen motiver eller ambisjoner da han valgte å støtte Pulcheria og Marcian. En teori kan være at Aspar ganske enkelt ønsket å gjøre det han mente var best for Østromerriket. Som nevnt tidligere i kapittelet befant Østromerriket seg i en spent situasjon i år 450. Hunerkongen Attila var på høyden av sin makt, og hadde allerede beseiret østromerne på 440-tallet. På denne tiden gjorde Attila seg klar til å angripe Vestromerriket. En av de som hadde et sterkt krav på den østromerske tronen da Theodosius døde i år 450 var den vestromerske keiseren Valentinian III. Det kunne på sin side bli svært problematisk for Valentinian III å regjere både Vest- og Østromerriket. Ikke bare fordi det ville blitt svært krevende å administrere et så stort område, men det er også mulig at den østromerske overklassen ikke hadde funnet seg i å bli regjert i fra Vestromerriket. Det kan derfor være at Aspar ønsket å unngå intern splittelse og stridigheter i Østromerriket da han gikk med på å gjøre Marcian til keiser. På denne måten kunne østromerne under Marcian gå en potensielt vanskelig tid i møte på samlet vis.

---

²³³ Theophanes (Mango/Scott), s. 182 og 193

²³⁴ Bachrach s. 50

Det er ikke usannsynlig at Aspar tenkte på seg selv og sine sønner da han støttet ideen om Marcian som keiser. Det at keiser Marcian opprinnelig var en av Aspars offiserer er av betydning. Det er dog nødvendigvis ikke slik at Aspar håpet på å kontrollere Marcian. Et motiv kan være at Aspar ønsket å nyte godene av å holde en posisjon som var nær keiseren. Det er ikke utenkelig at Aspar regnet med at Marcian kom til å vise sin takknemlighet overfor ham dersom det lyktes å gjøre Marcian til keiser, enten det skulle være gjennom fordelaktige giftermål, pengegaver eller gavmild distribuering av prestisjefulle titler. Det ser uansett ikke ut til at Aspars mål var maktutøvelse gjennom en lydige og underdanige Marcian. Kildene sier ikke noe om at Aspar grep inn i keiser Marcians politikk, eller at han forsøkte å tvinge sin vilje på Marcian. Det virker tvert i mot som om Marcian regjerte som en selvstendig og trygg keiser, uten å komme i konflikt med Aspar eller en av hans tre sønner, og dette på tross av at Aspar og Marcian kunne ha forskjellige meninger og mål. Et eksempel på dette kan være da Marcian innkalte rikets geistlige ledere til konsilet i Khalkedon. Under dette konsilet ble Jesu guddommelige og menneskelige natur diskutert, og det hele endte med at de ikke-ortodokse retningene innenfor kristendommen ble fordømt eller erklært kjetterske. Dette inkluderte arianismen, som Aspar og hans sønner bekjente seg til. Avgjørelsene tatt under konsilet ser derimot ikke ut til å ha påvirket forholdet mellom Aspar og Marcian, siden man ikke kan lese noe om dette i kildene, hverken i eller mellom linjene.

Situasjonen ser ut til å ha fortonet seg annerledes da Leo ble kronet til keiser i 457. Omstendighetene i år 450 og 457 hadde riktignok visse fellestrekk, men skiller seg fra hverandre på flere punkter. Denne gangen ser Aspar ut til å ha spilt en mye mer aktiv og direkte rolle enn ved Marcians kroning i 450. I år 457 holdt Aspar fremdeles tittelen *magister militum* og han hadde stadig stor innflytelse og makt ved det keiserlige hoffet. Det fantes heller ingen som hadde et klart dynastisk krav til tronen. Anthemius var som tidligere nevnt gift med Marcians datter. Marcian hadde på sin side giftet seg inn i det theodosiske dynastiet da han inngikk ekteskap med Pulcheria. Anthemius hadde derfor et slags krav på tronen gjennom ekteskapet med Marcians datter. Anthemius skulle dog bli skuffet siden det var Leo som endte opp med å bli keiser til slutt. Slikt sett er det tydelig at Leos kroning i stor grad foregikk på Aspars premisser. Denne gangen var det Aspar alene som valgte en keiserkandidat, og han trådte derfor inn i rollen som kongemaker i Østromerriket. Det er lite trolig at Leo ville blitt keiser om det ikke hadde vært for Aspar, ettersom Anthemius allerede hadde et slags krav på tronen og var ansett som en dyktig general. Leo ser på sin side ut til å ha vært lite kjent i tiden før han ble keiser.

Det virker som at Aspar hadde mer tydelige motiver og ambisjoner med tanke på omstendighetene rundt Leos kroning. Hunerkongen Attila døde i løpet av Marcians regjeringsperiode, og Østromerriket var ikke lenger truet slik som da det huniske kongedømmet var på høyden. Aspar tok med andre ord ikke grep om keisertronen fordi Østromerriket var truet. Det ser heller ut til at Aspar brukte Marcians død som en anledning til å trygge og bedre sin allerede sterke posisjon. Ikke bare er det mulig at Aspar fortsatte som *magister militum* helt frem til han døde i år 471, men sønnene hans høstet også fordeler av forholdet mellom Aspar og keiser Leo. Aspars eldste sønn Ardabur skal for eksempel ha blitt tildelt i hvert fall en viktig militær stilling mens Leo var keiser.²³⁵ Patricius ble lovet ekteskap med keiser Leos datter Leontia. Patricius ble også utnevnt til *consul* for en periode,²³⁶ noe som heller ikke er uten betydning. Motiver som økt makt, rikdom og innflytelse virker å være med andre ord mer sannsynlige i 457 enn ved Marcians kroning i år 450. Dette ser vi spesielt i alle fordelene og godene Aspar og hans sønner fikk i løpet av de første årene Leo var keiser. Theophanes skriver i sin krønike at Aspar og Ardabur ønsket å regjere Østromerriket ved å kontrollere Leo, ettersom de selv var arianere og derfor ikke kunne innta tronen på egenhånd.²³⁷ Forlovelsen mellom Patricius og Leos datter Leontia er av spesiell betydning ettersom dette knyttet de to familiene sammen. Dersom forlovelsen mellom Patricius og Leontia hadde resultert i ekteskap og en sønn ville dette betydd prestisje og ære for Aspars familie. Ikke bare ville Aspar ha vært i slekt med den sittende keiseren, men barnebarnet hans ville vært keiserens tronarving, eller i det minste vært en av flere kandidater til keisertronen. Leo hadde tross alt tjenestegjort som en av Aspars offiserer, og det er derfor trolig at Aspar kjente godt til Leos egenskaper og visste at han hadde døtre som kunne giftes bort. Om dette ikke var planen fra begynnelsen av, er det uansett sannsynlig at Aspar var klar over mulighetene for et potensielt barnebarn på keisertronen og ikke minst alle fordelene dette vill medført for hans familie.

Det er ikke bare i omstendighetene rundt Leos kroning at Aspar spiller en aktiv rolle som kongemaker. I motsetning til i Marcians regjeringstid, ser det denne gangen ut som om Aspar forsøkte å delta mer direkte i styret av det Østromerske riket. Kildene nevner flere ganger at Leo og Aspar havner i konflikt med hverandre. Et eksempel på dette er da en av de østgotiske stammene på Balkan angrep en av sine naboer. Aspar, kanskje fordi han var i slekt med flere prominente østgotiske familier, ønsket at østromerne skulle forholde seg nøytrale i

---

²³⁵ PLRE s. 136

²³⁶ PLRE s. 667

²³⁷ Theophanes (Mango/Scott), s. 180

forhold til denne konflikten. Leo ønsket å aktivt motarbeide østgoterne.²³⁸ Den store militære ekspedisjonen som ble sendt mot vandalene i år 468 kan også være et eksempel på interessekonflikt mellom Leo og Aspar. Kildene skriver ikke nødvendigvis at Aspar aktivt motarbeidet keiseren i hans forberedelser av flåten som skulle sendes vestover, men de antyder at Aspar ikke likte ideen. Det fortelles at Aspar presset keiseren til å gi kommandoen over flåten til keiserens svoger Basiliscus, som var kjent som en lite dyktig general. Enkelte gav også Aspar skylden for nederlaget. Disse anklagene kan være et indisium på at keiser Leo og Aspar ikke var enige på dette området, ettersom det blant enkelte fantes mistanke om at Aspar hadde sabotert ekspedisjonen.²³⁹ Det ser med andre ord ut til at Aspar hadde ambisjoner om være mye mer delaktig i rikets styre og stell da Leo ble gjort til keiser. Det kan derfor tenkes at Aspar valgte å gjøre Leo til keiser nettopp fordi han ønsket å kontrollere ham. Det faktum at Leo var en av Aspars offiserer og undersåtter understøtter denne teorien. Siden Aspar valgte å gjøre Leo til keiser er det sannsynlig at han i det minste hadde en viss kjennskap til Leo i forkant av kroningen. Selv om det ikke trenger å ha vært snakk om et nært vennskap, er det trolig at Aspar visste nok om hvordan Leo var som person og leder til at han følte seg komfortabel med å få ham utropt til keiser. Det skulle dog vise seg at Aspar tok feil om Leo, ettersom Leo etter hvert var i stand til å gå på tvers av Aspars ønsker samt skaffe seg sine egne støttespillere. Dette tyder på at Leo ikke var uten lederegenskaper, og at han hadde et sterkt ønske om å regjere som en selvstendig keiser. Dersom Aspars mål var å utøve kontroll og innflytelse på keiseren ville det ikke gitt mening i å utrope en han visste var en karismatisk og dyktig leder.

3.4.2 Var Aspar barbar eller romer?

Det har blitt sådd tvil om Aspars lojalitet til Østromerriket og de ulike keiserne. Flere av disse ryktene eller fordommene kan ha kommet som en følge av rivaliseringen og konfliktene med den Leo, som Aspar selv hadde plassert på keisertronen. Det at Aspar var av alansk og gotisk slekt har nok også bidratt til at enkelte hadde et noe negativt bilde av ham.

Som nevnt tidligere vet vi ikke som mye om Aspars bakgrunn annet enn at han var av alanske bakgrunn. Faren til Aspar het Ardabur og var selv alansk. Selv om Aspar var alansk gjennom farssiden av slekten, er det vanskelig å se om dette hadde noen reell betydning for hans handlinger og den politikken han førte. Derimot gir kildene inntrykk av at Aspars slektskapsbånd med østgoterne under Theoderic V Strabo var av større betydning. Goteren

---

²³⁸ Priscus (Blockley), s. 353

²³⁹ Priscus (Blockley), s. 363

Anagast var for eksempel *magister militum* i Trakia i 470,²⁴⁰ og det er mulig at dette skjedde etter Aspars ønske. Anagast skal det året ha gjort opprør mot keiseren, men ble stanset av fredsforhandlinger med keiser Leos utsendinger. Anagast skal deretter ha avslørt at det var Aspars sønn Ardabur som ga ham beskjed om å gjøre opprør. Dette kan selvfølgelig være usant, men Ardabur ble avslørt på ny kort etter da han forsøkte å bestikke soldater som var lojale mot Leo og Zeno.²⁴¹ Det er usikkert om Anagast ble *magister militum* fordi Aspar ønsket en støttespiller i Trakia, eller om det skjedde fordi goterne ønsket større innflytelse i Østromerriket. På en måte kan en si at Aspar representerte germanske interesser i Østromerriket i en viss grad.

På en annen side er det viktig å påpeke Aspars langvarige karriere i den østromerske hæren. Som det har blitt nevnt tidligere i kapittelet startet Aspar sin militære karriere i ung alder da han ble sendt til Italia med sin far i 424²⁴² og til Nord-Afrika på 430-tallet.²⁴³ Kildene sier ikke noe om hvor Aspar tilbrakte sin barndom, men ut ifra hans militære karriere kan man slå fast at han tilbrakte det aller meste av sitt liv i romersk tjeneste innenfor Østromerrikets grenser. Dette gjør det derfor trolig at han levde sitt liv i en romersk kontekst, selv om han mest sannsynlig var klar over sin egen ikke-romerske bakgrunn. Det er heller ikke umulig at Aspar ble utdannet og oppdratt på romersk vis, og at han også følte at han hørte hjemme i Østromerriket. Aspars lange karriere i romersk tjeneste kan sees som et tegn på dette, spesielt når en ser den innsatsen han la ned i å bekjempe Østromerrikets fiender og i å forsvare grensene mot inntrengere som da Attila invaderte på 440-tallet.

Aspars religiøse overbevisning ser ikke ut til å ha spilt noen større rolle med tanke på hans ambisjoner, enda han skal ha vært en av støttespillerne til biskop Timotheos av Alexandria, som var monofysitt. I likhet med Timotheos er det trolig at Aspar ikke var noen tilhenger av avgjørelsene som ble tatt ved konsilet i Khalkedon, der de ikke-ortodokse trosretninger ble fordømt eller erklært kjetterske. Aspar og Timothy delte likevel ikke samme religiøse overbevisning, og det kan derfor virke som om deres samarbeid eller allianse var av politisk karakter, og ikke resultat av felles personlig tro.

Det generelle inntrykket er derfor at Aspar i det store og hele var lojal mot Østromerriket og ønsket å bevare dets interesser og eksistens, på tross av alle konfliktene og rivaliseringen som oppstod mellom Aspar og hans sønner, og keiser Leo og hans støttespillere.

---

²⁴⁰ Priscus (Blockley), s. 369

²⁴¹ Candidus (Blockley), s. 467

²⁴² Malalas (Jeffreys/Scott), s. 193

²⁴³ Evagrius (Edward Walford), Bok. II, Kap. I

3.4.3 Hvilken grad av innflytelse hadde Aspar?

Hvor mye innflytelse og makt Aspar var i besittelse av varierte gjennom årenes løp. Antakeligvis begynte hans vei til makten allerede mens han var ung. Aspar ble i år 431²⁴⁴ sendt til Nord-Afrika for å kjempe mot vandalene, og det kan tenkes at han hadde blitt utnevnt til *magister militum* eller en annen militær stilling i forkant av dette felttoget. Kildene skriver ikke at Aspar tjenestegjorde under noen andre på denne tiden, noe som mest sannsynlig tyder på at han var av høy militær rang. Det er også mulig at han beholdt tittelen *magister militum* helt frem til sin død, noe som sier en del om hans innflytelse, ettersom denne tittelen innebar at Aspar hadde ansvar for store deler av forsvaret av Østromerriket og at han hadde betydelige militære styrker under sin kommando. Aspar klarte også å få sin sønn utnevnt til *magister militum* for en tid, noe som førte til at flere av rikets militære styrker var under kommando av Aspars allierte. Nettverket Aspar hadde blant de forskjellige østgotiske gruppene på Balkan var også med på å forsterke Aspars militære maktposisjon. Det finnes ingen eksakte tall i kildene, men østgoterne som holdt til i Trakia og i Pannonia kunne mest sannsynlig stille med betydelige militære styrker.

Selv om Aspar etter hvert ble en av de dominerende mennene i den østromerske statsmakten, var hans makt og innflytelse aldri total. Aspar holdt riktignok tittelen *magister militum* det mest av sitt voksne liv og var en av de militært mektigste personene i Østromerriket, men han hadde aldri kommandoen av den østromerske hæren alene. I følge historikeren Stephen Williams var det til enhver tid fire andre som hadde en liknende militær stilling. Selv om Aspar klarte å påvirke utnevnelsen av disse, var det ikke mulig for ham å kontrollere disse fire direkte.²⁴⁵ Aspar hadde med andre ord ingen garanti for at de generalene han fikk utnevnt ville følge hans ordre. Et eksempel på dette er goteren Anagast som gjorde opprør mot keiseren, men som kort etter byttet side og avslørte at det var Aspars sønn Ardabur som stod bak.

Man får heller ikke inntrykk av at Aspar utøvde noen direkte kontroll på keiser Leo, annet enn i begynnelsen av hans regjeringstid. Keiseren klarte med tiden å finne metoder for å svekke Aspar politiske innflytelse, blant annet ved å rekruttere Zeno og isaurene til sin fraksjon. Aspar kunne bruke sin makt og posisjon til å legge press på keiseren, men det betød ikke at han kunne kontrollere ham fullstendig, og Leo klarte ved flere anledninger å handle mot Aspars ønske. Inntrykket man sitter igjen med er med andre ord at Aspar var så mektig at

---

²⁴⁴ Evagrius (Edward Walford), Bok. II, Kap. I

²⁴⁵ Stephen Williams, Gerhard Friell, *The Rome that did not Fall*, London 1999 s. 146

det var politisk upraktisk eller umulig for keiser Leo å kvitte seg med ham, samtidig som Aspar selv ikke var sterk nok til utøve fullstendig kontroll over Leo.

3.4.4 Hva sier kildene om Aspar?

Det står ikke så mye i kildene om hvordan samtidens mennesker så på Aspar og sønnene hans. Når kildene beskriver hendelser der Aspar er involvert, blir det som regel fokusert på hvilke handlinger han foretar seg, og ikke personlighetstrekkene hans. Som regel er det bare sammenheng med utenrikspolitikk, militære affærer og keisertronen at Aspar og sønnene hans blir nevnt. Aspar blir heller ikke fremstilt i et udelt negativt lys når hans rivalisering med Leo og Zeno blir beskrevet, selv om det hintes til at han er sjalusidreven eller grådig. Theophanes skriver blant annet at Aspar og Ardabur ikke var i stand til å selv innta keisertronen fordi de var arianere, og at de i stedet ønsket å kontrollere Østromerriket gjennom Leo.²⁴⁶

På en annen side blir Aspar positivt omtalt av Candidus i forbindelse med en stor bybrann som fant sted i Konstantinopel 465.²⁴⁷ Aspar skal ha fremvist stort mot da han med løfter om gaver og personlig eksempel oppmuntret innbyggerne i hovedstaden til å slukke brannen.²⁴⁸ Aspar blir også omtalt positivt av Priscus siden han forsvarte Trakia ved flere anledninger.²⁴⁹ Malchus forteller oss at keiser Leo i løpet av sin tid som keiser fikk tilnavnet «slakteren».²⁵⁰ Malchus omtaler også Leo som en suksessrik keiser, ettersom han var fryktet av alle som levde under hans regime, samt de ulike barbariske folkene som hørte gjetord om han.²⁵¹ Siden dette tilnavnet ikke dukker opp før etter at Leo fikk Aspar og sønnene hans drept, tyder det på at det var denne handlingen som ga ham tilnavnet. Dersom dette stemmer kan det bety at Aspar og sønnene hans var populære eller i det minste godt kjente skikkelser i Konstantinopel, og deres død som følge av Leos handlinger ble mottatt med sjokk og forskrekkelse av byens befolkning. Vi finner med andre ord ikke et udelt negativt eller positivt syn på Aspar blant samtidens mennesker. Kildene forteller oss at han hadde store ambisjoner, og at han var villig til å ta i bruk sterke virkemidler for å oppnå disse, samt at han anstrengte seg kraftig for å verge Østromerriket mot fiender utenfra og andre katastrofer.

---

²⁴⁶ Theophanes (Mango/Scott), s. 180

²⁴⁷ Marcellinus Comes (Croke) s. 24

²⁴⁸ Candidus (Blockley), s. 465 og 467

²⁴⁹ Priscus (Blockley), s. 305

²⁵⁰ Malchus (Blockley), s. 405

²⁵¹ Malchus (Blockley), s. 409

4 Sammenlikning og analyse

4.1 Karriere og bakgrunn

Ricimer og Aspars bakgrunn og karriere har en rekke likhetstrekk. Blant annet skal begge to startet sin vei til makten da de gikk i romersk militær tjeneste som unge voksne. Om Ricimers karriere i den vestromerske hæren vet vi ikke annet enn at han tjenestegjorde under den berømte generalen Aetius under konflikten med hunerkongen Attila på 440-tallet.²⁵² Ricimer kjempet også mot vandalene, og beseiret dem i et sjøslag utenfor Korsika i år 456.²⁵³ Aspar skal allerede i 424 ha deltatt i et felttog i Italia sammen med sin far.²⁵⁴ Candidus skriver at Aspar hadde vært soldat siden han var ung.²⁵⁵ Aspar skal i likhet med Ricimer ha kjempet aktivt mot vandalene da han i 431 fikk ansvaret for en hærstyrke og ble sendt til Kartago for å beskytte byen og de nærliggende områdene mot vandalske angrep.²⁵⁶ Aspar skal også ha forsøkt å forsvare de østromerske provinsene på Balkan da Attila invaderte Østromerriket på 440-tallet.²⁵⁷

Selv om både Ricimer og Aspar hadde bakgrunn fra stammer eller folkeslag som romerne ville kalt barbarer, kan det med rimelig trygghet antas at både Ricimer og Aspar fikk en utpreget «romersk» oppdragelse og utdanning da de var unge. Det er ikke skrevet noe om deres barndom i kildene, så vi vet ikke nøyaktig når eller hvor de var født. Ricimer var av hovedsakelig germansk bakgrunn. Som det ble beskrevet i kapittel 1 var Ricimers far høyst sannsynlig av svebisk avstamning, og kan i tillegg ha vært av kongelig slekt. Moren til Ricimer var også av kongelig slekt, da hun i følge Hydatius var datter av den vestgotiske kongen Wallia. Aspar var på sin side av alansk og gotisk bakgrunn, men det står ingenting i kildene som antyder at han var av kongelig slekt, slik Ricimer var. Aspar hadde dog forbindelser og familiære bånd til østgoterne på Balkan, men dette var gjennom giftermål med søsteren eller tanten til den østgotiske kongen Theoderic V Strabo.

Akkurat hvor mye deres bakgrunn betydde for Ricimer og Aspar er usikkert, men det er ikke skrevet noe i kildene som tilsier at Aspars og Ricimers etniske tilhørighet påvirket deres egen politikk. Ricimer hadde for eksempel familiære bånd til både den vestgotiske kongefamilien og muligens også den svebiske kongefamilien, men foretar seg ikke noe

---

²⁵² Sidonius, (Anderson), Vol. I, s. 83

²⁵³ Hydatius (Burgess), s. 109

²⁵⁴ Malalas (Jeffreys/Scott), s. 193

²⁵⁵ Candidus (Blockley), s. 465

²⁵⁶ Evagrius (Edward Walford), Bok. II, Kap. I

²⁵⁷ Theophanes (Mango/Scott), s. 159

drastisk da disse to kommer i konflikt med hverandre eller Vestromerriket. Kildene skriver heller ikke at Aspar hadde noen form for kontakt med alanske grupper eller stammer bosatt i de østlige middelhavsområdene, men han hadde forbindelser til østgoterne under Theoderic Strabo. I Aspars tilfelle virker det heller som om giftemålet med Theoderics søster eller tante var av større betydning, da denne gruppen hadde slått seg ned i Trakia, som er i nærheten av Konstantinopel. Det kan se ut til at båndene med østgoterne under Theoderic var av en mer politisk eller opportunistisk karakter, ettersom deler av Aspar militære makt lå i nettopp denne gruppen.

4.2 Veien til makten på 450-tallet

En kan si at 450-tallet representerte et viktig skille i både Ricimers og Aspars liv. Det var i løpet av dette tiåret at de to for alvor entret den politiske arenaen i henholdsvis Vest- og Østromerriket. For Aspar var det i år 450 at han for første gang stod frem som en viktig og innflytelsesrik person ved det østromerske hoffet. Det skal dog sies at Aspar enda ikke hadde tatt på seg rollen som selvstendig kongemaker på dette tidspunktet, men at han allikevel var en svært viktig faktor da Marcian ble kronet til keiser det året. Keiser Marcian tjenestegjorde tross alt som en av Aspars offiserer i tiden før han ble utropt. Aspar valgte å støtte Theodosius' og Pulcherias valg av Marcian som ny keiser, og ser med andre ord ut til å ha inntatt en mer støttende rolle.

Ettersom Aspar ikke spilte en aktiv rolle i forbindelse med utropelsen av Marcian i år 450, kan det derfor være mer interessant å vende blikket mot år 457. Dette var året da både Vest- og Østromerriket fikk nye keisere, og Ricimer og Aspar befant seg i en dominant posisjon der de i stor grad var i stand til å påvirke hvem som skulle bli keiser i begge keiserrikene. I år 457 var derfor situasjonen bemerkelsesverdig lik i de to keiserrikene. Både Avitus og Marcian var barnløse da de døde, og etterlot seg derfor ingen opplagt arving. Det skal riktignok sies at Avitus døde etter å ha blitt styrtet av Majorian og Ricimer, mens Marcian døde som følge av sykdom, men hendelsesforløpet som fulgte i Vest- og Østromerriket har flere likhetstrekk. Leo og Majorian ble kronet til keisere i Øst- og Vestromerriket dette året, og begge to hadde en militær karriere bak seg. Leo var en av Aspars offiserer helt frem til han ble offisielt kronet til keiser i Østromerriket. Majorian ble på sin side tildelt tittelen *magister militum* av keiser Avitus før han ble styrtet, men hadde før dette tilbrakt flere år som en av Ricimers offiserer.

I både Ricimers og Aspars tilfelle var det den romerske hæren som var grunnlaget for deres makt og innflytelse ved de romerske hoffene. De hadde begge fått tittelen *magister*

militum før år 457, hadde av den grunn kontroll over store deler av de militære styrkene i Øst- og Vestromerriket. I Vestromerriket fungerte Ricimer som høystkommanderende over hæren, noe som gjorde ham svært mektig. Aspar var på sin side bare en av flere generaler som bar tittelen *magister militum*, og kan derfor ikke sies å ha vært alene om kontrollen over den østromerske hæren. Aspar hadde derimot forbindelser til østgoterne på Balkan gjennom ekteskap og slekt, noe som betød at han kunne vende seg til denne gruppen for ytterligere militær støtte. For Ricimer og Aspar var det nettopp den militære makten de var i besittelse av som gjorde det mulig å plassere Majorian og Leo på keisertronen i Vest- og Østromerriket.

Det er tydelig av hendelsesforløpet forut for kroningene av Majorian og Leo at det var henholdsvis Ricimers og Aspars militære makt og innflytelse som i det hele tatt gjorde at kroningene kunne finne sted. Den vestromerske keiseren Avitus ble styrtet av Majorian og Ricimer gjennom direkte militær handling. De to generalene gjorde opprør mot Avitus i år 456, etter at Avitus hadde sendt bort sine gotiske leiesoldater. Da Avitus forsøkte slå ned opprøret led han nederlag og måtte selv bøte med livet.²⁵⁸ Det var med andre ord Majorians og Ricimers kontroll over store deler av den vestromerske hæren som gjorde det mulig for dem å beseire Avitus. Kroningen av Leo foregikk på mer fredelig vis, da den østromerske keiseren Marcian døde av naturlige årsaker. Marcian etterlot seg dog ingen arving, og det var ingen opplagte kandidater til å overta keisertittelen. Sidonius skriver dog at flere blant det østromerske senatet ønsket å gjøre Anthemius til keiser, men at han takket nei.²⁵⁹ Det var mest sannsynlig Aspar som hindret Anthemius i å ta imot keisertittelen, før han selv fikk Leo kronet til østromersk keiser. Forfatteren bak *Chronicon Paschale* skriver at det var den østromerske hæren som utropte Leo.²⁶⁰ I dette tilfellet kan den østromerske hæren være ensbetydende med Aspar, ettersom han ved Leos kroning i 457 hadde ansvaret for store deler av den østromerske hæren. Andre kilder skriver at Aspar gjorde Leo til keiser på eget initiativ,²⁶¹ noe som kan bety at Aspars posisjon og militære makt var sterk nok til at han kunne gå i mot det østromerske senatets ønsker, og dermed hadde stor handlingsfrihet.

4.3 Innflytelse og kontroll hos Ricimer og Aspar

Den kontrollen og innflytelsen Ricimer og Aspar var i stand til å utøve varierte i løpet av deres levetid. Den var til å begynne med beskjeden, spesielt i den perioden før de to generalene tok på seg rollen som kongemakere, for deretter å øke betraktelig med årene.

---

²⁵⁸ Priscus (Blockley), s. 335 og 337

²⁵⁹ Sidonius, (Anderson), Vol. I, s. 25

²⁶⁰ *Chronicon Paschale* (Murray) s. 84

²⁶¹ Priscus (Blockley), s. 305, Candidus (Blockley), s. 465

Ricimer og Aspar utøvde ikke like stor kontroll over sine keiserkandidater til enhver tid, og dette var noe som varierte fra keiser til keiser.

Det ser for eksempel ikke ut til at Ricimer utøvde noen direkte kontroll over Majorian, som i stor grad handlet svært selvstendig. Det skal òg sies at Majorian var i stand til å samle og administrere egne militære styrker, noe en kan se på hans militære aktivitet mot slutten av 450-årene. Det var først etter at Majorians planlagte felttog mot vandalene hadde gått i stå i år 460.²⁶² at Ricimer kunne utøve makt ovenfor Majorian, som på denne tiden hadde sendt bort sine leiesoldater. Ricimers forhold til Majorian ser med andre ord ut til å ha vært preget av samarbeid og koeksistens fremfor kontroll, i hvert fall frem til han fikk Majorian arrestert og drept i 461.²⁶³ Et liknende forhold eksisterte også mellom Ricimer og Anthemius, som var keiser i tidsrommet 467–472.²⁶⁴ Anthemius var i besittelse av egne militære styrker da han ble kronet til vestromersk keiser. Dette var soldater som Anthemius hadde fått med seg fra den østromerske keiseren Leo, og i tillegg ble Anthemius støttet av Marcellinus av Dalmatia. Anthemius' ekspedisjon mot vandalene i Nord-Afrika førte også til at et stort antall militære styrker ble samlet i Italia, noe som ytterligere skjøv styrkeforholdet mellom Anthemius og Ricimer i Anthemius favør.

Ricimers makt og innflytelse under Majorians og Anthemius' regjeringsperiode står i kontrast til keiser Severus' regjeringsperiode i tidsrommet 461 – 465.²⁶⁵ Ser man på kildene nevner de få eller ingen handlinger utført av Severus. Dette gir inntrykk at Severus var en lite selvstendig keiser, noe som igjen kan bety at det var Ricimer som administrerte Vestromerriket på denne tiden. Severus kan med andre ord ha vært en medgjørlig marionettkeiser mens det i praksis var Ricimer hadde makten i Vestromerriket. Vestromerriket stod også uten keiser i to korte perioder: en tidsperiode på om lag tre måneder etter at Majorian var drept og før Libius Severus ble keiser, samt en periode på halvannet år mellom Severus' død og kroningen av Anthemius. Ricimer regjerte trolig Vestromerriket på egenhånd i disse to tidsperiodene. Selv om Ricimer kanskje ikke stod for den daglige administrasjonen av riket, var det sannsynligvis han som stod bak de ulike politiske, juridiske og militære avgjørelsene. Ricimer fungerte trolig som Vestromerrikets øverste militære autoritet i disse to periodene samt Severus' regjeringstid, og kan av den grunn ha nytt stor personlig handlingsfrihet.

---

²⁶² Priscus (Blockley), s. 339

²⁶³ *Chronica Gallica* av 511 (Murray), s. 99

²⁶⁴ Hydatius (Burgess), s. 119, Priscus (Blockley), s. 373

²⁶⁵ *Chronica Gallica* av 511 (Murray), s. 99, Marcellinus Comes (Croke) s. 23 og 25

Situasjonen fortonet seg litt annerledes for Aspar i Østromerriket. På tross av at han hadde stor innflytelse ved det østromerske hoffet, samt hadde betydelige styrker under sin kommando gjennom tittelen *magister militum*, maktet ikke Aspar å oppnå samme grad av kontroll og innflytelse som Ricimer i vest. Aspar var delaktig i at Marcian ble keiser i år 450, men det ser ikke ut til at han hadde ambisjoner om å utøve noen form for kontroll eller innflytelse over Marcian. Da Leo ble utpekt til keiser av i år 457, var Aspar en svært mektig skikkelse ved det østromerske hoffet i Konstantinopel. Det at Aspar var i stand til å få en av sine egne menn innsatt som keiser kan tyde på at han var den dominante militære lederen i Østromerriket. På tross av sin sterke posisjon i den østromerske hæren, fungerte ikke Aspar som dens øverstkommanderende slik som Ricimer gjorde i perioder i Vestromerriket. I motsetning til Ricimer var Aspar bare en av flere generaler med tittelen *magister militum* i Østromerriket. Aspar var likevel i stand til å påvirke og kontrollere noen av de andre generalene, men langt i fra alle, og kan dermed ikke sies å ha vært i stand til å styre på samme måte som Ricimer gjorde i Vestromerriket.²⁶⁶

Aspar og hans sønner nådde toppen av sin makt og innflytelse under keiser Leos regjeringstid. Årene etter at Leo ble kronet til keiser var trolig den tiden da Aspar og hans sønner i størst grad kunne nyte fordelene av sin makt og innflytelse, ettersom Leo enda ikke hadde funnet et effektivt virkemiddel for å begrense Aspars innflytelse. Blant annet skal Aspars eldste sønn, Ardabur, ha blitt tildelt minst en viktig militær stilling i løpet av Leos regjeringstid,²⁶⁷ som Aspar også benyttet til å sørge for at sønnen Patricius ble forlovet med keiser Leos yngste datter, Leontia.²⁶⁸ Selv om Aspars posisjon var sterk i det meste av den tiden Leo var keiser, betyr ikke det at Leo bare fungerte som en marionettfigur som fulgte Aspars ordre. Kildene antyder at Leo var en egenrådig person som med tiden utviklet et sterkt ønske om å regjere selvstendig, og at han ved flere anledninger kom i konflikt med Aspar fordi de var uenige. Leos ønske om selvstendighet ble spesielt tydelig da han hentet inn Zeno fra Isauria på begynnelsen av 460-tallet. Soldatene som utgjorde keiserens nye livgarde ble også rekruttert fra denne regionen. Zeno ble gjort til leder for den nyopprettede livgarden, og ble med tiden tildelt flere viktige militære stillinger.²⁶⁹ Leo giftet også bort sin eldste datter Ariadne til Zeno.²⁷⁰ Maktkampen mellom Aspar og Leo ser med andre ord ut til å ha forgått mer indirekte gjennom støttespillere som Zeno og Ardabur. Ved å få støttespillere og allierte

---

²⁶⁶ Stephen Williams og Gerhard Friell, *The Rome that did not Fall*, London 1999 s. 146

²⁶⁷ PLRE s. 136

²⁶⁸ PLRE s. 667

²⁶⁹ Evagrius (Edward Walford), Bok. II, Kap. XV

²⁷⁰ Theophanes (Mango/Scott), s. 171

utnevnt eller utplassert til viktige militære og politiske posisjoner, kunne Aspar og Leo øke sin innflytelse. Selv om Leo til en viss grad greide å motvirke Aspars innflytelse ved å hente inn Zeno og andre støttespillere fra Isauria, fortsatte Aspar å være en dominant og mektig skikkelse i Østromerriket i 460-årene. Det var først da Aspar tvang igjennom giftemålet mellom Leontia og Patricius, samt utnevnelsen av Patricius til *caesar*, at forholdet mellom keiseren og Aspar for alvor surnet, noe som senere førte til at Aspar og hans sønner til ble drept.

I motsetning til Ricimer ser det ut til at Aspar til enhver tid måtte trå mer varsomt dersom han ønsket å påvirke eller presse keiseren. Aspar hadde ikke full kontroll over den østromerske hæren, og kan av den grunn ha blitt tvunget til å påvirke keiseren indirekte gjennom politiske og militære støttespillere og allierte. Samtidig var Aspar for mektig til at det var mulig for Leo å få ham fjernet. Med andre ord var hverken Leo eller Aspar sterke nok til å kvitte seg med sin rival uten at det ville få følger for seierherren. Det skal også nevnes at Aspar aldri brukte makt eller direkte militær handling mot keiser Marcian eller Leo for å få det som han ville. Unntaket er Ardaburs gjentatte forsøk på å mane til mytteri blant Zenos soldater, noe som var nær ved å koste ham livet. Det er usikkert hvorvidt Ardabur handlet på eget initiativ, eller om han handlet etter ordre fra sin far. Det var heller ikke snakk om et militært angrep, men snarere et drastisk og muligens desperat forsøk på å uskadeliggjøre en farlig politisk motstander. Aspars relativt forsiktige tilnærming for å påvirke de østromerske keiserne står i kontrast til Ricimer, som på sin side tydde til maktbruk og militær handling ved en rekke anledninger. Majorian og Ricimer grep makten i år 456 ved å gjøre opprør mot den daværende keiseren Avitus. Avitus ble beseiret gjennom militær makt, og døde under en beleiring.²⁷¹ Majorian ble på sin side arrestert og henrettet av Ricimers menn etter at det planlagte felttoget mot vandalene gikk i stå i 460.²⁷² Keiser Anthemius' regjeringsperiode (467-472) endte på en liknende måte da hans forhold til Ricimer forverret seg på slutten av år 460-tallet. Konflikten mellom Ricimer og Anthemius eskalerte og brøt etter hvert ut i ren borgerkrig. Keiser Anthemius ble til slutt drept da han forsøkte å flykte fra Roma som ble beleiret av Ricimers hær i år 472.²⁷³ Det at Ricimer ved flere anledninger gikk drastisk til verks og fjernet vestromerske keisere med fysisk makt antyder at hans posisjon i Vestromerriket var sterkere enn Aspars posisjon i Østromerriket. Ut ifra hans handlinger kan

---

²⁷¹ Priscus (Blockley), s. 337

²⁷² Priscus (Blockley), s. 339

²⁷³ Priscus (Blockley), s. 373

det virke som Ricimer stod friere til å handle etter eget ønske og initiativ enn det Aspar var i stand til i Østromerriket.

Mye av grunnen til ulikhetene bak Ricimers og Aspars handlinger lå også hos de respektive vest- og østromerske keiserne. I vest var for eksempel Avitus, Majorian og Anthemius energiske og militært aktive keisere, noe som kan ha bidratt til å motivere Ricimer til å ta i bruk mer drastiske virkemidler. Vestromerriket var tross alt under press fra flere hold, deriblant vandalene, noe som mest sannsynlig tvang disse keiserne til å sette i gang storstilte militære tiltak for å lette trusselen mot de rikets områder. Felttogene som Majorian og Anthemius satte i gang kan ha skremt eller motivert Ricimer til handling, ettersom en seierrik, mektig og militært sterk keiser ville være i stand til å utfordre ham. Situasjonen fortonet seg annerledes for de østromerske keiserne Marcian og Leo, spesielt etter at hunerkongen Attila døde i år 453.²⁷⁴ Etter Attilas død fulgte en periode hvor Østromerriket opplevde fred og ikke ble truet av fiender utenfra. Det var derfor ikke nødvendig med en militært aktiv keiser. Unntaket er flåten som Leo sendte vestover for å stanse den vandalske trusselen mot Vestromerriket og middelhavsområdene generelt. Keiser Leo ser generelt ut til å ha vært forsiktig i måten han håndterte Aspar på. I stedet for å komme i direkte konflikt med Aspar, forsøkte Leo å vinne innflytelse ved å finne egne støttespillere og allierte blant det østromerske militæret og aristokratiet. Det var først da Aspar tvang Leo til å utnevne Patricius til *caesar* og tronarving at Leo tok i bruk mer drastiske virkemidler og fikk Aspar og hans sønner myrdet i keiserpalasset.

4.4 Motiver og ambisjoner

Nøyaktig hva som motiverte Ricimer og Aspar til å innta rollen som kongemakere i Vest- og Østromerriket kan vi ikke vite sikkert. Kildene sier ingenting eksplisitt om Ricimers og Aspars ambisjoner og motiver, men det er mulig å få visst inntrykk av de forsøkte å oppnå dersom en er villig til å lese mellom linjene. På denne måten kan en tolke seg frem til ulike ambisjoner som kan ha vært med på å motivere Ricimer og Aspar til å handle som de gjorde. Det kan se ut til at både Ricimer og Aspar hadde som mål å øke sin egen innflytelse og makt da de begge opptrådte som kongemakere i 457. Ved å samarbeide med eller kontrollere keiseren kunne de styrke sin egen posisjon ved de respektive keiserhoffene. Prestisjetunge titler som *consul*, *caesar* og *magister militum* ble gavmildt delt ut til Aspars og Ricimers familier og støttespillere. Spesielt Aspar ser ut til å ha benyttet seg av denne muligheten til

---

²⁷⁴ Theophanes (Mango/Scott), s. 166

fordel for sine sønner og allierte. Eldstesønnen Ardabur ble tildelt en viktig militær tittel mens Leo var keiser, muligens tittelen *magister militum*.²⁷⁵ Patricius ble i tillegg til forlovelsen med keiserens datter Leontia utnevnt til *consul* ikke lenge etter at Leo inntok tronen.²⁷⁶ Patricius fikk også tittelen *caesar* av Leo, som var under press av fra Aspar.²⁷⁷ Dette betød i praksis at Patricius ble gjort til Leos tronarving.

Ricimers maktbruk overfor vestromerske keisere kan sees som et tegn på at han ønsket å fungere som hersker i Vestromerriket, eller i det minste opptre som en dominant lederskikkelse. Det at Ricimer myrdet to militært aktive og dyktige keisere, for så å erstatte dem med mer føyelige keisere, er med på styrke denne teorien. Majorian, som var en aktiv og ressurssterk general, ble myrdet og erstattet med Libius Severus, som kan ha fungert mer eller mindre som marionettkeiser. Anthemius fikk en liknende skjebne da han kom i konflikt med Ricimer, og ble til slutt erstattet med Olybrius, som ble plassert på tronen av Ricimer. Aspars ambisjoner er ikke like lette å lese seg frem til i kildene, men han gjorde også gjentatte forsøk på å påvirke eller kontrollere keiser Leo. Aspar forsøkte ikke å kvitte seg med Leo med fysisk makt, men ser snarere ut til å ha benyttet seg av støttespillere og sin egen militære posisjon til å presse keiseren. Forsøkene på å mane til opprør blant de isauriske soldatene i den nyopprettede keiserlige livgarden kan dog sees på som en oppfordring til voldsbruk. Derimot ser det faktisk ikke ut til at dette ble gjort for å skade keiser Leo, men snarere for å legge press på eller drepe Zeno, som var gardens kommandant og en av Leos nærmeste støttespillere.

Det virker ikke som om Ricimer eller Aspar hadde noen ambisjoner eller forhåpninger om å selv innta tronen i Vest- eller Østromerriket - dette på tross at de begge to hadde muligheten til å gripe denne sjansen ved minst én anledning. For Ricimer kom muligheten etter at han hadde fått Majorian myrdet, og etter at Anthemius ble drept i år 472. Ricimer regjerte på egenhånd det som var igjen av det Vestromerske riket i korte perioder etter at de to keiserne var drept, men han gjorde aldri noen forsøk på få seg selv kronet til keiser. Etter Majorians død sørget Ricimer for at det var Libius Severus som ble keiser, ikke han selv. Aspar befant seg i en liknende posisjon etter at Marcian døde i 457. I denne sammenhengen nevnes Anthemius som en mulig arving av kildene, men det er Leo, som var en av Aspars menn, som blir kronet til keiser. Historikeren Theophanes forteller oss at Aspar ikke kunne

---

²⁷⁵ PLRE s. 136

²⁷⁶ PLRE s. 667

²⁷⁷ Theophanes (Mango/Scott), s. 183, Priscus (Blockley), s. 371

håpe på å bli keiser selv fordi han arianer, og at han derfor ønsket å styre Østromerriket gjennom Leo.²⁷⁸

4.5 Religion og bakgrunn – en hindring?

Selv om både Ricimer og Aspar var mektige skikkelser, ser de ikke ut til å ha gjort noen forsøk på å selv innta keisertronen i Vest- eller Østromerriket. Det er uklart om de ganske enkelt ikke hadde ambisjoner å selv bli keisere, og heller foretrakk å regjere gjennom mellommenn. Ricimer var den som kom nærmest, ettersom han regjerte alene i to mellomperioder, og var trolig den som holdt makten i de årene Severus var keiser. Med unntak av opprørene i Gallia og Dalmatia, sier kildene sier ingenting om motstand mot Ricimers mens han regjerte, hverken alene eller med Severus som marionettkeiser. Dette kan tolkes som et tegn på at Ricimers styre var effektivt og rettferdig nok til at det i det minste var akseptert av den vestromerske overklassen og den øvrige befolkningen, i det minste på den italienske halvøya. Ricimer var tross alt en mektig general som kunne forsvare dem mot vandalene og andre trusler. På en annen side kan Ricimer ha vært fryktinngytende nok til at senatet og aristokratiet i Vestromerriket forholdt seg rolige. At Ricimer valgte å få Severus kronet til keiser kan tyde på at han fant det nødvendig, eller i hvert fall fordelaktig å regjere gjennom en marionettfigur som Severus, ettersom Ricimer på denne tiden var mektig nok til å selv innta tronen dersom han ønsket det. Dette er dog bare spekulasjon, ettersom kildene ikke sier noe om dette direkte. I Østromerriket møtte Aspar mer motstand da han klarte å presse Leo til å utnevne Patricius til *caesar*, noe som i praksis gjorde ham til arving til tronen. Aspar og sønnene hans var arianere, noe som ikke var populært blant innbyggerne i hovedstaden. Kildene forteller om opprør i Konstantinopel, og at disse først tok slutt da Leo gjorde det klart at Patricius skulle bekjenne seg til den ortodokse kirken før han kunne ha noe håp om å arve tronen. Theophanes skriver også at Aspar og sønnen Ardabur var ute av stand til å overta keisertronen ved Marcians død på grunn av deres arianske tro, og at de derfor ønsket å regjere gjennom Leo.²⁷⁹ Det er dog viktig å understreke at Theophanes ble født i siste halvdel av 700-tallet, og at informasjonen man finner i hans krønike derfor må møtes med en viss skepsis. I følge Penny MacGeorge hevder en kilde fra 500-tallet, *Acta Synhodorum Habitarum Romae a*, at Aspar på et tidspunkt ble tilbudt den østromerske keisertronen, men valgte å avslå. Dersom dette stemmer kan det tyde på at det i hvert fall fantes noen blant den østromerske

---

²⁷⁸ Theophanes (Mango/Scott), s. 180

²⁷⁹ Theophanes (Mango/Scott), s. 180

overklassen som ikke ville motsette seg en keiser med ikke-romersk opprinnelse.²⁸⁰ Bakgrunnen til Aspar og hans sønner blir sjeldent trukket frem av kildene, noe som gjør det vanskelig å si noe om hvilke rolle deres ikke-romerske bakgrunn spilte. Det er derfor interessant at det var Patricius, og ikke eldstesønnen Ardabur som ble forlovet med Leos yngste datter Leontia. Som tidligere nevnt kan Patricius ha vært halvt romersk, mens Ardabur var av gotisk og alansk bakgrunn. Siden det var den halvt romerske Patricius som ble forlovet med keiserens datter og ikke Ardabur, kan det tyde på at bakgrunn og slekt spilte en rolle. Det kan derfor være at Aspar presset igjennom Patricius' forlovelse med Leontia og fikk ham utnevnt til *caesar* fordi han var halvt romersk, og at dette ville gjøre ham til en akseptabel tronarving hos det østromerske senatet.

Kildene er med andre ord ikke helt klare på om Ricimers og Aspars religion og etniske bakgrunn spilte noen avgjørende rolle. Det ser ikke ut til at det var noen utbredt motstand mot Ricimer i løpet av de periodene han regjerte Vestromerriket alene eller gjennom Libius Severus - dette på tross av at Ricimer var germaner og bekjente seg til den arianske kristendommen. På en annen side valgte Ricimer å benytte seg av en marionettkeiser, noe som kan tyde på at han ville ha møtt motstand blant den romerske overklassen om han forsøkte å innta keisertronen, og at han derfor fant det nødvendig å regjere gjennom Severus. I Østromerriket ble Aspars sønn Patricius på sin side tvunget til å konvertere til den ortodokse kristendommen, noe som er et klart signal på at religion spilte en stor rolle, og at det var uaktuelt med en tronarving som ikke tilhørte den ortodokse kirken. Samtidig var det den halvt romerske Patricius som ble forlovet med keiserens yngste datter Leontia, og ikke den eldre Ardabur, noe som henter til at tronarvingens slekt og bakgrunn ikke var uten betydning.

---

²⁸⁰ MacGeorge s. 266

5 Konklusjon

Som nevnt i innledningskapittelet hadde denne oppgaven som mål å undersøke og sammenlikne hvor mye innflytelse og påvirkningskraft Ricimer og Aspar hadde på de vest- og østromerske keiserne, samt hva som motiverte de to generalene, eller hvilke ambisjoner de kan ha hatt. Oppgaven skulle også forsøke å finne svar på om det var noen grunnleggende idéer som fremmet eller begrenset muligheten til å komme seg frem for disse to individene.

Aspars og Ricimers makt og innflytelse varierte en del i løpet av deres storhetstid. Ricimer kom for alvor til makten i år 456 da han sammen med Majorian styrtet den daværende keiseren Avitus etter en kortvarig militær konflikt. Majorian skulle vise seg å være en handlekraftig og dyktig keiser, noe som trolig var en av årsakene til at Ricimer fikk ham arrestert og henrettet i år 460.²⁸¹ Etter en kort periode der han regjerte Vestromerriket alene, valgte Ricimer å plassere Libius Severus på keisertronen som marionett. Ricimer nådde trolig toppen av sin politiske og militære karriere under Severus' regjeringstid. Kildene gir inntrykk av at Severus opptrådte lite selvstendig som keiser, og at han derfor kan ha fungert som en marionett for Ricimer, som egentlig hadde makten. Ricimer nøyte stor handlingsfrihet på denne tiden, og det var sannsynligvis han som stod bak de ulike militære, administrative og politiske avgjørelsene. Ved Severus' død i år 465²⁸² vendte Ricimer seg til den østromerske keiseren Leo for å få hjelp til å forsvare Vestromerriket mot vandalene, men han måtte gå med på å la Anthemius bli kronet til keiser i vest. I Østromerriket var trolig Aspar og hans sønner på sitt mektigste og mest innflytelsesrike mot slutten av 460-tallet. Aspar var bare en av flere generaler med tittelen *magister militum*, og var aldri i stand til å vinne noen effektiv kontroll over hæren, i motsetning til Ricimer i vest. Aspar måtte nøye seg med å påvirke de andre østromerske generalene, eller vinne de over til sin side. Aspar brukte også sin innflytelse til å sikre prestisjetunge titler til sine sønner og støttespillere. Ved å rekruttere isaurerne og Zeno klarte keiser Leo å vinne tilbake en del av kontrollen. Aspar var dog i stand til å presse Leo til å utnevne sønnen Patricius til sin tronarving mot slutten av 460-tallet. Det hele endte til slutt med at keiseren fikk Aspar og hans sønner myrdet i keiserpalasset.

Generelt sett ser det ut til at Ricimer og Aspar var motivert av et ønske om å regjere i Vest- og Østromerriket, eller i det minste styrke sin egen maktposisjon. I Ricimers tilfelle tyder drapene på Majorian og Anthemius på et ønske om å styre, da de begge var svært selvstendige og ressurssterke keisere som ble erstattet med en marionettfigur i form av Libius Severus eller Olybrius. Ricimer fikk dermed oppfylt dette ønsket i stor grad mens Severus var

---

²⁸¹ Priscus (Blockley), s. 339

²⁸² Marcellinus Comes (Croke) s. 24

keiser, samt en periode på omtrent halvannet år etter at Severus døde. Aspar ser på sin side ikke ut til å ha hatt noen ambisjoner eller forhåpninger om å selv innta keisertronen i Østromerriket, men benyttet seg av sin sterke posisjon til å sikre maktposisjoner for sine sønner, samt få sønnen Patricius forlovet med en av keiserens døtre og utnevnt til *caesar*, noe som gjorde ham til Leos tronarving. Med andre ord prøvde Aspar å sørge for at keisertronen tilfalt en av hans slektninger på lang sikt, selv om han ikke forsøkte å sikre den for seg selv.

Religion og etnisk bakgrunn ser ut til å ha spilt en viktig rolle for Aspar og Ricimer, som begge tilhørte den arianske retningen innfor kristendommen. Ut ifra den voldsomme reaksjonen som nyheten om Patricius som tronarving fremkalte i Konstantinopel å dømme, ser det ut til at Aspars og Ricimers arianske tro var et hinder for enhver ambisjon om å innta keisertronen i øst eller vest. Da Patricius ble utnevnt til *caesar* og arving til tronen utløste det opptøyer i Konstantinopel, noe som tyder på at en ikke-ortodoks keiser var fullstendig uaktuelt. Gemyttene ble ikke roet før Patricius lot seg omvende. Patricius kan også ha vært halvt romersk, noe som kan bety at slektskapsbånd og etnisk tilhørighet også kan ha vært av betydning. Omstendighetene rundt Patricius utnevning til tronarving og den etterfølgende konverteringen fant riktignok sted i den østromerske hovedstaden Konstantinopel, men det er nok ikke urimelig å anta at de samme reglene gjaldt for Vestromerriket. Ricimer valgte på tross av sin dominante stilling å installere Severus som marionett, noe som kan tas som et tegn på at Ricimer innså at det ikke var mulig å bli vestromersk keiser eller regent uten å møte sterk motstand fra den vestromerske befolkningen.

Det har vært både utfordrende og spennende å skrive om Ricimer og Aspar. Til tider har det vært vanskelig å sette seg ordentlig inn i Ricimers og Aspars handlinger og avgjørelser. De to mennene levde for over 1500 år siden, og på grunn av den store avstanden i både rom og tid, kan det være problematisk å få skikkelig tak på hva som lå til grunn for deres handlinger og motiver. Når en skriver om hendelser og personer fra senantikken, er det vanlig at en bringer med seg en slags forhåndsforståelse av denne tidsepoken. Det er derfor nødvendig at en møter kildematerialet med et åpent sinn, og forsøker å legge sin forhåndsforståelse til side. For at en skal oppnå noen form for forståelse for Ricimers og Aspars handlinger, må man derfor prøve å sette seg inn i deres situasjon. En må med andre ord gå noen mil i deres sko.

6 Bibliografi

6.1 Primærkilder:

Candidus: *The Fragmentary Classicising Historians of the Later Roman Empire, Eunapius, Olympiodorus, Priscus and Malchus, Vol. II*, R.C. Blockley (overs.) Liverpool 1981

Chronica Gallica av 511: *From Roman to Merovingian Gaul*, Alexander Callander Murray (overs.), Peterborough 2000

Chronicon Paschale: *Chronicon Paschale 284-628 AD*, Michael Whitby, Mary Whitby (overs.), Liverpool 1989

Evagrius Scholasticus: *Ecclesiastical History*, Edward Walford (overs.), London 1846
- http://www.tertullian.org/fathers/evagrius_2_book2.htm (Sist aksessert 9. mai 2014)

Hydatius: *The Chronicle of Hydatius and the Consularia Constantinopolitana*, R.W. Burgess (overs.), Oxford 1993

Johannes Malalas: *The Chronicle of Johannes Malalas*, Elizabeth Jeffreys, Michael Jeffreys, Roger Scott (overs.), Melbourne 1986

Malchus av Philadelphia: *The Fragmentary Classicising Historians of the Later Roman Empire, Eunapius, Olympiodorus, Priscus and Malchus, Vol. II* R.C. Blockley (overs.) Liverpool 1981

Marcellinus Comes: *The Chronicle of Marcellinus, Translation and Commentary*, Brian Croke (overs.), Sidney 1995

Marius av Avenches: *From Roman to Merovingian Gaul*, Alexander Callander Murray (overs.), Peterborough 2000

Priscus av Panium: *The Fragmentary Classicising Historians of the Later Roman Empire, Eunapius, Olympiodorus, Priscus and Malchus, Vol. II*, R.C. Blockley (overs.) Liverpool 1981

Sidonius Apollinaris: *Sidonius, Poems and Letters, Vol. I-II*, W.B. Anderson (overs.), London 1936

Theophanes: *The Chronicle of Theophanes Confessor*, Cyril Mango, Roger Scott (overs.) Oxford 1997

6.2 Forskningslitteratur:

Cameron, Averil, Ward-Perkins, Bryan, Whitby, Michael: *The Cambridge Ancient History Volume XIV*, Cambridge 2006

Bachrach, Bernhard S: *History of the Alans*, Minneapolis 1973

R.C. Blockley: *The Fragmentary Classicising Historians of the Later Roman Empire, Eunapius, Olympiodorus, Priscus and Malchus, Vol. I*, Liverpool 1981

Bury, J.B.: *History of the Later Roman Empire*, New York 1958

Friell, Gerhard, Willians, Stephen: *The Rome that did not Fall*, London 1999

Gibbon, Edward: *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*, London 1776

- Volume I:

<http://site.ebrary.com/lib/ntnu/docDetail.action?docID=2004395&p00=edward%20gibbon> (Sist aksessert 13. mai 2014)

- Volume III:

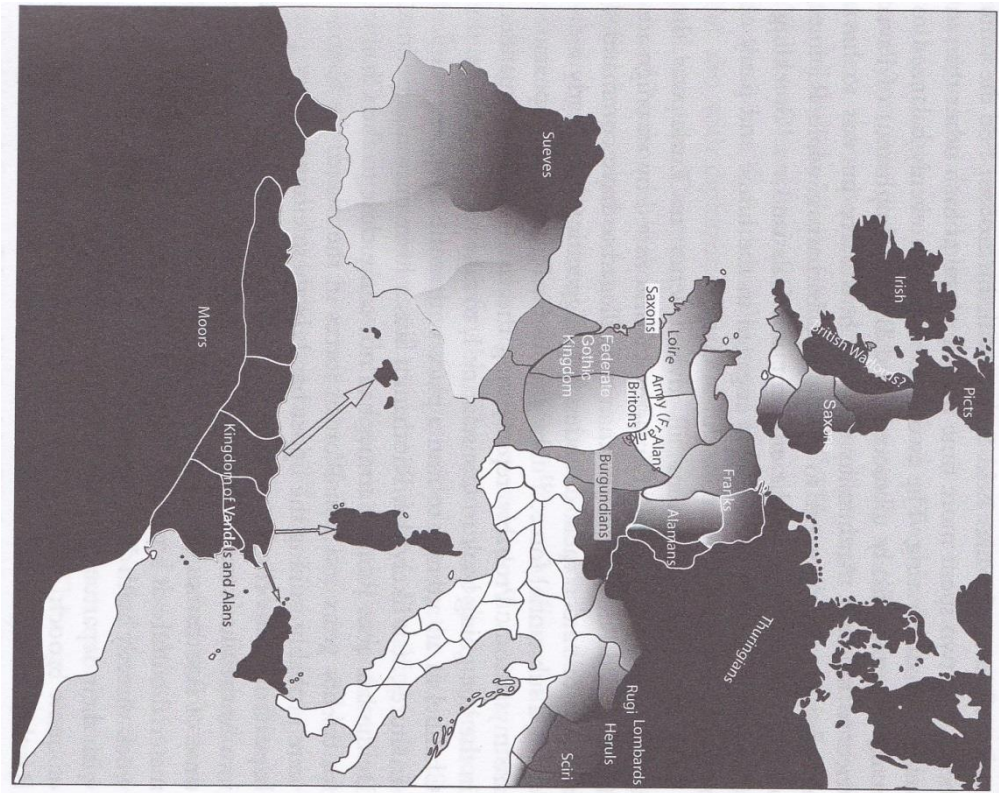
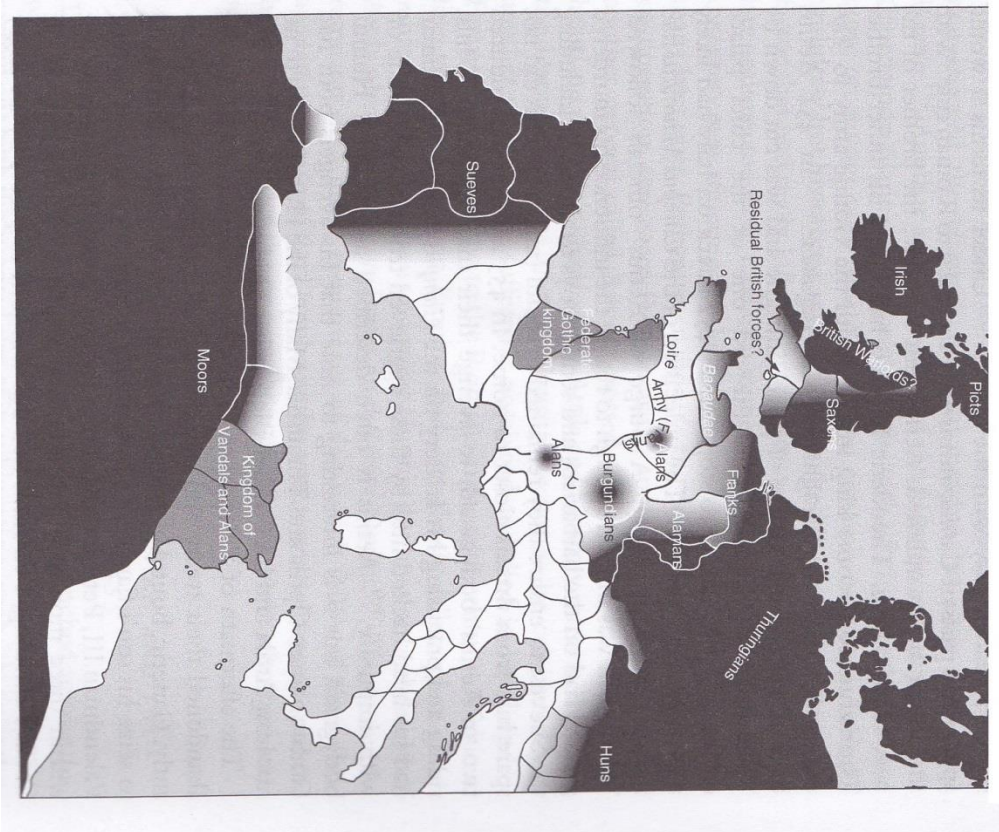
<http://site.ebrary.com/lib/ntnu/docDetail.action?docID=10015099&p00=edward%20gibbon> (Sist aksessert 13. mai 2014)

Gillett, Andrew: *The Birth of Ricimer i Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, Stuttgart 1995

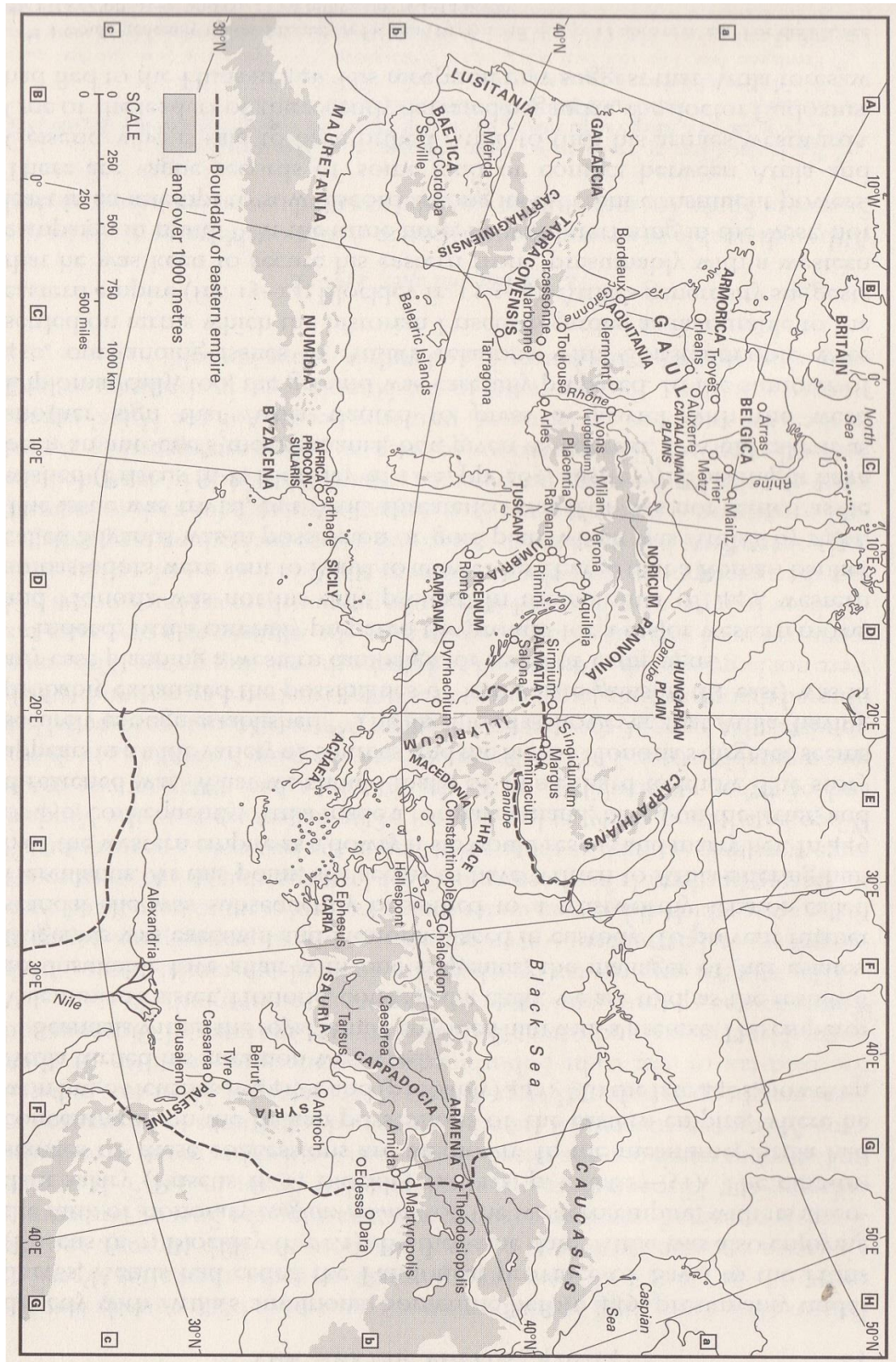
- <http://www.jstor.org/stable/4436388> (Sist aksessert 2. mai 2014)

- Halsall, Guy: *Barbarian Migrations and the Roman West 376-568*, Cambridge 2007
- Heather, Peter: *The Fall of the Roman Empire, A New History*, London 2006
- Jones, A.H.M.: *The Later Roman Empire 284-602*, Oxford 1964
- Kjeldstadli, Knut: *Fortida er ikke hva den en gang var*, Oslo 2003
- MacGeorge, Penny: *Late Roman Warlords*, New York 2002
- Martindale, J.R.: *The Prosopography of the Later Roman Empire Vol. 2*, Cambridge 1980
- Muhlberger, Steven: *The Fifth-Century Chroniclers, Prosper, Hydatius, and the Gallic Chronicler of 452*, Cambridge 2006
- Murray, Alexander Callander: *From Roman to Merovingian Gaul*, Peterborough 2000
- Rohrbacher, David: *The Historians of Late Antiquity*. London 2002
- Store Norske Leksikon
- www.sn�.no
- Treadgold, Warren: *A History of the Byzantine State and Society*, Stanford 1997
- Ward-Perkins, Bryan: *The Fall of Rome and the End of Civilization*, Oxford 2005
- Wolfram, Herwig: *History of the Goths*, California 1990
- Wolfram, Herwig: *The Roman Empire and Its Germanic Peoples*, California 1997

7 Kart over Vestromerriket 455 og 470

8 Kart over Vest- og Østromerriket i det 5. århundrede

9 Slektstre Theodosius I og Leo

TABLE 2

The Dynasties of Valens and Theodosius I

Emperors are in capital letters. Senior emperors of the East are in italics, with the years of their reigns marked "r."; emperors of the West are in roman type. Other years are of births and deaths.

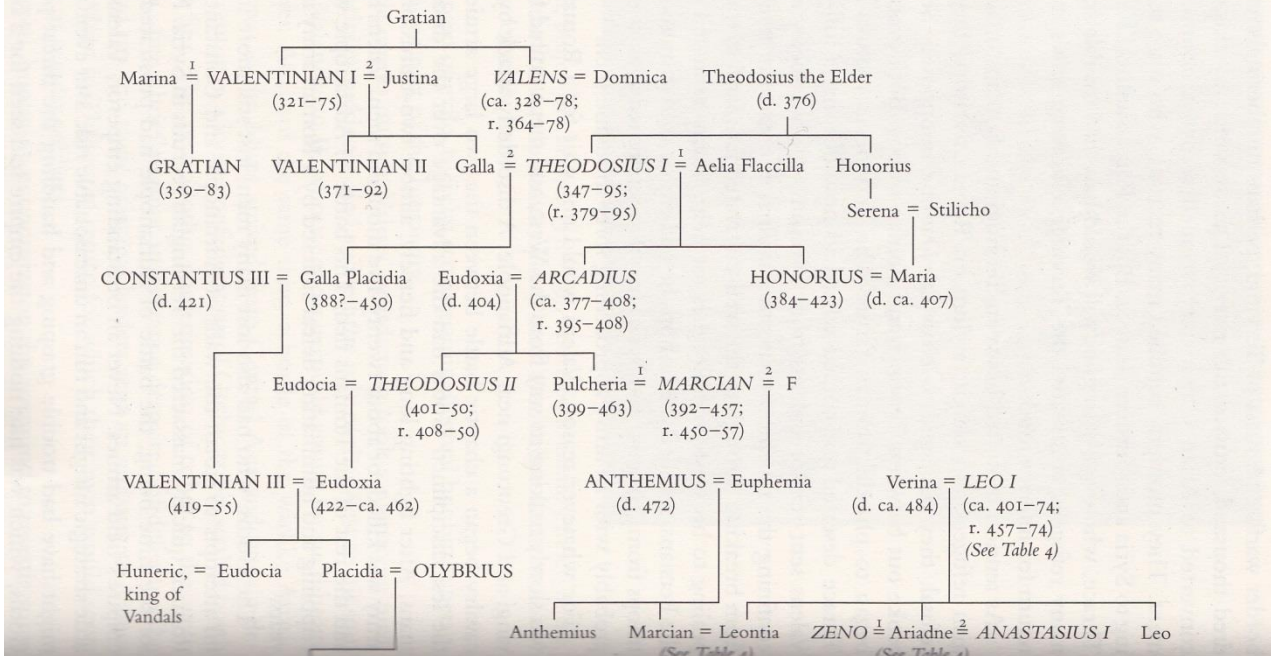

TABLE 4

The Dynasty of Leo I

Emperors are in capital letters and italics, with the years of their reigns marked "r." Other years are of births and deaths.

